

PERFORMANSSIN TILANNE

Tekijä Iida Nikitin

Työn nimi Performanssin tilanne

Laitos Taiteen laitos

Koulutusohjelma Visuaalinen kulttuuri

Vuosi 2014

Sivumäärä 73

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Performanssin tilannetta hahmottelee, etsii ja katsoo jonakin, joka on olemassa ja läsnä, kunnes epäröinti täyttää mielen. Missä tuo tilanne on, mikä on sen suhde aikaan, millaista tilan hallintaa se nimensä alle kokoaa kutsuttaessa sitä performanssiksi? Taiteeseen tai performanssitaiteeseen liittyy moninaisen ilmaisun ja läsnäolon ajatuksia, toiveita rakentaa sille olemisen perustaa, joka olisi laadultaan vapaata ja avointa, eleessään ja tulkinnoissaan muuttuvaa ja liikkeessä. Näitä laatusanoja ja merkityksiä pidetään yllä ja toistellaan tehtäessä teoksia sekä puhuttaessa niistä, käsiteltäessä niitä koskevaa kieltä ja toimintaa. Monimuotoisesta tulee yhteisen merkityksen jakamista kielessä, jonka kaikki tunnistaa ja joka antaa tekemiselle perusteet ja eettisen oikeutuksen.

Taiteilija, performanssitaiteilija tai esiintyjä rajaa ja avaa teoksensa ja tulkintansa mahdollisuuksia ja jatkuvia prosesseja, joilla käydä käsiksi olemiseen ja olennaiseen, mutta kuinka tuo oman kielen ja äänen hakeminen ja esiin tuominen linjaa yksilön suhtautumista itseensä tekijänä vaikuttamassa toiseen ja ympärillä, vieressä olevaan? Lakkaamaton oman äänen etsintä painostaa itseriitteisellä asenteellaan ja halullaan uskoa yksilön voimaan. Samalla sen kuitenkin näkee kiehtovana häilymisenä ja kokemisen ulottuvuuksina vallankäyttönsä ja hajontansa ilmenemississä, joita ei voi pysäyttää tai arvottaa tiettyyn paikkaan.

Millaisia ovat vastuun kokemukset toiminnastaan ja teoksistaan, kielestään performanssin eleessä? Kirjoittamisessa ja esitysten tekemisessä, sekä niihin liittyvässä videossa olen yrittänyt katsoa ja pohtia missä performanssin, tilanteen, kielen tapahtuma on, mitä on ele niissä ja niiden väleissä.

Avainsanat performanssi, esitys, tilanne, ele, kieli, ruumis, tapahtuma, tulkinta, kulunut, toisto

---

Tekijä Iida Nikitin

Työn nimi The situation of performance

Laitos Department of art

Koulutusohjelma Visual culture

Vuosi 2014

Sivumäärä 73

Kieli Finnish

Tiivistelmä

You outline the situation of performance, searching it and observing it as something that is there and present until the hesitation fills the mind. Where is that the situation is, what is its relationship to time, what kind of space management it combines under the name of performance? Art or performance art is associated with thoughts of diverse expression and presence, hopes to build foundation of being concerning it, existence which would be free and open, changing and in motion in it's gestures and interpretations. These words of measuring quality and meanings is maintained and repeated in the making and speaking of art works, as well as dealing with the language and action concerning them. Diverse becomes sharing a common meaning in language, which all recognize and which will provide basis and ethical legitimacy for action and making of art.

The artist, performance artist or performer limits, crops and opens the borders and possibilities of his work, the continuous processes to get on with, to touch the being and the essential, but how does that searching and exposing of one's own language and voice aligns the individual's attitude towards himself as a maker of art by influencing another and the that what is around you, next to you? Unending, continuous search of one's own voice pressures with the self-righteous attitude and the will to believe in the power of the individual. At the same time, however, one can see it as a fascinating hovering and dimensions of experience in the phenomenons of individual's use of power and the moments when it collapses. It is impossible to stop the motion of these phenomenons, they can not be stopped or valued at a certain place or location.

What are the experiences of responsibility of one's actions, activities, making of art works, finding one's own language and gesture of performance? In writing and making of performances, as well as the video associated with them, I have tried to look at and reflect on where the event and happening of the performance, the situation, and the language is, what is the gesture in them and between them.

Avainsanat performance, presentation, situation, gesture, language, body, happening, interpretation, worn out, repetition

---

Iida Nikitin

PERFORMANSSIN TILANNE

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu

Taiteen laitos

Visuaalinen kulttuuri

Taiteen maisterin opinnäyte

Aalto yliopisto 2014

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
PERFORMANSSIN LUOLA	9
GIANNI VATTIMO JA TULKINNAN VAIKEUS	17
AJELEHTIMINEN: HAAKSIRIKKO	21
PERFORMANSSI: P-KLUBI	24
RUUMIS	30
PERFORMANSSI: FIESTA, KAMPPAILEVA ESIINTYJÄ	32
TAPAHTUMAN KULUTUS	42
PERFORMANSSI: SHEEP SHACK	45
MOMENTIN MONUMENTTI	54
PERFORMANSSI: APPELSIINIPUU	56
VIDEO JA DOKUMENTTI: KADONNUT DOKUMENTTI	62
LOPETUS	66
LÄHTEET	69
DVD: VIDEO	

JOHDANTO

Performanssin tilannetta hahmottelee, etsii ja katsoo jonakin, joka on olemassa ja läsnä, kunnes epäröinti täyttää mielen. Missä tuo tilanne on, mikä on sen suhde aikaan, millaista tilan hallintaa se nimensä alle kokoaa kutsuttaessa sitä performanssiksi? Taiteeseen tai performanssitaiteeseen liittyy moninaisen ilmaisun ja läsnäolon ajatuksia, toiveita rakentaa sille olemisen perustaa, joka olisi laadultaan vapaata ja avointa, eleessään ja tulkinnoissaan muuttuvaa ja liikkeessä. Näitä laatusanoja ja merkityksiä pidetään yllä ja toistellaan tehtäessä teoksia sekä puhuttaessa niistä, käsiteltäessä niitä koskevaa kieltä ja toimintaa. Monimuotoisesta tulee yhteisen merkityksen jakamista kielessä, jonka kaikki tunnistaa ja joka antaa tekemiselle perusteet ja eettisen oikeutuksen.

Taiteilija, performanssitaiteilija tai esiintyjä rajaa ja avaa teoksensa ja tulkintansa mahdollisuuksia ja jatkuvia prosesseja, joilla käydä käsiksi olemiseen ja olennaiseen, mutta kuinka tuo oman kielen ja äänen hakeminen ja esiin tuominen linjaa yksilön suhtautumista itseensä tekijänä vaikuttamassa toiseen ja ympärillä, vieressä olevaan? Lakkaamaton oman äänen etsintä painostaa itseriittoisella asenteellaan ja halullaan uskoa yksilön voimaan. Samalla sen kuitenkin näkee kiehtovana häilymisenä ja kokemisen ulottuvuuksina vallankäyttönsä ja hajontansa ilmenemisissä, joita ei voi pysäyttää tai arvottaa tiettyyn paikkaan.

Ajattelussa ja kirjoittamisessa jäljittää, muistelee ja kyselee performanssin ja esityksen tilanteen rajauksia. Sitä yrittää olla kielen kanssa ja saada se liikkumaan esityksen rinnalla ja sen seassa tapahtuvana kirjoittamisena, jonakin joka ei jää purkamaan kielen kautta merkityksiä, tee siitä tai toisesta kohdetta, joka jäsenyisi etäältä. Kielen ja olemisen tapahtumaa ihmettelee ja siihen tarttuu, on sen intensiteeteissä ja kokemuksessa, silti tuntien kömpelyytensä ja haparointinsa siinä. Näkökulmia laajentaa, syventää ja monipuolistaa, sekä toistaa tiettyjä kaavoja millä tekee tämän. Tilanteita ja hetkiä kehittelee, joissa oleminen herkistyisi ja antaisi enemmän. Tekstiä kirjoittaa ja ajattelee saavansa sen pysymään ilmaisuvoimaisena tai sitoutuneena kiinnostaviin rihmastoihin, joissa performanssi tapahtuu. Kielen kanssa näyttää heiluvan taustalla odotus sen työntymisestä enemmän esille, runsauteen joka olisi todellisempaa ja parempaa. Kirjoittaessa muuntelee nopeuksia, hidastuu ja jähmettyy siihen mitä oli sanomassa. Esityksessä miettii katsojan ja esiintyjän kohtaamisidea, ruumiillisuuttaan, reaktionopeuttaan, tekijyyden jalostamista ja jalustoja, kiusallista tunnetta, että kivettyy omaksi kuvakseen.

Kirjoittamisessa ja esitysten tekemisessä, sekä niihin liittyvässä videossa olen yrittänyt katsoa ja pohtia missä performanssin, tilanteen, kielen tapahtuma on, mitä on ele niissä ja niiden väleissä. Millaisia ovat vastuun kokemukset toiminnastaan ja teoksistaan, kielestään performanssin eleessä? Tekstejä, ajattelijoita, filosofeja lukee, heidän sanojaan pohtii ja käyttää hyväkseen kartoittaessaan paikkaa mistä lähteä liikkeelle, eettistä ponnahduslautaa, kontekstia, jotain mikä sysäisi avaa-

maan omaa olemista, tilaa ja rajoituksia. Sitä paikallistaa kiintopisteitä, kielen avautumista, asioita ja muotoja, joihin voisi palata ja luottaa, että ne kannattelevat hetken – omalle moraalisuudelle hakee vakuutusta ja painoa. On vakuuttunut, että pitäisi olla entistä tarkempi siinä mitä tekee, ottaa vastuuta sanomisistaan, teoksistaan ja niiden suhtautumisesta toisiin. Tämä kiinnittämisen alustojen parissa hääriminen tuo eteen näkymiä ja ajattelua, ajattelijoita joiden voimaa ja vaikutusta hämmästelee, mutta näihin vaikuttajiin nojaaminen voi myös tuntua jäähmettävältä, alkaa hyytyä niiden massiivisuuden varjossa. Kirjoittaessani pohdin sisäisyttänei muitten tekstien kanssa, sitä kuinka paljon niistä saa, kuinka ne avaavat ulottuvuuksia, kuinka ne toistuvat itsessä ja kuinka ne hallitsevat.

Kirjoittamisen tapahtumallisuuden juuria kaivellessani, niitä tuottaessani ja pyrkinessäni niistä kauemmaksi kierrän paljon samaa kehää, toistoa, josta ei pääse pois. Yrittäessään olla juurruttamatta ajatuksiaan ja olemista paikoilleen tulee huomattavan päättäväisesti, jopa toimeliaasti luotua uraa jota edelleen syventää: sitä toistaa itseään, jää hokemaan jotakin. Kaikessa innokkuudessaan kyhätä juonteita ja rihmastoja asioiden välille ikään kuin vaipuu palaamaan samaan kohtaan yhä uudestaan. Kuluttavuudesta huolimatta kaikki ei kuitenkaan toistu yhteismitallisen samankaltaisena, vaan niukasti ja hetkittäin, nykäyksittäin tai hauraasti pakenee ja häilyy muodonmuutoksissaan. On kuin tarpeeksi jauhettu ja kulutettu värähtäisi liitoksistaan ja tekisi jotain odottamatonta.

Eri ajattelijoihin viittaavat tekstit kulkevat juonteena otsikoiden edetessä, toisena juonteena on kirjoitukset tämän vuoden aikana tekemistäni kolmesta sooloperformanssista ja yhdestä yhteisesityksestä. Osittain ja kohdittain tekstit yhdistyvät, ja kulkevat myös päällekkäin. Mukana on liitteenä valokuvia esityksistä. Liitteenä on myös videoteos, jossa käsittelen, muokkaan ja jatkan esityksiä.

PERFORMANSSIN LUOLA

Onko performanssi luola, jossa olla? Mahdollinen piilopaikka ja kuitenkin aina auki, esteittä, ilman ovea kuljettavaksi tehty; aukkoja voi aina löytyä lisää tai vaihteleva määrä reittejä jonnekin. Rajana seinät ovat epämuodostuneita, säännöttömiä. Käsi ojentuu ja koskettelee pintoja. Kaikki on nähtävillä kerralla kammion rajoissa, mutta käsi sivelee kämmenen verran kerralla. Raajat luovat etäisyyksiä (pää katossa), kädenmitta itsestä seinään, väliin jäävä tila halkaisijana ympyrässä. Itsen ja seuraavan, jonkun toisen, väliin luo ympyröitä, suljettuja rajoja, tiloja, jotka kiertävät kehää ja palaavat takaisin; turvapaikkoja vielä suuremmassa ympäröivässä tilassa. Pää kääntyy toista kohti ja hakee itseään, tunnistettavaa kuvaa seinässä. Sitä voi tehdä jotain ja nähdä itsensä tekemässä, kuvitella itsensä liikkeessä ja kuvata liike tai liikkuva kuva. Video heijastuu kaikkialle, liikkuvan kuvan lupaus hetkestä ja nopeudesta jolla päästä siihen; tavoittaa tavoittamaton jaksaa aina viehättää, vaikka eläisi sisäänrakennetun epäuskoisuuden katveessa.

Tuo epäuskoisuus ei ole pettymystä jäljennöksiin tai niiden illuusion suureen tarinaan – eihän jäljennöstä voi tavoittaa yhden position luoman todellisuuden kadotua – vaan kyseessä on ehkä ennemminkin se monumentaali luonne, jolla video projisoituu lyöden läpi niin lavealla ja jatkuvalla massalla, että se meinaa samankaltaisessa toistossa jäykistyä liian itseriittoiseksi. Tällainen pelkotila kuitenkin luo itsensä, vahvistaen jaottelua, jolle se perustuu. Liikkuvaa kuvaa lasketaan kuin yksiköitä, päälle vyöryvää materiaalia, jossa nopeuden käsite manifestoi jotain tiettyä nopeutta, kiihtyvää sellaista. Kuvattaessa performanssia videolle, tulee esille esityshetken suhde videoon ja dokumentaatioon. Esitys ei ole sama videolla ja video on muuta kuin jäljennös tai kuvavyöry koetun hetken jälkeen. Samankaltaisuus tai tunnistaminen sen avulla hienontuu säikeiksi, rikkoo kahdentumisensa heijastumalla loputtomasti omissa rihmastoissaan. Yksilö saattaa luoda läsnäolo-perustaa valitsemaansa hetkeen ja samassa huomata hankaluuden jäädä siihen. Se on katkonaista tilannetajua, rajat eivät vain pysähdy, ruumis kannattelee mutta ei tiedä mitä tekisi menetettyään liikeradan: se on media joka jäljittelee itseään päästäkseen taas jyvälle, kameran vetelehtimistä ilman sisältöä kun kohde karkaa käsistä, kehon konemaista, opeteltua liikettä joka muistuu mieleen kun katsoo taaksepäin ajassa – sitä löytää sisältään tyhjää tilaa, jolloin voi siirtää itseään syrjään, katsoa esineiden elehtimistä toisilleen.

Performanssin saari esityksellisen kasvunsa tilassa rehoittaen merkityksiä ja niiden kaatumisia omiin tarkoituksiinsa, ymmärrysperäistä väsytystaistelua kun yrittää päättää uskoisiko kykyyn nähdä enemmän; järjestelmällistä toimintaa kerättäessä ja luetteloitaessa kokemuksia. Michel Tournierin kirjassa *Perjantai*¹ Robinson pohdii syvyyden käsitettä: ”..’syvähenkinen’, ’syvä rakkaus’... Sentään se on outo kan-

---

1 Michel Tournier, *Perjantai*, suom. Eila Kostamo (Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 2000), 66

nanotto joka sokeasti arvottaa syvyyttä pinnan kustannuksella ja joka tahtoo sanoa että 'pinnallinen' ei merkitse 'laaja-alaista' vaan 'ei kovin syvää', kun taas 'syvä' merkitsee 'hyvin syvää' eikä 'pinta-alaltaan vähäistä.'" Miten pinnallinen asettuu liikkeessä, jossa kaikki tuntuu tapahtuvan ympärillä jatkuvasti ja on kiire nähdä itsensä osallisena, tai hahmottaa olevansa osa jotakin, ehkä luoden rajat missä voi samaistua toiseen ja toisiin? Nopeita kosketuksia, häivähdyksiä kohtausajatuksessa, suhteutumalla toisiin, kohteisiin? Pinnallisen ja syvyyden, syvällisen, vastakkainasettelu kategorisoi niiden ilmentymisiä. Rajoja voidaan vetää esiintyjän ja yleisön väliin kummankin yrittäessä niellä toista osapuolta sisäänsä: ahminnan sekaista toiseusähkyä liiallisten ärsykkeiden pyöriessä silmissä. Pinta-alaa lasketaan noiden rajojen puitteissa kun halutaan henkistää syvyyksiä. Esiintyjä sukeltaa syvyyksiin, syvyytstaituri kertoo yleisömassalle pinnanalaisista aarteista, edelleen kaikesta mitä voisi olla jos näkisi enemmän. Hyvän tarkoituksen määrittely sekoittuu ehdottavaan, joskus paimentavaan tai holhoavaan yleisön osallistamisponnisteluun.

Esityksessä tartutaan monesti esineisiin, ne vetävät huomiota osakseen, ottavat tilaa haltuun. Esineitten kautta hahmotellaan toimintaa, kuvitellaan sopivia käyttötarkoituksia tiettyyn hetkeen; ennalta ajateltu, suunnitelmallinen suhde. Sitä kehittää työvälineitä ja kehittää edelleen niiden toimivuutta. Toimivuudesta haluaa päästä pois, kokeilla reagoimista materiaaliin joka ei ole kohde vaan jää irralliseksi käyttötarkoituksesta; sitä on osaltaan kasvanut kiinni esineiden käyttämisen mahdottomuuteen, niiden välineellisyyden kieltoon: suhde esineisiin on raskas, se on kuin uhanalaisena olemista niiden kanssa. Niistä ei pääse irti, eikä haluakaan irrottautua, ne ovat aina muotoutuvaa materiaalia joka pakenee materiaalisesta kiistämättömyydestä. Aineeton massa vyöryy ympärillä ja ruumiissa, vetäytyy elementiksi, möykyksi avaruudessa; kellumista ja keveyttä muuntuviin tiheyksissä. Ajattelu kiertää esineen ympärillä, kyselee paikkaa ja aikaa johon asettaa se. Reviirin laskeminen, yhtälöt omista tarpeista ja niiden tyydyttämisestä saa omistajasta esille inhimillisen roolin, vapauden päättää minkä sommittelee toisen viereen – rationaalisen subjektin puhetta tavaralle joka miellyttää, herättää tunne-elämyksen kohteen ja sen kokijan välille. Kontemplaatiota jonkun möykyn tai paljouden, ehkä tavaramassan, äärellä omassa paikassa, rajan sisällä, autiolla saarella, seinien ympäröimänä: ihmettelyä ja valintansa sanelemaa hyväksikäyttöä, kun yrittää päättää mihin koskee seuraavaksi. Ihmisen suuri tarina näyttäytymisestä esineittensä kanssa, magneettinen jännite olioiden välillä, materiaalin vetäessä puoleensa yhteisessä liikkeessä, värähtelyssä, yhteentörmäysten tiimellyksessä jossa punnitaan kestävyyttä tai lisäominaisuuksia: lisäkkeen tavoin rakentuu uusia ulokkeita jaettuun ruumiiseen.

Värähtely kiihtyy vauhdiksi kuvatulvissa ja kuvitelmissa kaiken sitoutumisesta toisiinsa loputtomassa melussa ja fragmentissa joita väsymättä koetetaan tarkkailla, pysytellä vauhdissa, nopeana. Nopeusidentiteettejä muodostuu ja muodostetaan, hitaus ja pysähtymisen tuottavat tasapainoa, arvottavat tasaisesti ajan kulumisen määreitä: nopeus- ja hitausmonumentit hiljentyvät omaan arvovaltaansa. Sellainen vastakkainasettelu vauhdin määreillä ei kestä aikaa kun heijastumat eivät

koskaan loppu, vaan katsoja huomaa olevansa vain yksi niistä, käyvän käsiksi omaan kuvaan peileissä – alasastuminen kuvankäsittelijän osasta oman kuvan etäisyyden poistuessa, sen ollessa joka puolella eikä missään tiettyssä eristettävässä tai käsitettävässä paikassa. Kuvasta tulee käsittämätön, sen merkityksettömyys pyrkii luomaan dynaamisia purkauksia ympäristöönsä, se korvautuu hajonneella merkillä, paikattomuudella juonien ja tunnistamisten kaikotessa horisonttiin.

Maisemaan paneutuu -ahtalle laitettuna, nurkkaan asetettuna, tilan puutteessa - horisontin viivaan kaukaisuudessa, joka rauhoittaa ärsytystä maanpinnalla edenneen liikkeen ja sen todistamisen ylikuormittuneessa jatkumossa, asennoissa joissa ruumis ei enää jaksa tuottaa elettä vaan koettaa tunnistaa pienuuttaan jonkun isomman äärellä. Autiolle saarelle haaksirikkoutunut Robinson makaa mutalamikossa, jossa ”hänen järkeään jo niin monta kertaa oli kieputettu”, missä aika ja tila hämärtyvät samalla kun ”suupieleensä oli imeytynyt pieni iilimadon ruskea ruumis”². Sitä alistuu ja alistuminen muuttuu olemiseksi oudossa ruumiissa, joka äkkiarvaamattomien asentojen ja liikeyhdistysten epäroinnissa löytää itsestään heikon kokijan ja näkijän; ruumis vaipuu apatiaan massojen painosta, elementit alkavat soimaan korvissa eikä tiedä miten kieli muodostuu, jos puhkeaa puhumaan tilastaan: hätähuuto- symboliikka kaikuu ymmärryksen tuolla puolen, sillä ei ole tietoa syystä ja seurauksesta mihin voisi vedota. Ennemmin saattaisi jäädä epäilemään ruumiinsa rajoja maan rajan lävistyessä vertikaaleilla ehdotuksilla, korkeuksilla, voimilla, ehkä hengillä, katsojan kyvyillä ajatella niitä – kykyjä laskee, mittaa valmiuksia nähdä kauas ja korkealle.

Miten hitaalla sitä voi käydä ajatellessaan esineen voimasuhteita nimeäjänsä? Kestävä aihemaailma, jonka parissa puuhastella, koosteet, kollaasit, montaasit, yhteen tuomisen ponneisuus leviää käsiin säännöttömin väliajoin ja toistuvasti välineiden ollessa kyseenalaisia – esine kääntyy pois, sitä joutuu aina ihmettelemään. Se väistelee toimitsijoiden tarmokkuutta, kehityskaavailuja asioiden mukautumiseksi muutokseen. Performanssin keskiössä heiluva esiintyjä ei ehkä tiedä mitä tekisi, tilanteesta voi tulla hermostunutta taistelua mahdottoman edessä, aikaansaannokset tyhjenevät. ” Lokikirja: - Tämä niittöpäivä jolloin olisi pitänyt juhlia työni ensimmäisiä hedelmiä ja Speranzan hedelmällisyyttä muistutti pikemminkin hourupään kamppailua tyhjyyttä vastaan.”³ Käydäkö kiinni, tarttua tarpeelliseen, vaikka sen kokisi niukaksi ja turhaksi? Tarpeellisuus ei näytä enää totaaliselta, se on avoin kysymys, jonka määrittäjästä ei ole varmaa tietoa. Käden taidot hallita materiaalia erkanevat lähtökohdistaan muokata jotain, muokata mitä tahansa. Nämä tietotaitojen kaikkoomiset keskittävät toiveita vapautteen tehdä toisin, kun ympäristön hallinnan ajatuksesta on luovuttu. Silloin on kuitenkin houkuttelevaa keksiä lisää käyttökelpoisia merkityksiä, joissa kieli palaa taas muistelemaan menneitä aikoja, yhteensopivia tapahtumia, samaistuttavaa kenttää, yksilön vaikutusta ja halua vaikuttaa aikaan ja kontekstiin.

---

2 Tournier (2000), 47

3 Tournier (2000), 56

Gianni Vattimo kirjoittaa teoksessaan *Tulkinnan etiikka* ”Tapahtumalle halu olla monumentti ei merkitse vain halua tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi (tai vallan-
tahtoa sanan banaalissa merkityksessä), vaan myös tästä erottamatonta sidosta
menneisyyden monumentteihin: monumentiksi ei muututa vain pakottautumalla
tunnistettavaksi kestoksi, vaan ”nousemalla” monumenttien maailmaan, muotou-
tumalla sellaisen monumentaalisuuden mukaan, jota ei koskaan keksitä mielival-
taisesti, vaan joka aina peritään.”⁴ Sitä mieltii haluaan luoda jokin kosketus toi-
seen, jättää jälki, mutta väleistä alkaakin tunkeutua oman vallankäytön irvailuja,
jalustalta putoamista jokaisessa eleessä jonka on katsonut tai laskenut tarpeeksi
vaikuttavaksi. Toiveet vapaudesta painuvat hiljaisuuteen, vapauskäsite alkaa vai-
kuttaa yhä enemmän väkivaltaiselta koitokselta elehtijän pään sisällä, jossa ratio-
naalisuuden virhearvioiden korvaaminen tilannesidonnaisella vaihtoehdolla tör-
mää omaan vaihtoehdottomuuteen jakaessaan vapautta inhimillisesti
mahdolliseksi katsomallaan tavalla.

Huutamalla luolassa voi hahmotella kammioiden syvyyksiä, äänen katoamista pois
omasta positioista. Ääni kuitenkin poukkoilee edestakaisin, heijastuu ja kaikuu sei-
nistä ja muista esteistä, monistaa lausujan. Puhuva, puheen aloittava pää saa seu-
raa omista jutuistaan, kuuntelee omaa sanomaa, huutoja pimeän suojan keskellä
yrittäen paikallistaa itseään. Pään aukoista tulee ääntä, jota ihmetellään, ruumiin
kaikukoppa ulos tuleville sanoille. Ruumis esittää paikan monistuvalla äänelle, ha-
kee paikan joka hajottaa ääntä eteenpäin tilassa. Itsen asettelu esille, mahdollisen
paikan hakeminen, ainainen mahdollisuus olla tilassa, joka kuitenkin hajoaa mo-
neksi, pakenee mahdollisia rakenteita, konstruktioita jotka valmiiksi luovat rajat
liikkeelle. Askelten katkokset painavat mieltä, suunta on kysymys rajoista, joita ha-
luaa välttää; missä katkos, siellä jälki: jäljelle tulee omat jalustansa. Epäily ja epä-
onnistumisen mahdollisuus kiinnittyvät silloin liiaksi tiettyyn tahtoon suuntautua
johonkin; väärän suunnan valitsemisen pelko, tienristeyspolitiikka, jossa rohkeat
tekevät päätöksiä, jos tekevät. Katkoksen tunnistaminen kääntää epäilyn tavoitel-
tua päämäärää kohti tai saa kysymään sen olemassaoloa. Jää ihmettelemään
päämäärähakuisuuttaan ja sen jälkeen kieltäytymistään päämäärästä. Tällöin py-
sähdys, katkos tiettyyn suuntaan etenemisessä alkaa saada huomiota, epäröinnit,
jotka noista suunnanmuutoksista tai kieltäytymistä jää jäljelle. Epäröinnin jäljet al-
kavat korostumaan ja niitä alkaa arvostamaan, jopa ihailemaan. Painaummat noista
hetkistä alkavat kerääntymään mielekkäälle tasolle, jossa jäljet nousevat arvoon,
kehkeytyvät osallisiksi, merkeiksi joita varjella. Jäljistä muotoutuu asia, jota havai-
ta ja tutkia, niiden sikiäminen kiehtoo, niitä tarkkaillaan ja niihin tartutaan. Tästä
toiminnosta, jälkien parissa olemisesta ja niiden havaitsemisesta tulee toisinaan
mieleen nopean reagoimisen, nopean näkemisen ja katseen kilpa-ajot, jälkien
bongaaminen, onnistuminen niiden näkemisessä.

---

4 Gianni Vattimo, *Tulkinnan etiikka*, suom. Jussi Vähämäki, Liisa Kunttu (Helsinki: Tutkija-
liitto, 1999), 121

Rakennetta mitataan ja katkoksen luomaan säröä, rikkonaisuutta siinä. Pari askelta tuonne, sitten takaisin ja liikkeelle hahmottamaan rikkonaisia rakenteita. Mikä on rikkonainen rakenne tuossa tilanteessa? Tarjoutuu hapuileva yritys kasata palasia, yritys saada jotain kasaan, pinota merkityksellisiksi keoiksi, joita katsella. Yrittäjä yrittää haalia mahdollisimman paljon yhteen itselleen tasoja, pieniä osia joihin eläytyä. Eläytyvä yrittäjä rakentaa hallussaan olevia mahdollisuuksia niin pitkälle ja korkealle kuin pystyy. Sisälle sijoitettu ja sieltä ammennettavaksi tehty tarve rajata itsensä toimijaksi, joka yksilöi halunsa saada käsille oikeita asioita; käsille tekemistä, luolan seinien koskettelua, ehkä maasta kuopitun hiekan ja hiilen (lapio kiveen, kynnenaluset liassa) puhaltamista tai maalaamista edessä olevalle pinnalle. Millaisia luettelointeja tekee koettaessaan eläytyä katkokseen, rikkonaisen näkemiseen, pienten osien tärkeyteen? Halutaanko päästä käsiksi nopeaan assosiointiin, koitoksessa saada kuvat tulvimaan? Luetteloissa hapuilee kieltä, joka nopeuttaisi vauhtiaan, alkaisi virrata, keskeyttäisi lauserakenteen, nousisi ilmaan. Siihen lataa kaipuuta päästää irti maasta, lainehtia pois ja unohtaa merkitykset ja tarkoitukset, tai painostava tilanne johon on joutunut sekä itsensä ajanut. Paikat, esineet ja toimijat haluaa pakottaa yhteen: luolamies, metsästys, eläimet, nylkemisohjeet sanomalehdessä, tappaminen, pommikoneavot, vaarat: olan yli katsominen: säännöt: lait, vaikuttaminen, hälinä kannanottojen tuoksinnassa: jatkuva ylläpidetty melu, omavaraisuus ja myytit siitä, jäätiköt, sääolot, metsä, puu, juuret, kipuaminen ylöspäin, pää taivasta kohti, elementtien suhteet, lihakset, voimannäytöt, huoneet, astiat.

Kädet ojentuvat toiminnallisiin asentoihin ja ryhtyvät työhön. Tuo työ luo tekijöitä, hahmoja jotka ovat nopeita käsistään. Käden voima on jatkuva paine toimintaan. Tulee kyseeseen toiminnasta vetäytyminen, liika toiminta, väkisin luotava akti, pysähdyksen ja liikkeen vastakkainasettelu. Miten voisi purkaa nuo kaksi käsitettä hajalle? Ahneet eleet sinkoutuvat muokkaamaan materiaaleja, itsestä säteilevää ympäristöä: asetellaan esineitä jotka ovat käytettävissä. Liika tilanne kohisee paikoissa, liiallinen lataus, tarpeet kehitellä lisää jotain mihin tarttua. Samalla laskeaan kaksijakoa, tulee mieleen halu peräännyä, kieltäytyä, kääntyä toimintaa seuraavasta katseesta, omasta, muiden ja esineiden liikkakäytöstä.

Ylikuumentuneet energiavirrat ja oikosulut kummittelevat taustalla, hakevat osaansa, tarinaa välissä, kohtauksia keskivaiheilla. Heijastumien odotusta, niiden tunnustamista, että pääsisi pois päin itsestä, kuumottavasta ruumiista, joka näyttää ääreitään, raajojensa potentiaalisia liikkeitä eri suuntiin. Miten päästä omasta painosta toiminnallisessa ympäristössä? Kieltä alkaa kysellä, apua jostakin toistuvasta sanasta tekstissä. Voiko suojautua katseelta, jos painaa pään alas? Sitä alkaa puhua itsekseen nähdäkseen moninaisia tasoja varpaissa, ruumiissa joka pysyy pystyssä. Vieläkö se pysyy, ei mennyt jalat alta? Heikko tapa uskoa itseensä pitää paikoillaan ja laittaa liikkumaan, askelten automatiikka, jota ei unohda sen kerran opittuaan. Ei sovi nojailta ympäriinsä, pitää nähdä eteensä ettei törmää esineisiin tai johonkin toiseen.

Helpotuksen tunne voi saada vallan, jos saapuu vesirajaan, kävely loppuu, eteneminen vaihtuu maiseman katseluun pysähdyksissä. Maahan asettunut katse, seisominen vesirajassa, maan ja meren kohdatessa, jännittää asennon ja etenemisen mahdollisuudet: tekisi mieli ja periaatteessa olisi mahdollistakin astua veteen ja jatkaa matkaa, mutta nostaa pään ylös ja katsoo kaukaisuuteen, horisonttiin. Sitä menee nojaillemaan veden rajalle, liikkeensä, kulkemisensa ääripisteisiin: huojumista maiseman äärellä. Silloin ei mittaa kävelyetäisyyksiä, vaan maisema vetää katsojaa ulottumattomiin: merenrannan voimatekijöitä. Vaatteiden riisuminen ja veteen meneminen on houkuttelevaa, kun haluaa olla maisemassa. Sellainen näkymä hiljentää, puhe voi jäädä kurkkuun. Nyt katsomiskokemusta saattaa haluta jakaa pöydän ääressä toiselle, istua alas ja kertoa näkemästään ja kokemastaan. Jakamisen paine ja tarve häilyy taustalla: sisätilan pienuuden voimatekijöitä herää mieleen suuren maiseman äärellä.

Jokin eri maisemien luettelointi, erilaisten suuruusluokiltaan, tekeytyy mieleen tiloiksi, joihin asettaa itseään, pakko nähdä itsensä tilassa; installaatiopakkomielteet ympäristössä, taiteessa kiertyvät kehäksi ruumiin ympärille. Tila hajaantuu kokemusten mukana ja syöpyy välillä muistiin samana, monumentaaliseksi järjestäytyvänä kuvana. Kompleksinen toistuvuus ilmaantuu, tilan moninaisuus vetäytyy itsepäisesti yhteen ja samaan kuvaan, maiseman näkyvyyteen, muistumiseen mielessä. Silloin voi nähdä itsensä siellä pienenä, kuvitella olevansa korkealla, ilmatilassa, lintujen yläilmojen etäisyydessä ja lentoon nousussa, jotta näkisi itsensä pienoiskoossa. Ylhäältä alas katsominen, korkeuksiin nouseminen houkuttaa ajattelemaan kokonaisuuden hahmottamista paremmin, ylläpitämään perspektiivioppia itsessä. Uskoo näkevänsä kaukaa, etäisyyden päästä, enemmän. Siinä voi haluta muovata ihmisiä, tehdä miniatyyreja heidän liikkeistä. Tuollainen lähes jumalallinen valta muokata ja laittaa kaikki paikoilleen, nähdä oikeassa perspektiivissä, ohjailla kutistuneita kuvia itsestä ja toisista heidän pienentyessään, kun katsoo etäältä.

Pienuus muuttuu välillä suhteettoman suureksi, kun vaihtelee näkökulmia maan ja taivaan välillä: korkealta näkee kaiken, kuin muurahaispesää katsoisi, sitten on taas maan pinnalla ja koot kasvaa omaa ruumista suuremmiksi. Harvemmin jaksaa edes kantaa omaa ruumistaan suurempia asioita. Itsen hajauttaminen maalle ja taivaalle, sekä laajeneminen siihen väliin, on tahtoa päättää omasta ja muiden olemisesta, positioista maiseman keskellä. Etäisyyksien mittaaminen on houkutteleva optio silloin, kun tarjoutuu mahdollisuus operoida asioiden suhteita toisiinsa, taituroida sopimuksia siitä mihin jokin sijoittuu ja miten sen sijoittuminen pitäisi esittää. Hallitsevana esiintyy viehtymys kohteisiin. Käsi voi alkaa piirtää näkemäänsä: käden ja katseen yhteen käyminen. Maiseman ottaa haltuun kätensä voimalla, lähemmäksi itseä, koskemisen suomalle alueelle. Siinä vaiheessa kohde saattaa unohtua, huomio häiriintyy ehkä ihoa kohti, kun koskeminen tulee keskiöön. Käsi piirtää ihoon jälkiä, katsoo kuvan tai tekstin ilmaisua omassa ruumiissa. Tekstin kirjoittaminen iholle kihelmöi: kieli ei rajaudu puhujan tarpeisiin, se leviää ympäriinsä, kirjottautuu eri pinnoille. Teksti on koskettamista, se käy yli ihon luoman rajan, puhujan hallinnan. Välillä purkautuu ilmoille pakottava puhe, joka vä-

leissä taas hiljenee. Ne ovat hetkiä hämmästellä kuuntelijan roolia, ihmeellistä keskittymistä, sanoman odottamista ja siitä luopumista. Uupumukset ja ohuet yritykset, kuuntelijan ja puhujan kiinnostumisen hauraus ja äkillinen herpaautuminen voivat turhauttaa. Turha kokemus, yrittäminen ja turhautuminen, luovuttaminen, luopuminen kielestä esiintyy valloittavana asiantilana. Tämä on yksilön olemista omassa tarpeessa näkyä ja kuulua, sekä näihin turhautumista, näkymisen ja kuulumisen hetkittäistä lakkauttamista.

Jatkumolta etsii ja yrittää varmistaa tietoaan asioista, asiantuntemukset tuntuvat luotettavalta suhtautumiselta kaaosmaiseen olemiseen ja merkitysten ailahteluun. Tiedon haaliminen, tiedostava asenne nousee arvoonsa, pyrkii esittämään itseään vastauksena ongelmiin. Yritys tietoon kuitenkin ohenee liian painavassa tarkoituksessaan osoittaa jotain ajattelemisen arvoista, puhe alkaa ohentuneessa sanomassaan, tarkoituksettomuudessaan häilyä ja muuntua. Puhe puhuu lausujan ja kuuntelijan kustannuksella ja silti samalla rikkoo liian tärkeäksi muodostuneen käsitteen omista sanoistaan ja vastauksistaan. Puhuja huojuu tarkoituksensa rajalla hänen hapuillessaan tapahtuvia tasoja, kielen moninaisuuksia, esityksen, esittäjän ja tekstin rinnakkaiseloja.

Rajalla oltaessa kyselee rajoja ja rajoituksia liialliseen hajanaisuuteen. Missä rajat, mikä pitää kasassa tätä hajaantumista? Raja rajaa kehyksiä, jolloin voi täyttää rakenteita ajatuksilla oleellisista olemismuodoista – elehtiviä tyyppisiä kehän keskellä. Onko ruumis kehänä tilassa, ihon rajoissa, sisältöään kyselemässä? Kuoriutuuko mahasta epämuodostunut otus, syöjä kaivautuu ja tekee reiän keskelle kehoa. Hirviöiden pelko saa varomaan sanomisiaan, ei ikinä tiedä mitä pääsee ulos. Valmistaudutaan pitämään olemisen kasassa, ettei se liikaa hajoaisi. Hajonta kuitenkin kiehtoo. Voi ottaa pikaisia askelia eteenpäin uusiin tilanteisiin, kiire nähdä lisää kaikuu korvissa. Kieli tuntuu välillä ruumiissa vastenmielisenä, hirvittävät olotilat luovat tärinää, sanat heiluttavat vaikka on hiljaa, valmiustilat olla äänessä toistuvat.

Olisiko jossain tarjolla rauhoittavaa kuvaa? Voisi tarrata metalliin, syövyttää pintaa, latoa värejä, tehdä järjestystä, hallittua visuaalista ilmettä. Teoksia tekee ja ripustaa ne eteensä, ne valtaavat näkökentän. Teosten, kuvien ripustaminen näkyy oleellisena, ajatusten järjestämisenä. Ripustaminen pysyy takaraivossa, se saa seinät näyttämään jyviltä taustoilta, joita käyttää hyväksi kuviensa luotteloimiseen. Teon ja teoksen näkee edessään avautuvana kyhäämisenä haluilleen joihin sulkeutua. Räjähdyttäjät kuvamateriaaleissa, kiihkon sitominen itsen, sitten katsojan kokemukseksi, joka laitetaan esille; jälleen vetäytyminen kauemmaksi, että näkisi enemmän. Edestakaisessa välissä heiluminen ruumiin tärinässä mukana. Se on kuin haitariliike poimujen venyessä.

Jännitteen hakeminen uudelleen joka hetkessä rasittaa omistettua tekoa, se on elettä joka kuluttaa itseään. Itseään polttaa loppuun, potentiaalisuuttaan tehdä jotain tahtoessaan luoda teoksen ja kadottaa sen vakavaraisuuden seuraavassa hetkessä. Kummallista taikinamaista olemista, sitkoa, paisumista ajassa. Tilassa

toimija rakentaa sideaineita, valitsee materiaaleja jotka kiinnittyisivät yhteen tai vaihtoehtoisesti hylkisivät toisiaan: liimapintoja ja lämpölevyjä nurkissa, vahaa joka sulaa ja jähmettyy, kertomuksia osaamisesta, sopivaksi katsotuista välineistä, leikatuista kuvamateriaaleista. Jauhetaan jokin pölyksi ja liimataan yhteen, pilkotaan ja kasataan, hienonnetaan ja saostetaan. Kehityskaaret vellovat ruumiita palloiksi, pilkkovat palikoita, silpusta voi tehdä uuden osan koostettuun kokonaisuuteen. Osista summiksi -kehityskulku kietoo hajaantumiseen pyrkivää energiaa, elementtejä erotellaan toisistaan, niistä luodaan nähtävyyksiä. Minkälainen esitys muodostuu näissä olosuhteissa? Kuka jaksaa katsella valon hohtoa tarkkailun kohteessa? Maisemalliset epäkohdat lävistävän valon heijastuessa kiiltäviin pintoihin, niiden kauniit katoamiset omista kehysistään.

”Ainakin kehittyneissä yhteiskunnissa yhtä lailla laajalle levinnyt on myös pelko olemassaolon merkityksen menetyksestä ja kyllästymisestä, joka näyttää väistämättä säästävän konsumerismia.”⁵ On vaikeaa käsitellä tyhjän tilan jatkuvaa täyttämistä. Se on muisteluja ja mieleenpalauttamista ettei vaipuisi tyhjäksi oletta- maansa tilaan. Pienimmätkin eleet johonkin suuntaan kaikuvat turhina yrityksinä tässä tylsyyden kokemuksessa. Jotenkin epämääräistä hapuilua, kun pimeys ympäröi omaa pientä valtakuntaa, joka on yksilön autoritaarinen tila ja kieli; mitä muuta voi kuin hakea apua, pelastavaa ajatusta, joka asettaisi edes jotain paikoil- leen? Vastenmielinen isku, refleksi, liian heikko olotila, jonka antaa ottaa vallan etsittäessä perustaa. Jos joku toinen voisi ohjata tielle, pitää sillä hyväksi koetulla uralla, luoda merkityshahmoja joissa voisi itse häilyä, jotta ei tulisi liian omavaltai- nen ja riittämätön olo? Mutta silloin taas lipsahtaa välttämättömän totuuden tar- peeseen: nihkeätä vääntelemistä merkityssuossa, paaluttamisen kaipuuta, kun kaikki ympärillä oleva vaikuttaa liialliselta omassa tyhjyydessään – mitään ei uskal- la sanoa. Omat ja muiden vakuuttelevat lohdutukset siitä miten monimuotoista oleminen on kerääntyy omalle kehälle toistamaan itseään. Kuitenkin nuo avautu- mat tai tulkinnat ovat jatkuvia ja venyvät eri suuntiin epäuskoisesta tunne- elämästä: se on kuin jokaiseen lauseeseen sisäänkirjoitettu rakenne, joka ei sul- keudu itseensä, mutta joka vaikuttaa rajoineen ja rajoituksineen, jota ei voi ylittää tai hylätä, mutta jonka kanssa voi ihmetellä epäonnistuneita yrityksiä irtaantua sii- tä.

Vattimon esittämä kysymys perustavanlaatuisista eleistä tai tunteista myöhäis- modernin tilanteessa saa pohtimaan yksilön uskoa itseensä tapahtumallisen kie- len vastuullisena käyttäjänä tai luojana. ”Mikäli kriittinen ajattelu haluaa esiintyä arkitietoisuuden uskonnollisen tarpeen aitona tulkkina, sen on näytettävä, että tämä tarve ei tyydyty oikealla tavalla pelkällä uskonnollisuuden ´metafyysisellä´ toistamisella, siis pakenemalla modernisoitumisen hämmästyttävää ja maallistu- neen yhteiskunnan Baabelia uudelleen elvytettyyn fundamentalismiin. Onko tä- mäntyyppinen ´demonstraatio´ mahdollinen?”⁶ Ajatuksia kasaa kuin hamuten ää- retöntä, joka olisi jotenkin saavutettavissa pienen pään sisälle järjesteltynä. Samalla yritys unohtaa liikaviritetty tilanne ja päästä pois hajotuksen keskeltä. Keskiposition määrittämistä on houkutus harjoittaa; itsestä leviää säteitä aina vain kauemmaksi, mitä enemmän kasaa kokemustietoa ja opettelee ilmaisemaan sen tärkeyttä. Mikä kumma pakko palata valistavan asenteen aina uudestaan itselle perusteltuihin vaihtoehtoasetelmiin?

---

5 Vattimo (1999), 130

6 Ibid. 132-133

Toisinaan havaittavissa olevassa performanssin itseisarvoisessa vaihtoehtoisuuden ajatuksessa, sen jonkinlaisen heimoidentiteettiin verrattavan etsinnän ja harjoittamisen keskuudessa tai paikallis-, marginaali- sekä vaihtoehtoisuuskategorioidena ylläpidettyjen raja-aitojen sisäpuolella, ilmenee paonyrityksiä myöhäismodernin tiedetekniikan maailmasta, yrityksiä sen ylitykseen ja hylkäämiseen päättävällä, jopa aggressiivisella sulkeutumisella myytin autenttisuutta pidettyyn vapautukseen ja juurensa palauttavan yksilön uskonnolliseen kokemukseen jostakin tietystä luonnosta tai ihmisluonnosta. Tämä liikehdintä herättää hankaluuksia suhtautua tuonkaltaisiin eleisiin muuten kuin toistuvalla hämmästyksellä siitä suuresta hädän tunteesta, jolla on taipumus oikeuttaa hätäratkaisut totaalisina vastauksina olemiseen, joka esitetään hukkuneen jonnekin eteenpäin kulkeneen matkan varrella. Näissä rituaalimaisissa esillepanoissa, performatiivisissa alustuksissa, käännetään pää aidon olemisen primitiiviseen voimaan, joka kehittää itsestään järkähtämätöntä materiaalia maan ja taivaan yhteentuumiseksi. Se on kuin esityksellinen linnoitus itseriittoisessa merkityksessä omista rajoistaan, joita vartioida.

Yhteisön, kontekstin tai keskustelun alueet performanssitaitteen kehityksissä tuntuvatkin olevan kiinnostavimmillaan hajaantuessaan oman aluehallintansa mahdolltomuuksiin ja yrityksiin palauttaa oletetut uskolliset eleet aidosta olemisesta. Hajonta liittyy myös muihin käsitteisiin, jotka kategorisesti luokittelevat eri olemismuodot uuden lähtökohdan etsinnässään ja sitten tuovat ne hedelmällisesti yhteen taiteen ja esityksen yhteisillä otsikoilla; tässä palaa kaikinensa kysymys esityksen, eleen tai niiden valmiiksi asettamien puitteiden vallankäytöstä pelkäämään nimeämällä itsensä esityksen ja eleen piiriin.

Koettelemusten paikkana esitys luo ympärilleen auraa, kuin kaikennäkevää silmää tai läpinäkyvää tietoa, joka olisi jaettavissa, jos vain työnnettäisiin oma oleminen ääri rajoille. Äärellä olon karu kieleke sisällön ja muodon määrittelyissä kehkeytyy impulssiksi vapauttaa itse ja muut olemista kahlehtivista ja sidoksiksi määritellyistä rajoituksista, sekä tarpeeksi uskoa välittömästi tuohon vapautukseen. Vapautusmyytin hajottamisponnistelut heiluvat eleiden purkamisoperaatioiden liikkeessä peläten jähmettymistään aina vain uudelle jalustalle loputtomassa halussaan vapauttaa aina vain lisää kaikkia, jotka olivat erehtyneet uskonsa kohteesta - katkeruuden sävyttämät kipupisteet, jotka jaetaan yleiseen käyttöön tuomiopäivänrumpujen säestäessä pyhää tahtoa nähdä enemmän ja kuunnella omaa ääntä. Tässä kohtaa voitaisiin huomauttaa, että edellinenkin on tuota samaa vapaussanomaa, surutyöhön paneutunutta kulissien taakse katsomista jähmettämällä kuvaksi jonkin kokemuksen löytääkseen paremman sen alta: tämä on luultavasti aiheellinen huoli. Jos kuitenkin olemisen rakenteen raunioilla, on olla sidottuna ” olemisen tapahtumaan, tässä tapauksessa olemisen tapahtumiseen metafysiikan lopun hetkessä”⁷, on turha yrittääkään pyristellä hajaannuksesta olennaiseen sanomaan,

---

7 Vattimo (1999), 134

vaan tyytyä toistamaan itseään heikosti muuttuvassa, rikkonaisesti palautuvassa niukkuudessa, joka voi hauraasti olla olevan kuuntelemista, sen kielen vahvistamista ja hajontaa.

Esiintyjä saattaa etsiä kärsivän rooliin katsojien edessä. Itseään ruoskiva tuskan kokemus määritetään ja todennetaan yhä uudestaan ajatuksessa jaetusta syyllisyydestä yhteisiin asioihin, olemisen tyhjyyden näkyisiin inspiroiva vire, jossa yhtenä juonena esitetään epähuumani tiede ja tekniikka. Turhautumisen, inhon, syyllisyyden ja siihen liittyvän vaikuttamismahdollisuuksien kartoittamisen ja ehkä jonkinlaisen epätoivon hahmon ottava jaettu tilaisuus muistuttaa toisinaan palveluksen tarjoamista yhdensuuntaisesti esiintyjältä katsojalle jonkin herättämiseksi ja pois manaamiseksi, jota määrittää tuska tai ehkä Vattimon kuvaama ”.. sieluntila, jota ahdistaa vuosituhannen lopun ennenkuulumattomien apokalyptisten uhkien läheisyys”⁸. Sieluntilan koostumus tai tuskan tunne näyttäisi liikehtivän massiivisten tai jopa entistä suurempien ahdistustekijöiden vallassa, vaikka vuosituhannen loppu on ylitetty. Jos syyllisyyden taakkaa yritetään käsitellä siten, että sitä ei määrittele ”uskonnollisen paluun muoto, joka ilmenee usein väkivaltaisena paikallisten, etnisten tai heimoidentiteettien etsimisenä ja korostamisena..”⁹ - eikä näin ollen tarrauduta itsepäisesti olemassaolon aidoksi katsottuihin juuriin sekä niiden edellyttämään totuuteen, joka kirkastuu harjoittamalla ”historiallisuuden kieltämistä ja autenttisen tilanteen elvyttämistä”¹⁰ otettaessa käyttöön olemisen muuttumatonta perustaa - se jää kuin lyötynä riippumaan tyhjään tilaan menetetyn eleensä puutteessa. Tuo tyhjä tila antaa mahdollisuuksia pohtia koettun syyllisyyden aiheuttamia kipupisteitä sekavassa mielentilassa. ”Paha ja syyllisyys ovat pienempi ´skandaali´, mikäli subjekti ei ota kaikkea niin dramaattisen vakavasti, kuin metafysisinen mentaliteetti piilevästi tai suoraan vaatii.” Mitkä vaatimukset toistuvat esiintyjän tai performanssitaiteilijaksi itseään kutsuvan yksilön luonnostelemisissa tapahtumaelementeissä? Kuinka ne järjestetään ponnisteltaessa myytin kielen, sekä uskonnollisen ajatteluun sekä epäilyyn kuormittuvan läsnäolon etsinnän, itsensä rankaisemisen ja ymmärrettävän syyllisen hakemisen ristipaineissa? Mikä on tarve demonstroida ”.. abstraktissa itsetutkiskelussa, yleisen inhimillisen itsetietoisuuden syventämisen tuloksina”¹¹ todettuja totuuksia tai tiedoksi koettua esitystilanteessa tai siksi omaksutussa, yleisölle tai siksi nimetyille, yhä uudestaan, kuin sisäänrakennettuna mantrana hetkessä ja paikassa, jossa kaikki tuntuvat pidättävän hengitystään performoivan tai vastaavan esitellessä panoksiaan, kapasiteettiaan läpiviedä yhteenkuuluvuuden taustaan nojaava ehdotus mahdollisimman syvästä ja laajasta näkemyksestä koskien olemisen tilaa? Vai-

---

8 Ibid. 128

9 Ibid. 130

10 Ibid. 131

11 Vattimo (1999), 140

kuttaa siltä, että jatkuva itsensä kehittäminen tai tiedon syventäminen panevat tuon ruoskan omaa ruumista piiskaavaan käteen, tapahtuvan kokemuksen aktiivisessa, jopa tunnustuksellisessa tarkkailussa, katseen pitäytyessä sisäiseksi nähdysnä merkityksessä ja oman äänen herkistyneessä kuuntelemisessa. Millaiseen kokemusperäiseen kieleen tällöin kirjoitaudutaan sisälle? Puskeeko kristillisen Lännen maallistuneen moderniteetin apokalyptisen pelon nostattama syyllisyys liian äärimmäisiin tekoihin kaipuussa vastauksiin ja ulospääsyihin moraalisesta umpikujasta? Varmasti, mutta kykenemättömydessään kehittää tuosta taakasta vapaata kieltä se saa myös kyselemään oman tapahtumallisuutensa perään ollessaan kielen kanssa, joka heikosti muuntuu ja pakenee.

Itsen kurituksen kiehtova kuva tai esille asetellun ruumiin ylläpitämä hypertapah- tumallisuus kielessä, joka voi saada tulkitsijan nostamaan itsensä eleen, teoksen tai tekonsa autoritaariseksi luojaksi, voi hajottavuudessaan löytää nyt tilaa pelas- taa ilmiöitä ,jotka auttavat kuuntelemaan myös toisten esittämiä kysymyksiä. Rauhoittuminen kielen pakotusyrityksissä kohti avautumista, maltillisempi suhtau- tuminen omaan ääneen, sen saavuttamattomuuteen ja tavoitteluun, sekä sen lo- puttomat hairahdukset perustavanlaatuisen itseihailuun saa ihmettelemään ”.. tätä anteeksiannon tarvetta – joka on samanaikaisesti halua vastata toisen kysy- mykseen ja on vetoamus transsendenssista, joka kykenisi täyttämään vastaus- temme riittämättömyden..”.¹² Anteeksiannon ehdotus lohduttaa ja pehmentää kaatumista tai rähmälläänolon kokemusta luotaessa toimeliaasti perustuksia oman eleen kielelle tapahtumallisen tilanteen havaitsemisyrytyksissä. Näistä yri- tyksistä toipumista voi samanaikaisesti jakaa seuraavan tilaisuuden, tai esityksen, tullen koetettaessa taas tarttua hetkeen.

---

12 Ibid. 139

AJELEHTIMINEN: HAAKSIRIKKO

Mikä on odottamista ennen tapahtuvaa elettä? Ollaanko siinä tilanteessa, jossa otetaan paikka, lähdetään ajelehtimaan, joudutaan myrskyyn, hätäntyneenä käännytään toista vastaan, joudutaan haaksirikkoon, kunnes lopulta pelastutaan? Onko kaikki siis jo tapahtunut, rakentunut hetkestä toiseen hahmotettuna ja kaikkienensa yhteen käyneenä, jopa kiitollisena rakenteena? Paikkaa on vaikea hahmottaa, mutta sitä haetaan kuumeisesti ja välttämättä, jotain mistä ponnistaa liikkeelle, hakeutua laineille ja virran vietäväksi. Kieli kääntyy jo alkaessaan itseensä hakiessaan merkityksellistä kuvaa näyttämään, esittämään tahtoeleensä, jatkumonsa, liikkeen kuvaelman dramaattisessa valaistuksessa.

Toiminta tuntuu olevan partaalla, jonkin edessä, odottavana ja jännittyneenä. Voimattomuus voi iskeä ajateltaessa yhä uudestaan mitä pitäisi seuraavaksi tehdä, hetkenä jona tapahtuma purkautuu, hetkenä, joka on ladottu aina uudestaan palauttamalla se aikomukseen seuraavan eleen tärkeydestä. Tämä apaattinen odottamisen tila ennen täyttyvää hetkeä saa jähmettymään paikoilleen. Miten voi kuvitella, miettiä, löytää mielen tiloille? Miten usein voi kääntyä pois? Mahdottomuus kääntyä pois, kun positio laukeaa, kohde poistuu, katoaa, merkityksen kuormittama lähtökohta, suunta liikkeelle ja laskutoimitus ajalle puhkeaa äärimmilleen venytettynä. Itsepintainen kaksinaisuus, haitarit, heilumiset puolelta toiselle ottavat leikillisen helposti haltuunsa toimintaan kykenemättömän heikkouden. Mihinkään murtumaan ei ole tultu, jos lähtökohtaisesti vain horjutaan valmiissa merkityssuhteessa, tarkoitus pysyy itseriittoisena, se palauttaa vikaliikkeet asentoon. Pois kääntyminen ei siis auta jännittyneessä, toimintaa odottavassa ja sitä vieroksuvasa tilanteessa. Hakeutuminen ajelehtimiseen, myrskyn merkit, niiden odottaminen, kirkastuminen näkyviksi sumun keskeltä luo vaikeuksia ajelehtijalle uskoa omaa pakottavaa tarvettaan päätyä aina virran keskelle, paikkaan ja positioon, josta katsella potentiaalisia särkyviä ja tarkoitusten murtumia. Pakottaminen toimintaan vaipuu halvaantuneeseen pakkoeleeseensä ja jää kuuntelemaan omaa kaikuaan.

Tämä voi tuntua vainolta ympärillä; piinaavat tyhjennys- ja täyttövaatimukset valmiiksi rakennetussa jatkumossa. Miten voi katsoa ohi? Miten voi katsoa vinosti? Kuuntelemalla toisen katsomiskokemusta ja nojaamalla taaksepäin? Ele eleenä ei jaksaa katsoa itseään peilistä, leikkiä heijastumilla, tunnustaa itseään. Eleeksi muodostunut on riittämätön, se kutistuu ja katoaa. Kuka jaksaa tarkastella lasin takaa, katsoa esitteillä olevaa? Miten odotetaan toisen, esillä olevan, esittäjän elettä? Jatkuvaa esittämistä, väittämistä, yhteyden hakemista toisen kanssa eli toisen kustannuksella? Miksi pitää pitää niin paljon ääntä? Saada tila värisemään ihosta eteenpäin joka puolelle? Ainainen paluu pisteeseen, reikään, josta liike, ääniaallot johdetaan, mistä ne ammennetaan, kaivetaan esille. Sitten vetäytyminen etäälle tarkastelemaan vaikutuksia – jännitys onnistuneesta

tapahtumasta? Sitä kulkee mäkeä ylös, huomaa sen hiekkatieksi, tarkastelee ääntä oman painon alla, rytmii askeleiden välissä ja kävelee alas. Jatkumo tarttuu ja sysää myrskyisälle aallolle; ponnistusharjoituksia lähtölaukauksen jälkeen.

Odotustilaan voisi rakentaa majan ja jäädä siihen asumaan. Asuminen luo odotuksia perustalle, tavaroiden asennoille ja sommitelmalle, sisustamiselle joka olisi ihanteellista katetulle olemiselle. Maja voisi olla myös hetken suojana rannalla, missä odotetaan vesille lähtöä. Sinne aseteltaisiin vain tarvittavat välineet hengissä pysymiseksi. Kuitenkin paikallaan olo tällaisena tarpeiston määrittelemisenä hydyttää katsomaan etäältä kompositioiden dynamiikkaa; kyhätä kasaan rakenteita, jotka ovat purettavissa uudestaan osiinsa. Onko se voimattomuutta liian painavien osien mahtipontisen potentiaalin edessä? Muutama palikka alle ja yksi iso päälle katoksi, sitten ryömimistä oman aikaansaannoksen alla, sen suojissa? Massat ja niiden painot kerääntyvät, ottavat yliotteen, rakentavat monumentin itsestään. Liian suuret yhdenmukaisuudet toimivat kasaavana elementtinä, samankaltaistavana periaatteena. Voisiko näitä paaseja käyttää voimien mittana? Niiden järkähtämättömyys harhauttaa kuvittelemaan ne stabiileina momentteina omasta painostaan. Monumenttia on liian helppo syyttää perustan asettamisesta, ikään kuin ne perustelisivat itsensä, tyydyttyisivät aikaansaavasta olemuksesta.

Näissä merkillisissä tarinamaisissa kyhäelmissä rakentuu jatkuvasti määrittävä voima, joka alkaa hallita ympäristöään. Miten toiminta, tilanne, ele ja sen kieli on jäänyt jälkeen? Mikä on se ahneus esille tuloon mikä tekee näistä riittämättömiä jopa itselleen tai juurikin itselleen? Ne aina palaavat itseensä, nielaisevat itsensä, katsovat sisimpäänsä, tukehtuvat, tukehduvat muut. Kykenemätön ja ahdistunut perspektiivi rajaa ääreet, vastakkainasettelut varmistavat toimintatavat, vajaavaisuus kumartelelee ideologista paloa kattavaan päämäärään.

Mitenkä performanssissa voi käydä käsiksi esineisiin? Niitä ei voi luetteloida käytettäviksi, ne eivät pysy omissa rajoissaan, vaan hahmottavat tilanteen kulkua, kieltäytyvät suorasta toiminnasta. Outo palikkatehtävä esineiden ääreitä kummastellen, rimpuilua käyttötarkoitusten katveessa. Jos pyörii paikallaan rajat, värit, hahmot alkavat vilistä silmissä, kasvavat kiinni toisiinsa nopeassa liikkeessä. Odottavatko katsojat esillä olevan elettä? Ele jää tapahtumatta, sitä ei ole. Liikeprojekti katsojan edessä luo käsiksikäymisiä puheeseen, asentoihin, esineisiin, ääneen, kuvaan niiden ollessa valmiiksi keskenjääneitä yrityksiä saavuttaa oma merkkinsä; ne toimivat kiiloina eleiden alasajossa. Liian karkäs halu vahvistaa, hyväksyä esitetty ele, tehdä siitä yksikkö toisten joukossa ja seuraajana tekee haastavaksi halun suorittaa hienovaraista silvontaa merkityspakkoisessa asetelmassa. Kaikki yritykset punoa seittejä tapahtumahetkessä jännittyvät huoleen väkivaltaisesta tarkoitushakuisuudesta – ymmärryksen hevosenpotku heikkoon ruumiiseen. On vaikea tonkia hienovaraista sädehdintää olioiden murtumien väleissä, jos se samalla hyötykäytetään vaihdantakelpoisessa suhteessa. Tilanteiden kahvoin on mukava tarttua, siinä tuntee voimautuvansa,

ottavansa otteen jostain muuntumassa olevasta, mutta ainainen jähmettyminen haraa vastaan, vastahankaista kamppailua ehdotetaan joka hetkellä. Mielikuvat hienoista taisteluista ja voimasta alkavat asettaa toista ja kumota häntä, näkevät jossain lisää toiseuksia odottamassa, valmistavat esineet käyttökelpoiseen asentoon odottamaan täytöntöönpanoa.

Näissä iskulauseiden ja lävistysten ilmapiireissä voi iskeä paniikki, nousta verenmaku suuhun. Pitääkö silloin lähteä etäälle, tuleeko taas kysymykseen pako paikalta, kaukaisen maiseman houkutus; metsissä juoksemista paikoillaan, palaten samaan pisteeseen – eihän paniikissa tajua ilmansuuntia. Luonto on heivattu katapulteilla konkreettiseksi etäisyydeksi johonkin muualle, rajan toiselle puolelle. Sinne kun menee sekoilemaan liian nopeassa vauhdissa voi iskeä illuusio turvapaikanhausta puiden katveessa, märkä unelma erotiikkaan vaipuvasta maasta ja ikuisuuksista pimeään lähteen äärellä. Tästä kuvaelmasta puuttuu kuitenkin hengästymisen tunne, hengitys ei kiihdy, kun vastakkaisuuksista johtunut pako paikalta surkastuu epätoivoiseen yritykseen eläväisemmästä vaihtoehdosta. Puita asetellaan haluttuihin rakennelmiin fetissin maisemallistamisessa. Kieli jäykistyy, materiaaleja aletaan kähmimään huolestunein ilmein. Pitää pitää tauko, hakeutua virtojen äärelle. Sukellettaessa voi antautua hetkeksi myötävirtaan, sitten on antoisaa uida poikkiteloin ja vastavirtaan: tämä ei ole vastakkaisliikkeiden ihastelua, vaan voi ajatella linjojen vetämistä pyörteisillä kehon liikkeillä raajojen heiluessa joka suuntaan. Vedessä suunnat raukeavat vallitseviin massoihin, jotka painautuvat ruumiin joka kohtaan. Veden keskellä voi olla pää alaspäin, muistikuvat sopimuksista hälvenevät. Tämä voi helpottaa oloa, silloin kun on kiusallista painautua tuoliin ja katsoa puhuvaa, seurata sytytyslankoja, kuunnella putoavia pommeja ja kohdistettuja iskuja; hidastettuun kuvaan sopeuttamista. Jalkojen alla on kasvustoa, sienirihmastot kasvavat eteenpäin, aina eteenpäin, luovat loputonta viivaa. Anna-Karoliina Tetri värjää sienillä: ”Lisääntymistä varten rihmasto kasautuu kerämäiseksi itiömäksi, joka on sienien helposti näkyvä osa.”⁵ Itiöemä on rihmaston kiertymistä itsensä ympärille, se on kuin lankakerä, ei kolmiulotteista kuin liha; hetkellinen kiertyminen itsensä ympärille, itiöiden leviäminen, mätäneminen, hajoaminen, mädäntyneiden sienten kelpoisuus kankaiden värjäämiseen. Maan alla on muumioita, kovettunutta ihokuorta onton tyyppin ympärillä, hiukset osoittavat kallon paikan.

---

5 ”Sienen itiöemää on rakenteellisesti verrattu lankakerään sienisolun pitkittäisen kasvutavan takia, mikä on hauska vertaus värjäriä ajatellen: Otat kellertävän tatin metsästä lankakoriisi. Pilkot sen värjäystä varten ja värjää lankaa. Lopulta kerit keltaisen langan kerälle ja tatti palaa samaiseen lankamaiseen muotoonsa kuin missä se alussa oli sienirihmastona.” Anna-Karoliina Tetri, *Sienivärjäys*, (Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Moreeni, 2013), 13

PERFORMANSSI: P-KLUBI

Tein esityksen P-klubilla Galleria 3h+k:lla Porissa maaliskuussa 2014.

Mustan hupun alla voi olla hieman suojassa, piiloutua muitten katseilta kääntämällä vähän päätä. P-klubin esityksessä Galleria 3h+k:lla Porissa pukeuduin mustaan huppariin, mustaan hameeseen ja mustiin sukkahousuihin. Performanssin tilanteeseen astuminen, sen aloittaminen aiheuttaa aina houkutusta samanaikaisesti kääntyä pois tai piiloutua näkymättömiin. Lataus tiettyyn hetkeen tuntuu liialliselta, huomion kiinnittäminen itseän hämmentävältä, jopa joltakin mitä pitäisi aktiivisesti välttää; halu näyttäytyä ja olla poissa silmistä. Esilletulo on ponnistus, haaste pakottautua johonkin mitä välttelee. Epävarmuus siitä mitä on tekemässä ja sanomassa yhdistyy yritykseen sanoa jotain merkittävää tai merkittävää, kun ryhtyy ilmaisemaan itseään. Valmiiksi ladattu odotus leijuu ilmassa, tekijän tai lausujan mielessä hänen ryhtyessään ponnistuksiinsa. Jotain oleellista olisi hyvä saada aikaiseksi, kun itseä ja muita, kuuntelijaa ja toista näyttää painavan toive siitä ettei jaettu tilaisuus tai kohtaaminen olisi turha. Paine sanoa on paine sanoa jotain oleellista ja merkittävää, joten harhaliikkeisiin tai virheisiin ei ole varaa.

Tämä odottava ilmapiiri on vain yksi juonne esiintymisen kokemuksessa ja sen intensiteetti vaihtelee, mutta toisinaan se voi olla hallitseva. Itsensä ruoskiminen aina parempiin tuloksiin voi olla itseään säälivä demonstraatio ja muita aliarvioiva, yksinkertaistava syytös tilanne- ja esiintymispaineita kasaavista tekijöistä, mutta myös jonkinlainen reaktio olemiseen jatkuvien tulostavoitteiden ja pätevien aloitteiden ja sanomien, sanomien ympäristössä. On jotenkin tottunut hakemaan omaa sanomaa ennen kuin tulee kohtaamaan toista. Ainakin tuo aktiivinen ja yrittävä suhde itsen ja toisen välillä on helposti edes osittain toiminnassa tai siihen palaa vähän väliä. Tällöin saattaa myös muusta kuin toiseen aktiivisesti vaikuttamisesta, olemisesta toisen äärellä keskittymättä niin paljon hallintaa, tulla jatkuvaa yrittämistä tehdä toisin. Näyttäytyminen ja katseen alla, huomion kohteena oleminen on kuin pakotettu ja opittu paine, josta on vaikea irtautua, sekä itseään tunnistava halu olla paljon tai kuitenkin tasaisesti ja usein esillä. Sitä piirrettä inhoaa ja siitä kieltäytyy, silti siinä on eikä näe muuta vaihtoehtoa. Mihin tahansa tekemiseen tai tietyksi ajateltuun toimintaympäristöön näyttäisi liittyvän itsensä esittämistä ja tärkeäksi, olennaiseksi toimijaksi ja osanottajaksi tulemista olemalla mahdollisimman paljon äänessä. Oma ääntä pitää etsiä ja sitten tuoda se pontevasti kuuluville. Näkyminen pyrkii kärjistymään nähtävillä olemiseksi, piiloutumiseksi, paljastumiseksi, itsestä voi koettaa leipoa nähtävyyttä tai jotain näkemisen ja kuulemisen arvoista.

Nähtävyytenä itsensä näkeminen tai tällaisen tilanteen tekeminen häilyy mielessä performanssin asettuessa. On epäily siitä, että luo paljastumisprosesseja tai paljaana olo -efektin astuessaan kehään. Orientaatiot näkymisen yhdensuuntaisiin

liikkeisiin, tunne siitä että painostetaan ja painostaa itseään näkymään, saa unohtamaan kuinka on jo muutenkin esitys itsestään ja yksilöstä toimimassa, kuinka asiat heijastuvat pysähtymättä kiteytykseen tai paljastukseen itsestä avoimempana ja läsnä olevampana jossain hetkessä. Olemisen paljastamattomuus, se ettei voi etsiä todellisempaa kuvan alta, kohdistaa itsensä merkitystä ja hankkia sille näkyvyyttä, tekee myös toisen ytimen etsinnän tyhjäksi. Operointi toisen saavuttamiseksi ja avaamiseksi, kohtaamisen ideoiminen, katkeaa outoon hiljaisuuteen ja puolittaisiin tarkoituksiin, ehkä kesken jääneisiin lauseisiin. Oman sanomisen kohde on siinä edessä ja näköksällä, halu ilmaista jotain kuuluville ei katoa, mutta siitä tulee väkinäisempää, äänessä oleminen ja tilan ottaminen vaikuttavat kyseenalaisemmilta.

Kuva 1. Performanssi: P-klubi. Galleria 3h+k Pori 2014. Valok. Paula Gröhn.

Gallerian neljän seinän sisällä oleminen on kuin tunnustus kuvien olennaisuudelle ja sen käsittelylle, mutta silti sen ihmettelylle, että ne eivät ole hallittavissa vaan pakenevat rajojensa osoittamista; kuva ei ole mikään mistä ottaa kiinni, mihin tarttua ja asetella se osaansa, se ei asetu, vaikka sitä yritetään osoittaa ja tehdä lähtökohdaksi jota käsitellä. Galleriaa painostetaan ulkopuoliseksi maailmasta, jotta kuva ja sen osoittaminen, käsittely olisi helpompaa eristämällä se tiettyyn tilaan. Sen jälkeen erillisyyttä helpotetaan osallistamalla se muuhun ympäristöön erilaisin toimenpitein; galleriaympäristöä kuvataan kliiniseksi, se vetäytyy omaan rauhaansa ja arvoonsa, se ei ole kosketettavissa, teokseen ei saa koskea. Tätä kosketuskieltoa mukautetaan ja provosoidaan kosketusherkkyyteen. Kädellä tai keholla jonkin teoksen koskettaminen kirvoittaa kehotuksia ja kaipuuta saada pinnat elämään, se monistaa aistikokemuksia ja kuroo umpeen välimatkoja katsojan ja teoksen välillä. Kosketuksen merkitys rakennetaan herkästi silloin yhtä itseisarvoiseksi kuin läsnäolokin. Läsnäolo samaistuu välittömään olemiseen, joka sitoute-

taan koskevaan käteen, kuvan tuomiseen lähemmäksi, gallerian avautumiseen todellisemmaksi, tilan kokemiseen ruumiillisemmaksi, esityksen hetkellisemmäksi, itsen tulemiseen olevammaksi. Galleria, kuva, esitys, tekijä ja yksilö hahmotetaan omiksi osikseen, jotta niihin pääsisi kiinni, kuitenkin esiintyjä tekemässä esitystä galleriassa tuo ilmi galleriatilan esityksenä paikasta, jota aktiivisesti pyritään tekemään yhtä todelliseksi kuin sen ulkopuolista todellisuutta. Tällöin gallerian galleriamaisuus jähmettyy osaksi kuvan kuvamaisuutta ja näkyvän esiintyjän oleellisuutta. Kosketuksen, ruumiin ja kuvan kiistämättömät positiot asetettaessa ne tekemisiin toistensa kanssa kaventaa tilaa kokea miten ruumis on kieltä, todellisuus kuvaa, galleria esitystä, esiintyjä katsojaa, katsominen heijastusta tai tämänhetkisyys menneisyyttä tai muistelua. Performanssin hetki ei ole yhtä kuin välittömyys olemisessa eikä läsnäolo ole yhtä kuin tuon hetken jakaminen. Poissaolot ja katseen pois kääntämiset tulevat mieleen, mutta näitten äärimmäisyyksien välissä veloo jäsentymätöntä ja merkityksissään luokittelematonta.

Mustaan huppuun vuorautuneena valkoisen gallerian tilassa aloin mittailemaan seinän ja kulman suhdetta liikkeisiini. Gallerian kehkeytyminen ja sen ylläpito valkoisten seinien eristyneisyydessä saa pohtimaan tuon ajatuksen voimaa ja vallitsevuutta. Millä tavoin noiden kulmien ja viivojen, kannattelevien rakenteiden ja seinien sisällä voi liikkua vahvistamatta erillisyyden ideaa ja kuitenkin kokien liiallisen paineen näyttäytyä noiden rakenteiden sisällä? Asettelen maitotölkin lattialle yleisön eteen ja jään selin yleisöön päin huoneen nurkkaan. Kädessäni on jonkun Välimeren maan lomakohteesta joskus lapsena saamani nyrkin kokoinen simpukka ja toisessa kädessäni Porin Mäntyluodosta merenrannalta löytämäni koksi¹³ pala. Kytken seinän pistokkeeseen pöytälamppun ja laitan valon päälle. Lamppu on lattialla edessäni, joten istuessani nurkassa sen valo jää osittain varjooni. Lampussa ei ole muuta varjostinta, selkäni varjostaa valonlähdettä. Nousen välillä jalkojen varaan pitäen kädet lattiassa, nousen neljän raajan varaan. Käsissäni on kuitenkin koko ajan puristusote, koska en päästä irti simpukasta ja hiilenpalasta. Tämä ojennus jaloissa ja jonkinlainen kumarrus muistuttaa ehkä astangajoogan harjoittamisessa tehtävää aurinkotervehdys -nimistä asentoa tai ehkä se näyttää siltä, että haluan pyllistää yleisölle. Esitystilanteen vääjäämättömyys, teoksen tuottaminen ja näkyminen yleisölle, sekä oleellisen osoittaminen katseelle alkaa etäisyyksien laskemisesta: mitä on keskiössä oleminen galleriatilassa, miten nurkat vetäytyvät rajatessa sitä, kuinka kaukana yleisön kokee olevan sen asettuessa toiselle puolelle tilaa, miten pitkälle esineet kannattaa viedä itsestä, kuinka etäiseksi ne jäävät, missä tämän hetken ulkopuolisuus sijaitsee, mikä on askelen mitan päässä tai saavutettavana ruumiin venyttäytyessä äärimmilleen?

---

13 "Koksi on kivihielestä kuivatislaamalla valmistettua hiiltä, joka on kivihieiltä puhtaampaa ja lämpöarvoltaan parempaa polttoainetta." <http://fi.wikipedia.org/wiki/Koksi>. Käyty viikoksi 1.10.2014

Alan peruuttamaan katsojia päin liikkuen venyttämällä lihaksiani ja vetämällä lamppua mukani. Liikkuminen on hidasta enkä ole ihan varma mihin suuntaan menisin. Käänän itseäni asteittain ympäri, niin että kasvoni kohdistuvat katsojia päin. Katselen itse lampun valoa. Asemoituminen kohtisuoraan yleisöön nähden on hivuttautumista sen eteen, yritystä ja haluttomuutta olla siinä. Lampusta koe-tan löytää inspiraatiota ajatuksilleni olla siinä mihin olen itseni ajanut, mutta se on myös kulunut esitys ajattelevasta tekijästä ja sitoutumisesta omaan toimintaan. Sanon valolle ”Kaikki itsensä korostaminen pitää lopettaa”. Heti tämän, ehkäpä moraaliselta kalskahtavan ja hiukan siksi tarkoitettunkin, lausahduksen jälkeen ääni jää kurkkuun, puhuminen tulee väkinäiseksi. Oma ääntä on vaikea kuunnella ja se kuulostaa liian tarkoituksenmukaiselta, tarkoitushakuiselta ja massiiviselta jännitteisen hiljaisuuden rikkojalta. Puhe kouristelee ja työntyy ilmoille, se tekee tilanteestaan suurta, mutta vaipuu pienuuteen ja varovaisuuteen. Ei ole mahdollisuutta luottaa toisen pelastukseen tai yhteiseen hämmennykseen, vaan jää yksin ääneensä, joka on kuin yhden lauseen mittainen monologi. Puheen odotus hidastaa aikaa, jokaisella sanalla on kesto johon jää kiinni, ne irtautuvat sanojasta, alkavat elehtiä itsekseen, vallata lausujan kerrontaa. On sanomassa jotain haluamatta sanoa mitään ja toistaen tätä kuviota. Puhe näyttää menevän ohi itseltä jo ennen sen tuottamista, ja epäilee sen menevän ohi toisiltakin tässä monologimaisessa vuorovaikutussuhteessa.

Hivuttautuessa lähemmäksi katsojia ja keskemmäksi tilaa esityksen edetessä, etäisyydet tuntuvat vain kasvavan. Väkinäisyyttä tunnelmassa ylläpitää, se ikään kuin antaa lisää tilaa katseiden tullessa kohti joka puolelta. Laitan välillä simpukan korvaani vasten ja kuuntelen meren kohinaa, olen aina uskonut kuulevani sitä tällä mekanismilla. Simpukan antama portti maisemaan jossakin ja suuren elementin äärelle on turvapaikka, kääntymistä toiseen suuntaan totaalista paineesta toimintaan: pysähdyksiä ja katkeamisia hakee avuksi. Tästä tulee myös teatraalinen osoitus toisen tilan pitämisestä potentiaalisena koko ajan, sen olemisesta korvan juurella. Käsivarteeni olen kirjoittanut hokemiani sanoja ja laitan käden seinään vasten tarkastelun kohteeksi. Kädestä pitäen haluan opettaa seinän ja raajani suhteita toisiinsa. Käsien vahvuuden tehdä mitä vaan, ainaisen niihin kiteytyvän voiman tarttua esineisiin halusin lakkauttaa pakollisella kiinnipitämisellä, puristuksen luomalla toimintakyvyttömyydellä, mutta kädessä olevalla hiilen palasella pystyy tekemään jälkiä seinään. Kaksin kovuus estää jälkien näyttävyyden, ne näkyvät vain osittain ja sen käyttäminen on turhauttavaa. Tekeminen on osoittelevaa, kun riisun paitani ja yritän tehdä siihen hiilen jälkiä, ehkä kirjoitusta, mutta mitään jälkeä ei jää. Esitykseen tulee osaksi esineen näyttäytyminen, mutta myös siihen piiloutuvat tasot, jotka ovat olemassa vain itselle. Ainakaan ei voi olla varma kaiken välittymisestä katsojalle. Joskus oma menneisyys, kokemus ja suhde esineeseen lataa sen valmiuteen olla osana esitystä. Kaksin jälki ei näy kovin kauas seinästä, mutta se on siinä, se on tehty siihen. Mustaa möykkyä ei ehkä tunnista siksi mikä se on, eikä tiedä mistä se on tuotu. Koksiin liittyy sen tärkeys historiallisesti merkittävänä polttoaineena, kulkuneuvojen, laivojen kykynä seilata ulapalle, kaukai-

siin maisemiin ja maihin: tämä on osa tuota nyrkkiin mahtuvaa möykkyä, mutta ei ilmeistä performanssin tilanteessa. Lapsuuden merenrannat eivät näy simpukan välityksellä muille, tai simpukkaa ei ehkä yhdistä hiilenpalaan ja näitä merenrantoihin, tai aarteisiin, joita niillä käydessä voi tarttua käteen. Nämä asiayhteydet tuovat minulle jotain esitykseen, mutta eivät kaikkienensä välity katsojalle tai välittyvät osittain. Niihin liittyy kuitenkin muutakin, kuin oma menneisyys, tämä on vain yksi juonne. Omat kokemukset tulevat osaksi esitystä, mutta eivät hallitse sitä. Kokemus ei koskaan välity täysin, ole yhteismitallinen ja vaihdettavissa.

Paidassa on valokuva minusta lapsena koirani kanssa istumassa sylissä lattialla. Olen tuonut esitykseen lapsuudesta muistuttavia esineitä pitämään jonkinlaista tuttua ja turvallista yllä. Tämä on mielessä nyt, mutta silloin en ajatellut niin. Sitä lipsuu kerrontaan kaukaisesta ajasta ja etäisistä paikoista aivan kuin ne pysyisivät siellä jossakin kaipuun kohteina. Sitä kaipaa joskus lapsuuteen, mutta edelleen etäisyyksien muutosta tarkkailee ja tuo valokuva on kuin sanoma, fraasi tai mainos kadonneesta ajasta, se on tuote itsensä korostamisesta tässä hetkessä, kuva itsestä itsessä, tunteisiin vetoava esitys omasta historiasta ja jostain menetetystä.

Istun lattialla ja syljen jalkapohjiini, mietin kuinka paljon koirien suusta tulee kuola. Olin ennen esitystä sotkenut jalkapohjani multamaassa gallerian edessä ja nyt halusin sotkea seinään jälkiä jaloistani. On ikävää, että seiniä pitkin ei voi kävellä. Se vertautuu hieman lentämistragediaan, siihen ettei osaa lentää. Seinän on niin monumentaali rakenteen ajatuksen ylläpitäjä, että jalkapohjien koskeminen seinäpintaan tuo outoa tyydytystä, kuin pääsisi koskemaan väärinpäin tai ruumiin ilmansuuntien sekoittuessa: pään ollessa alaspäin voi alkaa huimata. Halusin pysyä enimmäkseen lattiatasossa, neljän raajan ollessa maassa tai istuen kokeillakseni matalammalta katsomista, pystyasennon ollessa niin mahtipontista ja mukavaa liikkumiselle; tilan rajoja testasi liikkumisen rajoitteiden kanssa ja hieman käperytyneissä asennoissa.

Maitotölkin läheisyyteen meneminen oli yksi paikka lisää tarttua loputtomiin visuaalisiin tehokeinoihin, näkymisen kulminaatiopiste tai dramaattinen poljento kaikesta muusta hääntämisestä. Kaadoin maitoa tarpeettoman korkealta avonaista suutani kohden yrittäen tähdätä suuhun sen paljolti valuessa yli. Paine alaspäin oli myös sen verran suuri, että neste pärskähti pois kieleltä. Oman käden tahdonalainen ojennus korkeammalle kuin olisi tarpeellista, ja alaspäin kaadettu maitovirta olivat turhan oloinen jännitysmomentti verkkaisesti kulkeutuneissa touhuissa, se oli ärsyke. Tuon kaatamisen aikana kuulin tiheiden kameranlaukauksien äänien alla viivaavan näyttävyttä. Se muistutti itseä oman käden kautta tapahtuvasta ruokkimisesta, ravinnon ja visuaalisen ponnekkouden antamisesta oman läsnäolon esitykseen. Se oli myös tunnistettavan ja käytännöllisen esineen ja tuotteen kokeilemista toisesta suunnasta: kuinka helppoa on osata tarttua johonkin tuttuun, avata maitotölkki ja hallita liikeratojaan, kaataa, juoda ja sulkea, ja kuinka helppoa on kokea vaikeus tehdä järjestelmällistä toimintaa, nähdä tarkoituksettomuus ja sen avaamat muutokset esineiden kanssa olemisessä. Tölkki on suljetuna helppo käsitellä, avattua sen, sen sisältö voi ottaa hallitsemattomasti tilaa haltuun, hyppiä silmille. Palatessani matalalla takaisin lamppuni ääreen, nousin ylös seisomaan ja sammutin sen isovarpaallani. Itsekorostustematikan jälkeen tuntui sopivalta pimentää kohdevalo ja kävellä pois.

Kuva 2. Performanssi: P-klubi. Galleria 3h+k Pori 2014. Valok. Paula Gröhn.

RUUMIS

Millaista on performanssin ruumiillisuus? Ruumiis tuntuu laahaavan jäljessä, se on asetettu osaan, joka herättää sääliä ja surua, ahdistusta ruumiin tilasta, sen erillisyyttä mielestä, sen fyysistä kärsimystä, kun siitä ei pidetä huolta. Ulkoistettuna ja laiminlyötynä se kulkee mukana tai sitä kuljetetaan mukana. Tulee tarpeelliseksi kaivata ruumista takaisin läsnäolevaksi. Silloin saatetaan tehdä ruumiista uudelleen löydetty keskus, jonka oleminen on ollut liian niukkaa, mutta joka voidaan palauttaa arvoonsa, kuin kadotuksesta pelastuneena. Ruumiin esittämisestä, sen merkityksestä voidaan yrittää rakentaa kehollinen tapahtuma, joka pitäytyy löytämässään läsnäolon tunteessa saadessaan itselleen painoa, ryhtyessään väämmään merkityksellistä liikesarjaa tai tarkoitusta uudelle ruumiillisuudelle, sen uudelle tulemiselle unohdettuna olemisen taakan karistessa olkapäiltä. Kehollinen arvonnosto voi muodostua ihanteelliseksi ajatukseksi itsen voimavaroista ilmaista, yhden pienen yksikön voimasta sanoa jotain, ehkä itseä suurempaa, laittaessaan itsensä ns. peliin. Tämä oman navan ympäryys -logiikka kohottaa ruumista eteenpäin kuin enemmän esille, katsottavaksi kuinka se elehtii, ihmeteltäväksi.

Miten tuota kummallista mukana kulkevaa ruumista voi hämmästellä tekemättä siitä merkittävää ja merkityksellistä, toisinaan tarinallisiin mittasuhteisiin kohoavaa dramaattista toimijaa kerrottaessa ruumiin tilanvaltauksesta, sen kyvyistä esittää tarpeitaan? Ruumiin oleminen on sen hajalle menemisessä mukana pysymistä, sen hajontaa ja eroa itsestään, sen laittamista epäloogiseen liikkeeseen tai sen antamista pois, käyttöön, roikkumaan omilla rajoillaan ääreitten muuttuessa epäselviksi – pakollista hajottamista, jotta tulisi tilaa liikkua, nähdä jatkuva epävarmuus teoissa. Pakkoliikkeitä yksilön etsiessä paikkaa varomattomalle tapahtumalle, raajoille jotka eivät ole menossa tiettyyn suuntaan, eivät yritä opetella optimaalista liikerataa vaan epäröivät, ilmestyvät oudoissa paikoissa, väärissä kohdissa. Deleuze tarkastelee epäröivää ruumista Klossowskia käsittelevässä tekstissä *Pierre Klossowski ja ruumiin kieli* : .. ruumiista ei puhuta sellaisina kuin ne ovat ennen kieltä ja sen ulkopuolella; päinvastoin sanojen avulla muodostetaan ”loistava ruumis” puhtaita henkiä varten.⁶ Ruumis epäröi, kieli epäröi, kirjoittaja epäröi sitä tapaa jolla kirjoittaa, muotoutuuko se toistuvaksi rakenteeksi, joka ei pysty tai osaa olla epäröiden vaan varmistaa itseään joka sanalla. Miten olla epäröiden, antaa tilaa sen tapahtumiselle tai ruumiin kielelle?

Sen on tultava esiin tilassa, jota ei voi ennalta merkitä. Performanssissa esiintyvä ruumis saattaa pitäytyä omaan rauhaansa, puhe lakkaa, kieli hiljennetään, hiljaisuutta käytetään tehokeinona huomion keskittämiseksi esiintyjään, tai joskus hä-

---

6 Gilles Deleuze, *Autioma*, toim. Jussi Kotkavirta, Keijo Rahkonen, Jussi Vähämäki, (Oy Gaudeamus Ab: 1992), 122. ”Pierre Klossowski ja ruumiin kieli”, suom. Leevi Lehto, julkaistu teoksessa *Modernin ulottuvuuksia*, toim. Jaakko Lintinen, (Taide:1989)

nen ja katsojan väliseen kontaktiin. Kieli ja ruumis ovat valmiiksi jaettu kahteen ja ne tuodaan kohtaamaan toisiaan katseen alla. Onko tämä, toisinaan mystiseksi haluttu ja viritetty hiljainen ja keskittynyt ruumiillinen ilmaisu tai kehollinen tapahtuma sidoksissa epämääräiseen pyhän kaipuuseen, joka rauhoitettuna ja huomion keskipisteenä taipuu riittämättömyyden kokemukseen toisen kysymyksen edessä? Kuitenkaan ääni ei erotu hiljaisuudesta, siinä ilmenee kielen ja ruumiin erottamattomuus, niiden tapailut yhteen sovittamattomina, sidoksissa vaan ei samankaltaisina. Hiljaisuuden ja ruumiin yhtenäistämisen ylläpitäminen esitystilanteessa vaikuttaa toisinaan kielen käyttämisen rajallisuuden purkamiselta yhteisen (tai yhteisön) kommunikaation asetelmassa tunnetilassa, jota voisi kuvailla katkeruudeksi, kielellä joka näyttää esittävän traumaa.

Kieli eristetään ja siitä tulee jotain mitä ei uskalla käyttää, kun sen ilmaisukeinot näyttävät liian helposti kärjistyvän keskitettyyn totuuteen puhujan asettuessa dualistiseen asemaan avatessaan suun. Varovaisuus vaaran edessä saa pakenemaan ruumiin taakse ja heti seuraavana esittämään valitun torjuntaprosessin kuvana kielestä joka kadotetaan. ”Ruumiin pantomiimi puolestaan on olemukseltaan perverssiä, ja sen muotona on disjunktiivinen artikulaatio.”⁷ Millainen tuo perverssi ruumis on ja pelastaako se unohdettua tai kadotettua kieltä? Tällä tavalla ilmaistuna tilanne asettuu ehkä turhan mahtipontisesti tehden jakolinjoja kadonneen ja jonkin muun välille, kuin hukattuna oleminen olisi vallitsevaa ja odotettaisiin toimintavalmiutta, jotta arvo saataisiin nousuun. Deleuzea ja Klossowskia ajatellen esityksessä läsnäolon voisi nähdä kuvaksi, joka heijastuessaan kielen ja ruumiin etsinnässään on katseiden alla luovuttanut itsensä käyttöön, haluttuun otettavaksi, omistettavaksi. Sidottuna omistussuhteeseen merkityksiä hakeva yleisö seuraa vieressä ja on osana yhteistä ”hajalle laskemista”.

---

7 Deleuze (1992), 121

Tein esityksen Performanssifestassa Tampereella elokuussa 2014.

Piilouduin pihassa olevaan vajaan ja aloin puhaltamaan punaista ilmapalloa ovenraossa. Esitykseen tekee mieli mennä vaivihkaa, kuin huomaamatta ja aloittaa siten suurieleinen toiminta, kasata kohinaa ympärilleen, huomiota osakseen. Puhallettuani ilmat keuhkoistani ja pallon saavuttaessa äärirajansa puhkaisin sen. Halusin alkuun ja loppuun pamauksen äänen. Hirvitalon⁸ Performanssifestan teemana oli kamppailu, joten halusin kovien äänien ja draaman kaaren elementtejä, jotain aggressiiviseen ponnisteluun, ehkä taisteluun viittaavaa. Nämä olivat suorasukaisia assosiaatioita, jotka yhdistyivät yksilön ponnisteluihin oman esityksensä auktoriteettina ja olennaisten esineiden käyttäjänä, sen roolin antajana. Tullessani esille vajasta päälläni oli lasten leppäkertun näköinen makuupussi väärinpäin, jalkani näkyivät, puolet ruumista oli leppäkertun alla. Näiden esineiden käyttö on varovaisuutta tarttua niihin ja kuitenkin niiden kontrollointia. Sitä koettaa avata niille riittävää olemista itsessään, jotta koskeminen niihin olisi jotain muuta kuin aktiivista käyttöä tai toimintaa, että ne olisivat ilman selkeätä tarkoitusta tai merkkiä. Menin makuupussin sisälle makaamaan ja nostin jalat ylös. On kummallista miten monet yksinkertaiset asennot vaikuttavat oudoilta ja suurilta, kun niitä ei yleensä tee. Kehon liikeradoista löytää tuttuja uria, jotka ovat unohtuneet tai jääneet paitsioon, kuin jonkin kuonan alle tai ruohottuneet tarpeettomina; sitten näitä ratoja nostaa esille, palaa niihin tai kokeilee hetken. Muistumat asennoissa alkavat joskus kiehtoa ja sitä jää niille sijoilleen joksikin aikaa, kummas-telemaan liikkumistaan. Miten muutenkaan pääsisi outoon liikerataan, lähemmäksi ilmatilaa, koskettaisi jotain mikä on muuta kuin ruumiin odotuksia itsessään. Miten koskea jotain mikä on itseä korkeammalla nostamatta itseään korkeuksiin, muita korkeammalle tai ylenevään nousuun?

Avasin makuupussin ja heittelin sitä ilmaan moneen otteeseen, pidätin sitä hetkitäin ilmassa ja otin sen kiinni sen pudotessa: se laskeutui aina päälleni. Minun ja leppäkerttumakuupussin yhteinen kamppailu painovoimaa vastaan, sen hetkellisen leijunnantilan hakeminen ja putoamisen hyväksyminen; se oli pysäytyksen aavistelua lakipisteessä, korkeimmassa mahdollisessa paikassa, kun heittää toisen kaikilla voimillaan ilmaan. Leijumisen ja keveyden tunnusteleminen liittyy myös nopeutettuun vauhtiin, kiihtyvyyteen, kunnes taas saattaa vähän

---

⁸ Hirvitalo on vuonna 2006 perustettu Pispalan nykytaiteenkeskus Tampereella, www.hirvikatu10.net/wordpress.1/?page_id=2. Käyty viimeksi 1.10.2014

rauhottua. Sitä kiihottaa itseään hukkaamaan painoan ja janoaa korkeuksiin, tarkkailee jos ilmaantuisi nopea impulssi johon pääsisi kiinni ja joka veisi mukanaan. Laitoin makuupussin sisäpuoli ulospäin maahan alustaksi, se teki toimintasektorin, punaisena hehkuvan yhdenmahduttavan alueen. Sen keskellä seisoesani huidoin katsojiin päin ilmaa kepillä. Yleisön tai katsojan katseen ottaa raskaasti, se on kuin isku kohti tai tarkkailumassa, joka odottaa kohteensa toteutumista. Kepillä piiskasin iskuja tuohon väliin ladaten lisää jännitettä katsojan ja esiintyjän rajalle samalla rangaisten yhteistä tilaa ja sen rakenteen ahdistavuutta. Koko esityksen ajan minulla oli silti jotenkin huvittunut olo, outo vapautuminen ja itsen viihdyttäminen sen pakottamisen ja vaikeuden kokemuksen tilalla mikä yleensä luo painetta noissa tilanteissa, ja raskauden ja kuluttavuuden ennakkoletuksia. Välillä ujostuttaa, oudoksuttaa se miten tökkii lähelle tulijoita, hätistelee vähän kauemmaksi. Se aiheuttaa hämmennystä, jonka haluaa vallita hetken, unohtua siihen ennen kuin jatkaa. Ehkä se aiheuttaa haparoivaa jatkumoa, kun jää hämmästelemään kaikkea mihin tarttuu tai mitä pystyy tekemään ja mikä jää yri-tykseksi. Sitä etenee nykäyksittäin, välillä eteneminen raukeaa.

Kuva 1. Performanssi:fiesta. Hirvitalo Tampere 2014. Valok. Tuuli Tuikka

Nyt muistelllessani mitä tapahtui huomaan katsovani itseäni etäältä, muutaman metrin päästä, ne valokuvat mielessä, jotka silloin otettiin. Välillä näen sen mitä avautui seistessä leppäkertun päällä. Läheisyydessä esineet tulevat isoiksi ja sekoittuvat toisiinsa, ne ovat liian lähellä hahmotettaviksi omissa rajoissaan. Ensiksi

ottaa kiinni jostain kepeistä, seuraavaksi naama on märkänä ja limainen. Aika tiivistyy ja välikohtaukset imeytyvät toisiinsa, välillä kokee hidastuvansa sitten taas nopeutuvansa, sitten pysähtyy ja koko hetki matelee eikä tunnu loppuvan. Esineet näyttävät liikuskelevan omin voimin, hälyävät, seilaavat edes takaisin ympärilläni. Sitä unohtaa mitä oli tekemässä ja jää katsomaan mihin on laskenut jonkun käsistään ja miltä se näyttää siinä jalkojen juuressa. Väreillä ja esineillä sommittelee paikkaa missä liikkuu, toisinaan koko tilanteen virittely muistuttaa maalaamista.

Käytin elokuvamusiikkia, se on viettelevää rytmiä johon hyppää mukaan, nostattaa pulssia. Elokuvien dramatiikka tai tietty elokuva saattavat tulla mieleen, sitä alkaa pitää rinnalla, eläytyä sen tuomiin muistikuviin. Nostattava musiikki saa odottamaan kliimaksia, jonka toteutumista punnitsee; mitä oikeastaan odotti ja kuinka paljon käännekohtaan ja kohokohtien havaitsemiseen keskittää huomiotaan. Läträtessäni vaaleanpunaisen mönjän kanssa halusin lisätä erikoistehosteita, ilotella sotkemalla paikkoja. Sanon ”Pitääkö aina sotkea?”, voidakseni kyseenalaisen performanssikliseen suomalla toistolla alkaa testaamaan sen kestävyyttä. Katve-Kaisa Kontturi kirjoittaa ”yliesittämisestä”: ”Olennaista on se, että jo hieman toisin esittämiseen sisältyy voimakas muutospotentiaali. Sekä Liulia että Optimisti kytkevätkin itsensä aivan liian moniin rooleihin, tyyppeihin ja malleihin toistaakseen mitään täydellisesti. Siten toistosta tulee välttämättä toisin toistoa.”⁹ Ylilyönnit ja liika esittäminen, parodiat itsestä ja performanssista voivat rikkoa tai tuoda säröjä jumiutuneisiin rooleihin, mutta tämä ei ole itsestäänselvää ja optimistisesti latautunutta. Mallien ja tyyppien kerronta ja niitä vastaan hyökkäävä tekijä saattaa myös urautua valmiiksi asenteeksi, kuin ne olisivat välttämättömästi läsnä ja tiettyjä kohteita, joista subjekti lähtee vapauttamaan itselleen energiaa, ehkä omaksi hyödykseen. Mallien tuijottaminen kiinnittää toisinaan liikaa katsetta ja sokeuttaa näkemästä mallinnetun ja mallintamattoman vastakkainasettelun kaavan jähmeyttä ja suunnanantavia oletuksia. Performanssin ”kentällä” toistuvat ja läsnäolevat henkilöt ja tyytit kertovat omaa tarinaansa rajoja rikkovasta tai rooleja purkavasta eleestään, samalla ollen roolimalleja, jalustalle nostettuja, runsaasti katseita saaneita, menestyneitä ja samaa hokevia teoksiaan ylläpitäviä monumentteja.

Kulumisesta ja kuluttamisesta ammennetaan moneen suuntaan, mutta se myös ottaa haltuun monesta suunnasta, kuluttaa kuluttajaansa. On kiinnostavaa tehdä kuluneita asioita, kokea ja seurata niiden itsepintaisuutta ja haltuunottoja, sitä että ne ovat olemassa, ne ovat läpikäytyjä. Niistä voi tihkua vielä jotain, jos puristaa oikein kovaa ja kaiken loppuun asti mikä vain irtoaa. Raakalaismainen ylikulutus, oleminen yli varojensa, sen käyttäminen josta ei ole enää mitään jäljellä kutittelee, herättälee pieniä liikahduksia ja muutoksia, se kyselee raskaan, painostavan

---

9 Lainauksessa Marita Liulia ja Irma Optimisti. Katve-Kaisa Kontturi, *Feminismien ristiaalokossa ”Keskusteluja taiteen ja teorian kytkennöistä”* (Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 2006), 148

elämöinnin kautta jäljelle jääviä hiukkasia, harhoja ja mutaatioita. Iho on pintaa vaaleanpunaiselle valuma-alueelle, massalle joka muotoilee lisäkkeitä ja värjää vaatteet: kuin joku muu olisi maalannut päälleni, tehnyt minusta pysäytyskuvaa, jossa jokainen väriläntti on harkittu ja oikealla paikallaan, ja ruumiini on vain osa sommitelmaa. Lopussa halusin kattaa kateharsolla yleisön, mutta harso oli niin pieni, ettei sen alle mahtunut lisäkseni kuin muutama tyyppi. Olin pyyhkinyt naamaani harsoon, kun jogurttelintarvikeväri -mönjä meinasi tukkia silmäni. Se oli lähes puhdas ja valkoinen, rauhoittava materiaali sotkemisen ja musiikkikiikihkon jälkeen. Olin piiloutumisen ja näkyvyyden rajoilla, vähän huonossa piilossa harson reunamilla. Valkoinen toi ylhäältä kevyen rajauksen, punaisen alustan jäädessä omilleen muitten esineitten kanssa. Siellä alla pamautin muutaman nallin. Esityksestä luo ajatusta ja kerrontaa, että se jatkuu ja tunkeutuu lonkeroiltaan vaikuttamaan myös loppumisensa jälkeen, ettei ole alkua ja loppua, että kaikki vain jatkuu ja on kerroksissa, moninaisissa ulottuvuuksissa ja aikatasoissa. Tätä joutuu pohtimaan yhä uudestaan, sekä sitä mikä on itseisarvoista tai riittävää. Tämän esityksen päätin pamaukseen, sen loppu ja lopun liudentuminen jäi soimaan korvissa.

Kamppaileva esiintyjä

”Minä olen pelkkä musta aukko Speranzan keskellä.”¹⁰ Tekee mieli lausua ”Minäkin olen”: automaattinen virke, johdonmukaisen samaistumisen tunne kun näkee leijuvansa pienenä avaruudessa, käsittämättömien voimien alaisuudessa, jossa oma panos on olla osana massakeskittymää joka nielee kaiken sisäänsä eikä halua ilmaista mitään ulospäin – ehkä välillä sylkeä ryöppynä pakkautunutta energiaa. Korvissa humisee ympäröivän ärsykemaailman ärsyttävä kiistämättömyys, lakkaamaton melu jota ei pääse pakoon. Tämä näyttää vaikuttavan järkähtämättömästi olotilaan, saa aikaiseksi tai kokija saa aikaiseksi, haluttomuuden sanoa mitään, tilalle tulee silkka toivottomuuden tunne, hiljainen kuohunta jonka nimeää sisäisyydeksi ulkoisten voimien tihentyessä liian suuriksi kestää. Kestämättömyydessä pienenee, puristuu pois massojen paineessa ja haluaa imeä muutkin räjähdysheikkään lataukseen. Maurice Blanchot’n teoksessa *Päivän hulluus* kertoja kertoo kokemuksistaan: ”Joskus päässäni syntyi valtava yksinäisyys johon koko maailma katosi, mutta se tuli sieltä ulos koskemattomana, naarmuitta, siitä ei puuttunut mitään.”¹¹ Tiiviys tyhjyydessä, kun kadottaa kaiken, värisee aukkona kadotukselle, kaikelle massiiviselle, toisille jotka on niellyt sisäänsä; täyden tyhjyyden ulottuvuuksia, pohjattomana kaivona olemista. Olemista paikkana, astiana, johon kaadetaan ja asetetaan minulle tuntemattomia asioita, täytetään ja otetaan

---

10 Tournier (2000), 67

11 Maurice Blanchot, *Päivän hulluus*, suom. Helena Sinervo (Helsinki: Yliopistopaino, 1996), 11

pois; tyhjennyksen ja täytön rasittava automatiikka. Joskus tuntuu tyydyttävältä totalisoida painoa, keinahdella suuren rakennelman, massan, kokonaisuuden mahdollisuudessa, potentiaalissa kadota hetkessä. Teen kertomusta poistumisesta paikaltani, näköni menettämisestä, näön menettämisestä yhteisessä kerronnassa. Kahteen otteeseen olen sokeutunut hetkeksi, jotain tunkeutui silmiini. Kertoja jatkaa: ”Mikä pahinta, se oli päivän äkillistä, kauheaa julmuutta: en voinut katsoa enkä olla katsomatta: näkeminen merkitsi kauhua, ja kun lakkasin näkemästä, tuska repi minua otsasta kaulaan. Lisäksi kuulin hyeenan huutoja, villieläimen läheisyyden, joka uhkasi minua (luulen että huudot olivat omiani).”¹²

Kaunaansa jakaa anteliaasti toisille, vaikka katsojille, esittämällä pienuuden roolin estradilla, fokusoiden tai kaapaten ympäröivät energiavirrat omaan kehittelmään, kasvavaan intensiteettiin, jossa kykyjensä mukaan purkautuu muiden silmille. Dynaamista hienosäätöä, jossa keräilee tasoja ja ulokkeita joihin koskea; oman ruumiin olemisen ulokkeena, muiden jatkeena kömmähdyksissään ja liikeradoissaan, sen käyttöön antaminen, esineen tapainen luonne, tarpeettomuudessaan yksilöidä rajojaan tai nimetä kehoaan omaan omistukseensa; valmiiksi omistettu ja jaettu ei tarvitse varmistusta ja näyttöä olemassaolostaan, se tyytyy päästämään irti itselle rauhoitetusta paikasta. Yhteisomistus lohkaisee palan jokaiselle tiheän materiaalin kaikkeudessa. Esillä olevan ruumiin kuvan heijastuminen katsojassa ja monistuminen yhä uudelleen saa katsomaan itseään itsestään poistuvana.

Oman rauhan puolustajan rakennuspalikat muuttuvat pehmeiksi, niiden kantokyky, pylväsrakennelmat, joustavat käsissä – taitavat kädet eivät tiedä minne taitonsa laittaisivat, kun materiaali muuttaa muotoaan. Järkähtämättömät paalutukset ja mahtipontiset rytmit ja painot jonkun palikan tai rakennuksen ajatuksessa ei kuitenkaan lakkaa kiehtomasta; ruumiin monumenttimainen piirre leviää itsestään yli rajoitusten, se ei kaipaa apua kehitellessään suuria suunnitelmia, möykkyjä joista unelmoida, ja joilla toisinaan uhitella. Loputtoman kiehtovat esittelyt omilla voimilla, somisteiden ja korostusten näyttämöllepano, jota tekee mieli ohjata dramaattisiin kohtauksiin tai kiihottuneisiin kokonaisuuksiin, joissa jokainen tietää tarkalleen oman paikkansa ja aikansa jolloin ilmaista jotakin, tai ehkä vain seisoa paikoillaan luomassa taustaa muille; etualan ja taka-alan etäisyydet ja askelmerkit niiden välillä ihmetyttävät, pitkälle viety ja äärimmilleen harjoitettu asentojen jatkumo. Tekijä on halukkaana ottamaan vastaan ohjattuja ja opetettuja ojennuksia ja venymisiä eri suuntiin; ilmansuunnat painiskelevat luonteenpiirteittensä kerronnassa, ruumiillistuneissa hahmoissaan, joita pikkutarkasti kuvaava kehonliike saattaa ilmiantaa loppuun asti hallitussa esityksessään, kirkkaan valon alla, katsojien peittyessä pimeyteen. Jännitys ja pelko kytevät katsojan mielessä, kun hän seuraa osaako joku toistaa opetetun liikkeen. Tekniikka tekee vaikutuksen, sen erityisyys ja pitkäaikainen opiskelu hämmästyttää sitä, joka ei osaa samaa asiaa. Osaamistekninen keskittyneisyys arvioinnin perusteena katsoo kuvaa itses-

---

12 Ibid.

tään teknisen esiintyessä omassa erossaan kummastellen mekaanista kaavaa johon se on liitetty, eristetty yhteismitallisten komponenttien laskennoksi.

Performatiiviset toistot, kestävät aiheet saatetaan koota linnoitukseksi hajottavilta impulsseilta, ruumis voi olla se seinämä jolla torjua hallintaa rikkovat toiseudet: keuhonhallinnan suuri tarina. Sitä miinoittaa aluettaan, tekee ansoja joihin langeta puolustaessaan teoksensa ja teoksenkaltaisen ruumiinsa muureja, samalla koettavan tuon teoksen tai tekonsa sisällä rikkoa eheyttään hyökkäävänä tekijänä, jonakin joka vastaa samalla mitalla, vastahyökkääjänä; epäilyä kamppailun keskellä oikeista ja vääristä valinnoista. Kaksinainen järjestelmä, jossa kuitenkin joutuu alistumaan heijastusten nopeuden, kontrolloimattomuuden edessä, hämmästelämään hajoavaa kehystä johon vastapuolet on käsketty, painamaan keuhonkielensä viestintäpyrkimykset alas. Ladatut asenteet koitoksissa toista vastaan hidastuvat, ruumiin toimintojen vartiotorni, kohollaan oleva, pystyssä pysyvä pää ja sen silmistä syöksyvät tuhonelementit, pommikoneita sylkevät aivot taiteilevat kuvansa kielekkeellä epävarmana voitonmahdollisuudesta. Uudet nousut ja laskut, voimia kerätään ja ladataan kaikki mahdollinen peliin. Katseen hyökkäys vastakatseseen sinkoutuessa asetelmallisessa sommitelmassa. Pelinhenki ja -säännöt ohjeistavat osanottajia raajojen ja minkä vain liikkeeseen yllytettävän hyväksikäyttöön.

Taistelun tila vaihtelee, intensiteetti ja maisema muuttuvat, sävyt haalistuvat ja tulevat taas värikylläisiksi. Hiljaisuus, jossa näkee räjäytykset ympärillä maanvärisenä pölynä ja savuna ilmassa; kevyet hiukkaset leijailevat pieninä yksikköinä, joita ei aina erota ja jotka voivat mennä mihin tahansa. Pitää hengittää ajatusta pölystä joka jää kurkkuun ja muihin reikiin. Hidastus ja pysäytyskuva erilaisista asemapaikoista tehtynä strategisesti optimaaliseksi kuvioksi jota käydä läpi. Ruumis taistelutantereena, lausuen huomioitaan etenevistä joukoista ja odotettavissa olevista kauhukuvista, kaikukoppana äänille, katsoen omaa toimintaansa kuin kartalle asetettuna – nopean toiminnan joukon koulutettu jäsen valmiina toteuttamaan käskyjä ja ihmettelemään kivuliasta kohtaloaan.

Kuinka kauniita värejä voikaan nähdä sekoittuvan ja kirkastuvan kamppailussa oman ruumiin rajoista, jotka pysymättä paikoillaan saa viivat liikkeelle, kehkeytymään taso-eroihin, suunnistautumaan maastossa, joka nöyryyttää kulkijaansa. Ympyrät ja neliöt muistuttavat itsestään, suljetun kehän ylittämättömyydestä. Kasvinomainen liikkumattomuus ja eläimenomainen hiljaisuus sekoittuu ihmisenomaiseen meluun, kunnes kategorinen hallinta pettää ja tunnistautuminen sekä hierarkia vaikeutuu. Ehkä sitä ottaa silloin jalat alleen, todistaa raajojen käyttämistä etenevään vauhtiin, säätää lakikirjan jonka pykälät eivät saa olla tulkinnanvaraisia. Robinson kirjaa itselleen rikoksen ja rangaistuksen suhteen koskien olemistaan autiolla saarella kohta kohdalta: ”Kaikkalainen rypeminen mutalätäköissä on kielletty.”¹³ Millainen olisi performanssin rikoslaki, painojen, mittojen, hallintorakennusten, muurien puolustamisen, omistamisen, rangaistuk-

---

13 Tournier (2000), 70

senpelon säätäminen? Yksi erittelemätön säätäjärhmä, jonka voisi nimetä tässä yhteisöksi, rankaisisi itse itseään sopimattomasta käytöksestä, pitäisi ruodussa omansa, organisaation rakennuspalikat, eri yksiköiden sisäiset tehtävänjaot. Jos ensimmäinen artikla olisi kehotus rypemiseen omavalintaisissa paikoissa ja perusteena avoimuus ympäristöä kohtaan, olisiko seuraava toisen kohtaamiseen tähtäävä läsnäolo ja sen esille tuominen? Asetettuna kohtaamaan toinen keskustelussa yhteisistä pelisäännöistä persoonallisilla argumenteilla, osanottajiin saattaa iskeä rimakauhu yritettäessä vastata johonkin esitykseen samalla mitalla; aihe maailman puitteissa haastetaan ylityksiin ja laajan näkökentän kokeiluihin joissa toisen läsnäoloa tutkitaan. Kukin voi lainata otteita muilta, kuunnella ja painaa mieleen olennaisuuksia ja jakaa niitä eteenpäin hahmottaen rikkaita syvyyksiä, aarteita pinnan alla, ja samalla rajoittaa epäsuotuisia vaikutteita - ainakin jossain vaiheessa olisi hyvä antaa oma panos, lainattu pääoma korkoineen, takaisin.

Kytevä mielentila pitää otteessaan syyn ja seurauksen laskijaa hänen etsiessään rauhallisen sopen jossa prosessoida hermojäännitystään; mitä uskaltaa tehdä tuomion pelossa, miten vastata syytteisiin, missä määräytyy mahdollinen vapautus syytteistä, milloin on taas täysipainoinen yhteisön jäsen? Jos mieli harhautuu ja pelkotilat kasvavat, harhat ja houreet voivat alkaa sekoittamaan tarkoituspäätä, ei muista mitä oli tekemässä. Vajoaminen ahdinkoon, kun ei tiedä mitä pitäisi tai haluaisi tehdä, tekee erillisyyden toisista vielä selkeämmäksi, syrjässä olemisen kierrosten sulkiessa ympyröitä joissa olla. Syrjäytynyt joutilaisuus, rypeminen muistuu mieleen ja kertoja hyppää liejuun, paikkaan jossa puhua oikeasta ja väärästä toimintapöytästä jolla saisi laukaistua kiihtyvää jännitettä syyttömän pelastamiseksi ja syyllisen tuomitsemiseksi, loisia ja syöpäläisiä kartoitetaan, kunnes menee sekaisin kuka iski päähän ketä yhteisen hyvän nimissä – väkivaltainen isku performansin ruumiiseen kiihottaa kivun kuvia ja omantunnontuskan ilmaisuja. Vieraanvarainen lähtökohta suhteessa toiseen muovautuu kiihtyvällä vauhdilla eteneväksi voimaksi joka masinoi potentiaalinsa näytäntöön koneistonsa mekanismeista, tarpeistaan kommunikoida niistä ja ideastaan sukeltaa luomaansa uraa pitkän tunnelin pimeydestä valoon.

Vaikeus pysyä perässä näissä toimintakuvioissa houkuttelee samaistumaan erilliseen, jossain syrjässä odottelevaan, jakamattomampaan alueeseen. Väsymyksessä nähdä ja kuulla ketään yksilön kommunikoiduttomuus suojaaa hänen olemassaolonsa kriisiytyneet asetukset, antaa luvan poistua toisen kysymyksen ääreltä. Vastausten epätäydellisyys ja tyydyttämätön tulos ei haittaa, kun ei enää kiinnosta kohdata toisten haluja. Yhteisön valtaan ja valvontaelimiin menee usko, mutta niitä tottelee pakollisena sääntönä kontemploidessaan pahan olemusta ja tilansa loukkaamattomuutta. Jälleen vastakkaisuudet osallisuuden ja osattomuuden välillä vetää rajan olemiseen jossa kokija valitsee mihin kohteeseen sekaantuu.

Pierre Klossowskin teoksessa *Roberte, tänä iltana* Antoine vastaa setänsä kysymykseen kommunikoiduttomuuden määritelmästä: ”Periaate jonka mukaan yksilön olemusta ei voida lukea kuuluvaksi useammalle yksilölle ja joka varsinaisesti

muodostaa itsensä kanssa identtisen persoonan.”¹⁴ Epäusko yllyttää sulkeutumaan omien voimavarojen mukaiseen olemiseen, käyttäytymään olosuhteiden pakosta parhaalla mahdollisella tavalla. Hiljaiseksi vetävä pettymys, kun ei saa yhteyttä kehenkään tai mihinkään tekee sisäisen äänen kuuntelemisen olennaiseksi. Toisen kanssa olemisen hyvät pyrkimykset, ideologiat, paljastuessaan riistämisen välineiksi, oman potentiaalin kasvattamiseksi toisen kustannuksella, kutistavat entiset jättimäiset, maata järjestyttäneet hahmot olemattomiin. Haluaisi päästä pois tehtyjen virheiden taakasta, murskaavasta tilanteesta, kun se mihin uskoi ja minkä vuoksi teki asioita romahtaa kasaan. Pitää antaa periksi tärkeimmistä uskontunnustuksista, raastaa alas kuvia ja kaivella syyllisyydentuntoa. Järjettömän, absurdin, asiantilan hallitseminen voi silloin kääntyä vastareaktioksi raunioita kohtaan, asioiden raunioilla olemiseen, suhde niihin on jo niin monenkertainen, että olisi kätevämpää sulkea silmät. Pimeyteen vaipuminen, osattomuuteen jääminen, sokeuden harjoittaminen saa patarummut soimaan pimeässä: ”Mitä rikollisia käskyjä noudatimme? ”Voimmeko sanoa ettemme tienneet?”¹⁵

Tällaisessa syyllisyystaakassa alkaa haluta rangaistusta, jotta saavuttaisi kevyemmän olon. Aineen tiheys ja laskukertoimet alkavat mietityttää entistä enemmän, pienet hiukkaset synninpäästön raskauden kaipuussa. Kollektiivinen tuska, kun ollaan oltu yhdessä pahoja. On aika nousta ylös, kun aina tulee ryvettyä joka välissä.

Kerronta alkaa uudestaan vaikka ei mitenkään jaksaisi aina tätä samaa rohkeata nousua. Sankareita ja pääosan esittäjiä kutsutaan jälleen kerran yhteiseen koitokseen. Nämä säväyttävät tunnekuvat toimivat mukana hybridissä, josta kehitetään uusi kaiken nähnyt olio, toimintasankariudessaan hajamielinen persoona, joka hermostuksissaan lymyää kulisseissa unohdettuaan momenttinsa ja vuorosanan.

Voisiko joku toinen laittaa olemassaolon vaakalaudalle, kun itse ei näytä siihen kykenevän? Kokeillaan paljonko painaa hiuskarvan varassa oleva halu tiedostaa toimintansa, ruumiinsa rajat. Vaikeiden aikojen identiteettikriisi hamuaa uusia ruumiin avauksia ja näkökulmia, ehkä uudenlaisen linssin, joka kulkee aina mukana. Jokainen voisi antaa itsensä käyttöön, kun hyvitetään menneitä rikoksia. Pahan olemisen vapautuu sen palatessa maanpaosta – sen kiusaaminen kohdistuu yksilön hitaaseen reaktiokykyyn tämän nimetessä moraalinsa rippeitä. Yksilön kommunikoimattomuuden, aktuaalisen persoonan horjahtaminen epäaktuaaliseksi kaksimielisen ruumiin kähmiessä ja häiritessä subjektin tietoisuuden muotoja, identiteetin ollessa vaikeuksissa luomiensa arvostelmien kanssa, läsnäolon suoja murtuu ja tekijästä tulee vieras toiminnalleen. ”..Roberten henki aktualisoituu si-

---

14 Pierre Klossowski, *Roberte, tänä iltana*, suom. Mika Määttänen (Helsinki: Loki-Kirjat, 1993), 32

15 Bruno Latour, *Emme ole koskaan olleet moderneja*, suom. Risto Suikkanen (Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 2006), 26

käli kuin se aikaansaa tuon toisen eelen, joka juuri tämän epäaktualisoitumisen kautta paljastaa hänet!”¹⁶

Sitä pelästyy haluaan näyttäytyä, kummeksuu keskittyneeseen hiljaisuuteen tehtyä painaamaa johon asetella itseään, sohia tilaa, tarjota ruumistaan hajotettavaksi. Kummastuneena sen olemisesta arvottomana, tietyn arvonsa menettäneenä se tulee esiin tarpeessaan päästää irti eheästä olemuksestaan ja kaikkivoipaisuuden mahdollisuuteen asti kohoavasta uskosta voimankäyttönsä ja –hallintansa puristuksessa. Katkoksia syntyy edeltä käsin piirretyn suunnitelman osana. Välillä alkaa puhumaan jostakin jo nähdystä ja koetusta, muuntelee käytössä olevaa materiaaliaan mielensä mukaan ja vaipuu pysähtymään ruumiin, kielen, puheen toistaessa itseään.

Äänenpainoilla ja painokkaasti toisia ahdistellen kerätään yhteen ruumiita, joista ei tiedä mitä niille tekisi. Mittayksiköt heittävät massasta kansankäsitteisiin, esiintyjästä yleisönsiiniin. Jäsennellyt yhtälöt kiskovat ylös omille jaloille sanomaan äänen oma järjestysnumero rivissä: ensimmäinen, toinen, jostain tulee seuraavat. Samalla mietitään lihaskuntoa ja lihan koostumusta ja tiheyttä, kolmiulotteisen nimeämistä syvyyden perspektiiviksi. Ihon kosketus, siihen käsiksi käyminen arveluttaa ja sitä tekee silti, välttämättömän oloista koskea johonkin. Iholla manifestoidaan täyteyttä ja puutteen tyydyttymistä, käsien eteensä rajaaman ympärysmittan kokoisen aukon teemaa. Kädet taipuvat eri kulmissa ja pystyvät puristautumaan tiukasti kiinni. Käsien väkivaltainen potentiaali pannaan vastakkain herkän kosketuksen kanssa ja ihmetellään hyökkäävyyden ja hellyyden sisäsyntyisiä rooleja, osia yhdessä ja samassa oliossa, joksi kutsutaan ihminen. Pinnaksi osoitetun paijaaminen on kuin ensiapua, painavan sanan oppia ihon määrittelyssä. Ekspression yhdensuuntaisuus itsestä toiseen, meistä muihin siinä tunteiden kirjon mässäilyssä, joka herkistää apatialle näiden pakotteiden alla. Tulee houkutus painua pois näkyvistä, syrjäytyä, aloittaa rypeminen joutilaana, mennä syrjään pinta- ja syvyyksäksittelyistä. Maata maassa, olla yhdessä liejun kanssa joka ei kuulu mihinkään ja on liian löysää muotoiltavaksi.

Tekstin kirjoittamisen ihoon ei pidä sanoittaa puhuvia ruumiita, mutta se voi toimia toisinaan syvyyden ja pinnan hokemien todentumisena kokien tuota kahtiajakoja jossa joutuu olemaan. Ihon vertautuminen paperiin tekee kädenjäljestä konkreettisuuden merkin, symbolin kohtaamisesta, kun kieli lätkäistään osaksi ruumista. Mutta paperin puitteet jäljennökselle ja kopiolle pinnallistavat ihoa koskemattomuuden ja kosketuksen hylkäämiseen. Pinnanmuotojen hinkkaaminen ei kuluta niitä, sillä ne eivät koskaan olleet koskemattomia tai osana koskemattonta kokonaista, vaan materiaalia kopioitumiselle, heijastumisille, toistolle. Välittömänä oleminen ja läsnäolopakko unohtuu asteittain ja varioiden väkivaltaisten muunnelmien ja tulkinnan esitysten loputtomassa sikiämisessä ja jäljittelyssä.

---

16 Klossowski (1993), 41

”Mitä pornografi lopultakin on? Hän on toistaja, jäljentäjä, aina saman jankuttaja.”¹⁷

---

17 Deleuze (1992), 127

TAPAHTUMAN KULUTUS

Tilan ja ajan vähyyden kokemus luo painetta liikkua nopeasti eteenpäin, jotta voisi päästä paikkaan ja hetkeen missä tapahtumallinen olisi mahdollista. Tapahtumallisesta tulee mahdollisen ja mahdollottoman välissä oleva heiluri, asia joka pitäisi tai kannattaisi ottaa jotenkin huomioon, jos haluaa jotain sisällökästä liikettä. Se herättää myötätuntoista elehdintää ja pyrkimystä toteuttavaan tahtoon, kun kokemus vapaan tilan vähyydestä ja ajan niukkuudesta painostaa tekemään mahdollisuuksien puitteissa edes jotain. Tapahtumasta kehkeytyy reunalle viedyn, kuilun partaalla seisovan, mutta toiveikkaan ja laajalle levittäytyvää maisemaa katselevan, rakentavaa toimintaa hapuilevan ja toteutettavissa olevien toimintojen projektiluontoista yritteliäisyyttä vaalivan hahmon sympatiaa herättävät piirteet. Tapahtumallinen toiminta muotoutuu ymmärrettäväksi haluiksi, joksikin mikä esittää mahdollisuuden mihin olisi hyvä eläytyä, jos haluaa olla asioiden ytimessä. Siitä uhkaa jäädä käteen muoto, jota kuluttaa, kätevästi suunniteltu ja mihin vain sopiva. Charles Baudelaire piiskaa muotoa ja muodollisuutta: ”Voisivatpa uskonto ja filosofia jonain päivänä purkautua esiin, kuin epätoivon murtaman ihmisen huudon pakottamina! Tämän kohtalon saavat ikusesti jakaa ne mielipuolet, jotka eivät näe luonnossa muuta kuin rytmikkyyttä ja muotoja.”¹⁸Tämä liike niukkaan ja yhä vähäisemmäksi käyvään tilaan missä toimia, rajaa itselleen jotain mistä pitää kiinni ja tekee sen ymmärtävän ja ymmärrettävän ilmapiirin alaisuudessa, kun näyttää siltä että vapaa, tyhjä, pohdintaan ja olemisen moninaisuuden ajattelemiseen taipuva tila on riistetty pois. Tilasta tulee vähyyttä, tuo vapaan tilan määre ja ajattelemisen ahtaana vahvistaa, varmistaa ja tietyllä tavalla totalisoi niukkuuden, tehden siitä todellista: rakentaen varmistuksia, varmistaen perustaa ajatukselle pois otetusta, vähiin käyneestä, olemassaolon tasoittaneesta kehästä tai struktuurista.

Oleminen näyttää olevan kortilla, siihen ei ole varaa, vaan se pakenee pois kun sitä ei kunnioiteta. Tuleeko tästä liikkeestä kohti tilaa ja hetkeä ponnistus paikkaan, jossa etsiä ja muistella kadonnutta? Jos näin on, niin onko siihen varaa vai pitääkö osa ajasta jakaa rajallisten resurssien ja kiintiöiden laskemiseen tai ehkäpä kyseisessä paikassa tapahtuvan vaihtelevan sisällön alueellisen ratkaisun saavuttamiseen? Ehkä tuo vapaan tilan vaje menee kielen kestävydessä jo liian pitkälle, silti sen toistaminen onnistuu kohdistamaan painetta valita suuntaa ja ratkaista, tarjota vastauksia, jolla painetta saataisiin purettua rakentavaan toimintaan. Jokin yhteinen tahtotila yrittää valaa uskoa uskonsa menettäneille – rakennuskulttuuri- maista toimintaa aseteltaessa tukipylväitä ja vahdittaessa rappauksen tilaa: lohkeilevia kerroksia, joita kukaan ei ehdi kunnostaa, tai ehkä ei vain ole resurssi-

---

18 Teksti jatkuu: ”Eikö filosofiakin le heille aluksi vain kiehtovaa leikkiä, mukavaa voimistelua, miekkailua tyhjyydessä. Mutta millaisen rangaistuksen he saavatkaan!” Charles Baudelaire, *Modernin elämän maalari ja muita kirjoituksia*, suom. ja selitykset laatinut Antti Nylén (Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 2001), 68

ja. Nihilistinen asennemuutos, kun tuo rakennelma pysyy enää heikosti pystyssä, mutta sitä on silti pakko katsella. Se vapauttaa ihmettelemään asioiden tilaa, jossa vaarana on myös erityisen suunnan ja paikan hakeminen tapahtumallisella tilanteella ja jossa ihmettelyn ja hämmästyksen konsepti sekoittuu pitkäaikaisen huolissaan olon väsymykseen. Eikö huolehtiminen ole turhaa, eikö se vain holhoavalla katseellaan palauta taas liian nopeasti ruotuun, luo taas uutta ja parempaa kulkurua? Eri kulkusuuntien jne. läpikäyminen ja mahdottomuus irtautua niistä rakentaa kulunutta draaman kaarta, johon sopii eläytyä voimiensa mukaan.

On kuin ison tilan keskellä odottaisi jokin näkyvässä oleva asia, joka on syytä aktiivoida. Mutta ei kai tämäkään ole ihme; se nopeus jolla vääntelehtiminen metafyyssisen kielen ja sanojen sisällä luodaan, ilman mahdollisuutta ulospääsyyn, puuhakkaana kokeiluittensa ja katkostensa kanssa, ponnistellen jotta oppisi hyväksymään ettei kuilun ylittämistä edes kannata harkita. Pyristelyä, kun yrittää aktiivisesti muuttaa ajatuksiaan, päästä merkityksellistämisen pakosta ja kuuntelee herkkiä ääniä jotka ohjaavat, mutta joihin ei sovi luottaa liaksi.

Kokeilija antaa itselleen aikaa pohtia miten päästä tolpileen, kun uutta ei ole ja mitään sellaista ei pysty luomaan ilman jalustan asetteluja omalle kielelle. Ahtaus ja kiireellinen yrittäminen saattavat sysätä esittelemään olemassaolon mahdollisuuksia. Turhan tuntuisen, riittämättömän olemisen ja ahdistuneen hermoilun sävyttämään huojuntaa, kuin yrittäisi antaa itselleen humanitaarista apua tarttua todellisiin asioihin. Siinä on tunnekuohun käsittelyä ja hätäapua, joka laittaa itsensä likoon, kun kyseessä on todellinen tarve toimia – kaaospelon herättämät ainaiset luulot pääsemisestä vihdoinkin suuremman, välittömämmän ja puhtaamman pariin. Sitten hämmennys valtaa ja saa nähdä hidastetun, viipyilevän liikkeen tai nytkähdyksen jossa olla, kun ei voi eikä tarvitse ylittää itseään. Itsen tai yksilön hajoaminen jatkuu, eikä ole täyttä johon ponnistella tyhjyyden kokemuksen kalvamasta mielestä; innostunutta täyttämistä, maljan symboliikkaa merkityksen menettäneille. Painava, täydempi tai rikkaampi jähmettyy liian nopeasti joksikin joka pitää vain hahmottaa.

On niin kiehtovaa mennä suolle ja kuvitella asioita: mitä kävisi jos uppoaisi, muumioitumisen mahdollisuudet ja muumiotutkimukset, voimat ympärillä, kilpalaulanta todellisesta näkökulmasta, joka argumentoi itsensä kuiville. Mikä olisi riittävää pohjatyötä kuvitellulle ilmaisulle, mielelle joka leviää tarpeeksi ympäröivään? Kylymätön itseläpinäkyvyyden läsnäolo ilmentää omaansa ja vaatii reagoimaan, kehittämään reaktionopeutta, jatkuvaa kahdentumista uppoamisen ja pinnalla pysymisen välillä; rauhoitettujen alueiden kartoittamista, kun muuten ei ehdi nähdä tarpeeksi tuhon voimien, perikadon partaalla oleskeltaessa ja lopullista romahdusta odoteltaessa. Riivaus saattaa ottaa valtaansa, täyden hermopaineen purkaus heikossa mielessä etsii jälkiä joita seurata, jotta pääsisi ylös tästä suosta: purkuuhat jännitteisessä tilassa.

Mitä nuo jäljet ovat ja miten jännite olevan ja ilmiöiden välillä tai hajonta niiden käydessä toistensa lomassa on nähtävissä? Mitä on jatkuva oman kokemuksen ja kielen tavoittelu, mikä on oma kieli tai ääni, miten se ilmenee? Mitä performansin eleen perustajalla on sanottavanaan suhteessaan hermeneutiikkaan? ”Se ei voi elää suhdettaan tulkinnalliseen rakenteeseensa rauhallisesti väittämällä, että se on esittänyt olemassaolon lopultakin adekvaatin kuvauksen; näissä rajoissa hermeneutiikka näyttäytyy hyvin banaalina, kaikkein banaaleimpana ja turhimpana metafyyssisenä teoriana: itse asiassa se sanoo tässä vain, että ei ole olemassa propositiossa heijastuvaa olemisen pysyvän rakenteen totuutta, on ainoastaan monia horisontteja, erilaisia kulttuurisia universumeja, joiden sisällä totuuskokemukset tapahtuvat niiden sisäisinä tulkintoina ja artikulaatioina.”¹⁹ Mitä on yksilön hajoaminen ja sen tila asetettaessa performansin käsitettä ja kuinka pitkälle se käyttää hyväkseen hermeneuttista kieltä? Missä rihmastoissa kieli tuolloin on ja liikkuu?

---

19 Vattimo (1999), 82

PERFORMANSSI: SHEEP SHACK

Teimme Tehdas ry:n kanssa esityksen Katlamajassa Pärnussa heinäkuussa 2014.

Eläin uskaltaa olla pimeässä, siksi sitä kadehtii. Pimeyden uhka painostaa sitä joka kulkee valossa ja katsoo eteensä; se on niin suurta ja jatkuvaa, loputonta tilaa ja ainetta jota ei näe. Loputtomuuden käsittämättömyys saa ihmisen nimeämään itsensä ja eläimen suhteessa valon määrään: eläin pimeässä on sopiva kohde heijastamaan kykyä tuntea pelkoa ja rohkeutta. Jossakin pimeässä se liikkuu ja näkee, tarkkailee ympäristöään valppaana ja aistit avoinna. Hallitsematon loputtomuuden pelko hahmottuu näkyväksi pimeydeksi ihmisyyden idean ja inhimillistetyn eläimen avulla, se luonnollistaa pimeyttä valon vastakohtana. Kuvitellaan luontaisvaihtelut valoisuuksissa ja toiminnanmuodot sijoitettuina näiden mukaan: karvaisia otuksia, olioita luonnon armoilla suurten silmien välkkyessä ja pimeänäön skannatessa liikahtuksia pusikoissa, tai sokeita kaloja meren pohjan syvyyksissä, paikkoja mitkä eivät ole tyhjiä, missä on joitakin joita voisi kutsua eläimiksi tekemässä jotain jota voisi kutsua elämäksi: elävät olennot tuolla jossakin jota ei juuri nyt voi nähdä, mutta jonka tietää olevan siellä. Pelottava luonto astuu kuvaan, mutta lohduttaa tietona tilasta jossa kuitenkin voi olla: pimeydestä tulee paikka. Sitä voidaan ottaa haltuun ja valaista, mutta jos sinne menee, siellä kannattaa vain käydä ja tulla sitten nopeasti pois. Turvattoman kansalaisen rooli on tarkkailla, rajoittaa ja pelätä itseään ja muita, eläinten peuhatessa keskenänsä jossain kauempana; alistettavissa olevat ja kuitenkin omalla tavallaan rohkeat villit, joita kohtaan sopii osoittaa kiinnostusta.

Näkyvän pimeyden vaihtaminen pimeänäöksi tai näkymättömäksi valoksi näyttäisi kiertävän kehää, jossa aina joku osapuoli luodaan monien kustannuksella. Kaksijaot tekevät valosta pimeää ja ihmisestä eläintä, mutta millaista on pelko nähdä liikaa tai liian vähän, ja tähän liittyvä tarve olla rohkea, voittaa pelkonsa? Miten edellinen kaksinaisuus liukenee ajatukseen nähdä vain jotain, olemiseen niukkuudessa? Muihin vaikuttaminen pelottaa, yritykset kaapata toiset hallintaan päättävällä tekemisellä, teoilla, joita suuntaa alueensa puitteissa: tekijyyden ja teoksellisuuden vaikutushistoria itsen etsinnässä. Usein sitä kuitenkin kokee vain omaa hätäänsä, on huolissaan kyvystään vastustaa, vastavoimistaan vaikutteiden edessä, ollessaan pakotettu katsomaan enemmän kuin itse valinnut. Kestokyvyn reunamilla sitä mittaa kapasiteettiaan ottaa vastaan kuvia ja ääniä, puhetta jota ei jaksaa kuunnella, toisen selityksiä hänen omista kokemuksistaan; kaikki yhdessä omien kokemustensa parissa jakamassa huomioitaan. Huomionhakuisuuden harjoittaminen uupuneena siihen tuo nopeasti mieleen ähkynkaltaisen olotilan, olemisen jatkuvana, aktiivisena suodattimena, joka on kyllästynyt suodattamaan näkemäänsä, joka on kyllästynyt koko suodatinkeskusteluun. Tämä tylsämielisyyssäattaa laittaa suodattajan kostamaan toiselle samalla mitalla luomalla mahdollisimman vaikuttavan vastineen jolla peitota vastustaja, suoltamaan lisää ja isom-

min totuuttaan ja teoksiaan. Jossain vaiheessa mellastaminen taistelukentillä vaihtuu taas haluttomuudeksi kuulla ja nähdä, ja koko aktiivisen ja passiivisen, ahmimisen ja kulutuksen, tai äänen ja hiljaisuuden vuorottelut alkavat vaipua tyhjyyden kysymykseen.

Pelko nähdä ja kuulla liikaa keskittää huomiota pakotettuun osallisuuteen ja toisten osallistamiseen, alistumiseen voimakkaamman edessä. Se muodostaa pilalle menneen, turmellun identiteetin, joka mielellään lähtee etsimään paikkoja haitallisten tekijöiden tuolta puolen, vielä jäljellä olevia eheyttäviä, vapaita, ehkä rauhallisempia olosuhteita. Tämä arvonnosto olemiselle tuottaa olemisen niukkuutta harvinaisuutena jota varjella. Suojelijan varmuudella laaditaan toimintasuunnitelma joka osoittaa ja pyrkii eliminoimaan turmiolliseksi koetut ja kestäättömäksi havaitut elementit. Liialliseen näkemiseen liittyy aina pelko nähdä liian vähän oikeita asioita, kestävämpää ja todellisempaa. Paniikki ja impulssit pelastaa tuhoutumassa olevaa antavat uuden tarkoituksen kaiken nähneelle, ja kokeneesta katsojasta kuoriutuu operatiivinen sankari valmiina koitokseen. Tuon pelastavan kummajaisen haluaa hävittää näkökentästä, sulkea silmät ja sammuttaa valot.

Karaokea laulava kissa hehkuu violetissa valossa näkökentän ulkopuolella, kun itse seuraa tekstin kulkua seinällä. Laulu on tuttu, sen on kuullut monesti, mutta sanat ovat osittain muuttuneet. Karaokeketkiä on helppo seurata sana sanalta, se on tehty etenemään johdonmukaisesti alusta loppuun. Tilanne on kuin valmiiksi käsi-kirjoitettu: karaokeravintolamainen paikka, jossa eläimiksi pukeutuneet asiakkaat saavat laulaa videon opastuksella. Ravintola on lavastettu isomman hallin nurkkaan, se on rajattu omaksi tilaksi katosta roikkuvalla mustalla jätösäkkimuovilla ja ympäriinsä ripustetuilla neonvaloilla, reunoilla on penkkejä ja keskelle jää tyhjää lattiatilaa. Takaseinälle projisoidaan vuoronperään laulajan valitsemia karaokehittejä ja tunnettuja pop-rock - kappaleita. Sivupöydälle on asetettu tyhjiä lappuja ja laululistoja halukkaille osallistujille. Yleisön saapuessa paikalle eläinhahmoiset ravintoloitsijat laulavat, tanssivat tai oleskelevat musiikin luodessa tahtia ja taustaa niille. Eläinasuissa ilakoivat tyypit saattavatkin vaikuttaa hämärältä ajatukselta esitykseksi. Samanaikaisesti ravintolanrakentajina, - pitäjinä ja - asiakkaina toimiva porukka on kuin uppoutunut omiin teemajuhlinsa; pukukoodi tuo mieleen työyhteisön virkistämiseen ja kehittämiseen panostavan vapaa-illan tai uusien opiskelijoiden orientaatio-illat – viihtymistä ja ajan jakamista musiikin, keskustelun ja päihteen lomassa. Tämä ravintola ei kuitenkaan tarjoile tällä kertaa alkoholia, eikä paljon muutakaan, ja keskustelukin on hiljentynyt eläintyyppien kesken. Katsojat ja muut osallistajat voivat keskustella keskenänsä ja hakea juomansa hallissa sijaitsevasta baarista: karaoke-eläin-disko on ravintolamainen tilaisuus toisen ravintola-alueen sisällä.

Kuva 1. Performanssi: Sheep Shack, Tehdas ry. Katlamaja Pärnu 2014
Valok. Tuuli Tuikka.

Ilmeiden ja katseen voimaa tuodaan ilmi, silmien välähtelyä ja katseiden kohtaamista. Katsekontaktin saamista alleviivataan ja tavoitellaan, arvostetaan läsnäoloa ja yksilön ilmaisijana. Toisaalta performanssissa korostuu usein ilmeettömyys tai yksi ilme, kivikasvoinen tilannetajun harrastaja. Silmiin liimattu välittömyys kehkeytyy parodiaksi, sentimentaaliseksi osoitukseksi siitä, että on tunteet. Teatraalisuutta kaipaa, mutta pitää yleensä sen yhden ilmeen. Suomifilmissä silmät hehkuvat: ”.. huomio kiinnittyi Regina Linnanheimon silmiin: viettelyyn siristyvät ja rakkaudesta sädehtivät silmät muuttuvat sairauden puhjetessa pistäväksi katseeksi, villisti pyöriviksi, valkuaisen hallitsimiksi ympyröiksi, samalla kun kasvonpiirteet vääristyvät, suu vetäytyy katkeriin juonteisiin tai jähmettyy väkinäiseen hymyyn, jota usein säestää kolkko nauru.”²⁰

Itselläni on päässä vessapaperirullista tehdyt silmälasienkaltaiset, jotka ovat oikeastaan aurinkolasit, joten näköni on rajallisempi kuin muuten: näen neonvaloilla valaistussa pimeässä kahden ympyränmuotoisen sektorin verran aurinkolasien pimennettyjen linssien läpi. Videoprojisointi seinällä loistaa sen verran enemmän valoa kuin muu ympäristö, että katse kiinnittyy helposti siihen. Video on päinvas-
taisessa suunnassa kuin yleisö, joten olen esityksen aikana paljolti selkä katsojiin päin. Välillä otan lasit pois ja näen tilan eri tavalla, toisessa valaistuksessa. Lasit ohjaavat suuresti liikkumista ja orientoitumista tilaan. Italo Calvino kirjoittaa esineestä luentosarjansa nopeusosiossa: ” Voisimme sanoa, että kun esine kerran ilmestyy kertomukseen, se latautuu erikoisella voimalla ja muuttuu kuin magneet-

---

20 Intohimon vallassa, ”*Teuvo Tulion kuvamaailma*”, toim. Markku Marttila, Juha Seitajärvi, Lauri Tykkyläinen, Kai Vase (Helsinki: Libris Oy, 2003), 15

tikentän navaksi, näkymättömien suhteiden verkon solmuksi.”²¹ Lasit olivat esine näköni edessä. Rajoitetulla näölläni tuijotan välillä yleisöä, mutta lasikyhäelmäni taakse on hyvä piiloutua, näen katsojat, mutta he eivät näe silmiäni tai mihin kohdistan katseeni. Katseen piiloutuminen tai sulkeutuminen pois yleisön suoralta katseelta, siihen vastaamattomuus luo turvallisuuden tunnetta, kun ei tarvitse olla niin esillä, paljaana muiden tarkastelun alla. Nyt voi itsekkin katsoa osittain salaa, varastaa katseen itselleen ja kieltäytyä kommunikoimasta tai suoran katseen ja kommunikaation ajatuksesta. Se herättää myös vallan tunnetta, jotain ylimielistä halua osoittaa, että ei tarvitse olla kovin kiinnostunut yleisöstä esiintymishetkessä, jos ei huvita.

Huvin ajatuksen ympärille rakennetussa tilaisuudessa alkaa miettiä esittämisen vaikeutta ja inhoa sitä kohtaan, hetkiä jolloin kääntää pään pois päin, mahdollisuuksia olla jakamatta mitään. Jakaa yhteistä tilaa erillisinä, vierekkäin. Jotkut käyvät ottamassa kontaktia katsojiin, kehottamassa heitä osallistumaan karaokeen, mutta videon valovoimaisuus ja keskeinen asema eristää osittain katseita ja johdattaa ne itseensä, tekee osallistumisesta osallisuutta videon kautta, tai liikuvan kuvan ja etenevän tekstin seuraajina. Esiintyjien positio suhteessa katsojaan ei ole asettumista kohtisuoraan kohtaamiseen ja ahtaaksi koettujen rakenteiden setvimistä ja purkamista, heidän välisen rajan rikkomista, jotta tuo kohtaaminen olisi täydellisempi. Välittömän läsnäolon ja vaihdannan idea vaipuu ja hämärtyy, ehkä tylsistyy, yhdessä seuratun kuvan katveeseen. Hämärä ja hämärtyminen houkuttelevat epävarmuudellaan ja ratkaisemattomuudellaan: sumuverhoon peittyvä selvittämätön mysteeri on tunnelmana hienovarainen, se ei kerro heti kaikkea, jättää tilaa arvailuille ja kuvitelmille, oudoille ilmiöille ja ilmestymisille, jollekin odottamattomalle. Tämä mysteeri-ilmapiiiri vaihtelee ja on osana tunnistettavan tilan ja toiminnon, karaokeravintolan, itsestään selväksi tehtyjä puitteita. Jokainen tietää miten toimia, jos haluaa osallistua karaokeen, suuri osa yleisöstä on tehnyt vastaavaa ennenkin: täyttää vain lapun, ojentaa karaoke-isännälle sen ja jää odottamaan vuoroaan. Halusta esiintyä toimimalla samoin kuin muutkin tulee lähes väistämätöntä, esiintyminen alkaa muistuttaa leikkimielistä hauskanpitoa, laulamista mukana, tanssimista tanssilattialla, jos uskaltaa. Uskalluksesta olla esillä tulee jokaisen oma tilaisuus astua pimeästä valokeilaan, rohkaistua oman tilaisuuden koittaessa. Se on kuin mahtipontinen mahdollisuus näyttäytyä, rikkoa omia rajoja, kokea jonkin asteista ääripäätä itsessä. Jokaisen oleminen vuorollaan sen hetken esiintyvä taiteilija kaikuu lähes ihanteellisena merkityksenä yleisön, katsojan ja esiintyjän pyrkimyksissä avautua kykyihinsä näkyä ja kuulua.

Pimeä ja tyhjä, valoisa täyteys tai uskallus esiintyä ovat tunnistettavia lähtökohtia ja saavat taas kysymään vastapainoa: tyhjää esillä oloa, olematonta orkesteria musiikin soidessa, rohkeutta tehdä toisin kuin painostetaan, kieltäytyä huomion

---

21 Italo Calvino, Kuusi muistiota seuraavalle vuosituhannele, *”Amerikan luennot”*, suom. Elina Suolahti (Helsinki: Loki-Kirjat, 1996), 64

keskipisteestä, uskallusta painua näkymättömiin. Esiintyjien isännöimä tapahtuma kutsuu osallistujia, mutta potentiaalisia osallistujia ei ole näköpiirissä; noin kahden tunnin mittaisen esityksen aikana, enimmäkseen sen alkupuolella, katsojia ei ole kuin välillä muutama, olemme keskenämme kuin yksityistilaisuudessa, ”ulkopuolisia” ei näytä paljolti kiinnostavan mitä on meneillään. Jotkut käyvät välillä katso-
massa, mutta eivät jää pitkäksi aikaa seuraamaan. Pitkäkestoisuus tekeekin tilaa olla näkemättä kaikkea koko ajan, paikalla voi käydä useampaan otteeseen. Ei tunnu tarpeelliselta nähdä kaikkea, luotetaan siihen että siellä jossain ne esiintyvät ilman todistajakin, tai että toiminnot jatkuvat samanlaisena, toistuvat tietyn aikaa jonakin. Ajatus, että jokin kestää jonkin aikaa eikä vain hetkeä voi olla kuitenkin ehdotus siitä, että vaihtelua ja muutoksia ilmenee, jos jaksaa seurata hetken pidempään. Mutta tällöin keston liittyy myös poistuminen paikalta. Hetkeä seuraa toinen hetki, tai pikemminkin hetket eivät lopu: katsojan kääntyminen pois ei lopeta katsomista, se tuo siihen lisää suuntia ja säikeitä. Oleminen osallisena ei vaadi osallistumista tietyn suuntaisesti. Aktiivinen ja passiivinen jää syrjään, kun tapahtuma ei määriy kestoiltaan joksikin, vaan on mahdoton mitata ja mallintaa paikoilleen. Sen sijoittumaton oleminen laittaa esiintymispaikalta poistuvan, osallistumattoman kohtaamaan ja olemaan tekemisissä yksinään, omassa erillisyydessään esiintyvän kanssa. Ajan kokemuksen muutoksessa hitaus ja pysähtyminen tiivistyy moneen otteeseen, hetken kesto ei näytä pysyvän paikoillaan.

Kutsu osallistua, olla mahdollisimman paljon osallisena on luonut uupumusta ja tylsistymistä tuota painetta kohtaan. Esiintyjäsubjektin taipumus tehdä katsojasta toimintansa osa ja katsojan taipumus tehdä näkemästään arviointinsa ja osallisuutensa kohde nojaavat hyvään tarkoitukseen vapauttavasta kokemuksesta, kuluttaen samalla osapuolia loppuun heidän aktivoitessaan toisiaan. Performanssin yritys aktivoida katsojaa voi aiheuttaa kasvavaa turhautumista tuon roolijaon edessä ja tehdä jakamisen halusta ärsytyksen kohteen, ärsykkeen, toteutumattoman idean kaivatun täyttymyksen puutteessa; toistuva liike esiintyjän ja katsojan rajalla, läheisyyteen tuleminen jotta voisi tunkeutua toisen sisälle ja yhdistää voimat. Lävistysmekanismin pornografinen luonne sen toistaessa toivettaan puuttua toisen tilaan rasittaa kaikkia osapuolia, mutta yllätyksellisesti lakkauttaa myös uskon valistavaan vapautukseen. Vaikuttamisponnistelu niukentuu jaetun tilan ja hetken kulutuksesta vähäeleisemmäksi kokoelmaksi hukassa olevia hetkiä. Hetken yltäkylläisyys kaikkooa yhteisen olemattomuuteen, toiminnan toimimattomuuteen, jopa jonkinlaiseen apatiaan: päätökset esittää, osallistaa ja osallistua tulevat uudelleen arvioitaviksi. Arvioitavaa kohdetta ei kuitenkaan ole tarjolla, kun osat eivät ole selvillä, kiinnittymispisteet lisääntyvät, katse monistuu ja kohteet sikiävät toisistaan.

Tasapuolisesti kohteena olemisen vaikuttaa paremmalta vaihtoehdolta kuin ylikorostuneet pyrkimykset tehdä jokaisesta, esiintyjästä ja katsojasta, yhtä arvokkaita: arvonalennus sen noston sijaan. Toimijoiden yksilölliset ja yhteiset, ehkä yhteisölliset, metodit turruttavat niiden laatijat kunnes hajaannus tekee heikoksi ja voimattomuus tiukentaa otettaan tekemisestä ja teoksellisuuden ihanteista. Kohtee-

na olemista tavailee, sen ääneen sanominen saa lausujan kutistumaan; pienuuden mittakaavat alistumisessa jokaisen tapaillessa välineellistä luonnettaan. Se mitä sanoo ei määriy yksilöllisellä äänellä tai yhteisöllisellä tahdolla, vaan murtumalla toisen edessä. Silloin ei ole tekijöitä, tekeminen on katoamistemppu, tyhjyyden demonstraatio esityksellisessä ympäristössä, näkyvä hajaannus läsnäolon ajatuksessa, pikainen hyppy tuntemattomaan tunnistettavan rakenteen sisällä. Tekijä asettuu kohteeksi esineen tai eläimen vierelle, valtaa pitävä koettaa vaivuttaa hallintaansa, tulla hallituksi, nimettömäksi. Tarttuminen ilmaisuun on hiljaisuuden tarttumista ääneen, vajonnutta äänen muodostusta, äänenmurrosta oman äänen kadotessa. Äänneet, halkaistut sanat tai kesken jääneet lauseet yhdistyvät kulu-neeseen, kulutettuun kieleen, ainaiseen toistoon ja kopioon; omanarvontunnosta tulee olemista vaihtoarvon äärellä, osallisuuden vaihtoehdon tarjoamisen paljastuessa yhdensuuntaiseksi liikkeeksi ehdottelijasta paljastuu kopioija, pelosta näh-dä liikaa syntyy pelko näyttää itseään liikaa.

Kohtaamispaikassa ääni voi paisua meluksi, jossa kaikki puhuvat, mutta kukaan ei vaikuta kuuntelevan. Itsensä korostaminen ja oma sanoma sekottuu yleiseen hälinään. Karaokeravintolan luotaantyöntävyys ja kiehtovuus ovat tässä melun tunnelmassa, epämääräisessä heilumisessa lavalla, äänimassassa, jossa laulaja saattaa nousta välillä esille, mutta se ei ole pakollista tai aina odotettavissa; huomionhakuisuus tilanteessa, jossa kukaan ei välttämättä jaksa tai muista huomioida. Puolipimeässä, tai hämärässä, kirkkaiden kohdevalojen loisteessa näkö harhailee ympäriinsä. Lauman tuomaan turvaan ja uusien ärsykkeiden varomiseen tottunut lammas tekee aluevaltauksia. Lampaat reagoivat valon määrään: "Valoisassa lampolassa lampaat käyttäytyvät rauhallisemmin kuin hämärässä, sillä ne näkevät hämärässä huonosti."²² Pärnussa toteutettu Tehdas ry:n Sheep Shack -niminen esitys tarjosi karaoken rungoksi lauluja, joiden oletettiin olevan tuttuja yleisölle. Jokaiseen lauluun on editoitu uusi video ja tekstin johonkin kohtaan on sisällytetty englanninkielinen lammasta tarkoittava sana *sheep*. Karaokelaulun laulut ovat siis englanninkielisiä ja kertovat jollain tavalla lampaasta. Voisi ajatella esityksen näiden tekstien ja esitysnimen perusteella kertovan ihmisen ja eläimen suhteesta. Tuosta suhteesta leivotaan vaihteleva määrä romanttista eläinrakkautta, sentimentaalista kotieläintematiikkaa, pohdintaa eläimiin sekaantumisesta ja kuvaelmia luontosuhteen dramatiikasta. Laulujen lyriikat saavat miettimään tunte-elämyksen peruspalikoita. Sellaiset lauseet kuin " I just called to say I love sheep´ how sheep is your love" tai "sheep just wanna have fun" saavat kuuntelemaan laulajaa ja ihmettelemään lampaiden saamaa huomiota.

---

22 Teksti jatkuu: "Sopimaton valaistus aiheuttaa eläimissä stressiä, mikä voi heikentää lihan laatua..Lampaat kulkevat mielellään valoa kohti.Tätä voi käyttää hyväksi eläinten siirroissa. Liian kirkas valaistus voi tehdä karitsoista säikkyjä."
<http://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Muutelaimet/Lammasketju/Lampola>.
Käyty viimeksi 2.10.2014

Tämä asetelma muodostuu ponnistuslautana karaoke - ja ravintolakonseptin rinnalla. Samassa hairahtuu pohtimaan eläimen vierautta ja sen nimeämistä erilliseksi, joksikin muuksi joka on jossain muualla. Poissaolevan eläimen aiheuttama puutos saa ihmisen hakemaan eläimellisyyttä itsestään, mutta nautitsee silloin myös ihmisen ja eläimen joksikin tietyksi jonka rajat pitää rikkoa, tai olioiksi jotka ohjataan yhteen: niiden ja luonnon hahmottamista valmiiseen paikkaan ja suhteeseen. Tämä rajatoiminta tai äärimmäisyyden etsintä kutsuu taas yksilön apuun, jotta voitaisiin käsitellä hänen äärirajojaan, itsensä koettelemisen kompleksiaan, haajoamisidentiteettiään ja haluaan kokea enemmän, syvemmin ja lähempänä jotain aitoa. Näiden monumentaalelementtien jyskeessä lammaskerronnan yhdistymisen videokuvaan, osallistujien hilluminen tekemättä mitään sekä loputon tanssiminen kehittävät jotain mikä ei tunnu kehittyvän; jatkuvan nosteen puskeminen musiikin ja tanssin avulla liittyneenä esiintyjien tylsämielisyyteen, katsojien puutumiseen hetkittäin kokonaan, useimpien ollessa vaihtelevasti selin katsojiin ja tuijottaen aina samaa tekstiä. Silti teksti oli outoa tuttuudessaan. Esityksen kesto ei myöskään mahdollistanut, että samat laulut ehtisivät tulla montaa kertaa, paitsi muutaman kohdalla: kahden tunnin aikana muodostui jo pari hittiä.

Karaokeisäntä on iso, valkoinen, englantia puhuva, lihava jänis. Se selostaa ja juontaa ohjelmaa, laulaa, kuuluttaa paikalle laulajia ja tanssii tai liikehtii musiikin tahdissa ja myös ilman tahtia, rytmitöntä horjumista liikkumista vaikeuttavan puvun kanssa. Jossain vaiheessa se riisuu puvun yläosan lantiolle, siitä tulee puolittainen jänis. Muutkin pukeutuneet ovat sekasikiömäisiä ilmestyksiä, jossa eläin ja jokin tietty eläin tai eläimen käsite ei ole pääosassa, vaan koko tilaisuuden hybridimäisessä tunnelmassa muodostuvat ja muotoaan muuttavat intensiteetit, hetken monotonisuus, osallisuuden ja osattomuuden kokemukset ja näiden paikallistamisyrietykset. Kystyy miustuttaa eläimen ajatuksesta, kysymyksiä sen paikasta tai etäisyydestä. Se näyttää kuorelta, eläimen kuvan sisällä nelirajaisena tunnelmoiva tanssijalaulaja – ruumista liikuttelemalla, hiljentämällä puhetta, tunnustelemalla lihastoimintaa, kynsiä, karvoja, ja hampaita, täytetään eläintä: täytetyn eläimen projektiluontoista ihmettelyä. Sitä sulloo tilaa ja milloin mitäkin täyteen materiaalia, merkityksiä, menee tilanteisiin ja toisten luo tuoden mahdollisimman paljon lisää omalla panoksellaan, panostaen siihen ja tiivistäen sitä mitä näkee, asettelee itseään muihin. Huomion herättäminen ja muiden huomioiminen toisinaan unohtui, toisinaan korostui Sheep Shack -karaoken, eli dadaoken, aikana samalla kun oli keskittynyt viemään loppuun mitä olimme yhdessä suunnitelleet. Pukeutuminen teeman mukaan tuntui vieraalta ja teatraaliselta, joutui miettimään suhdetta näyttelemiseen, esityksen, esitystaiteen ja performanssin kategorioihin.

Haluttomuus olla nähtävänä, nähtävyytenä jollekin, sekä hämmennys eläimeksi nimetyn ja siksi eristetyn esittämisestä teki keskeiseksi kummastuneen olemuksen, vähäeleisyyden kysymyksen ja jatkuvan katseen kääntämisen pois päin yleisöstä tai siitä suunnasta missä yleisön olisi pitänyt olla; olikin yllätys kääntyä välillä yleisöalueeseen päin ja nähdä ettei siellä ole ketään tai juuri ketään, ja jossain

vaiheessa paikka oli täynnä katsojia. Esityksessä tai performanssissa voidaan haakea niiden kategorisoimattomuutta, yritystä saada ne avautumaan muuhun kuin omaan rauhaansa performanssin tai esitystaiteen luonteena. Tässä kohtaa saattaa ilmaantua kontekstin sisäisyydeksi ajatellun rakenteen osana olemisen, sen demonstroimisen ja asemoitumisen, samalla sen muodon venyttämisen, muodonmuutosten liikettä. Nämä tilanteiden ja tapahtumien nimeämiset voivat kuitenkin sulkeutua myös itseensä. Performanssin ja esityksen rajat ja käsitteet ovat tällöin kuin eläimen ja ihmisen kaksinaisuus, jostakin tehdään jotain ja toisesta toista, sen jälkeen yritetään tuoda nämä kaksi yhteiseksi sanottuun tilaan kohtaamaan. Performanssin olemisen ytimeistä ei löydy sen aidompaa ja todempaa ajatusta kuin esitystaiteen vastaavasta; ydinajatuksukset loistavat poissaolollaan. Se, yritetäänkö kokea teeskentelemätön todellisuuden taso tai se, onko kokeilu tasokkaampaa jos puskee yhteen mahdollisimman monta tapaa kokea perustaa nopeasti aina vain innostuneemman vakuuttuneisuuden ilmapiiriin oikean suunnan tai vastauksen sisällöstä.

Performanssin reviiiritietoisuus ja esitystaiteen reviiirittömyyden illuusio sen lätkäistessä päällekkäin eri esitysmuodot performanssista, teatterin ja tanssin kautta musiikkiin, harrastavat kumpikin ensimmäisten premissien mittaamista, jotta saavutettaisiin jokin johtopäätös, tietoisuus moninaisemman läsnäolon esiin tulemiseksi. Parempi tapa olla ja esittää kasataan jostain joka on näyttelemistä ja ei näyttelemistä, tanssia ja sen vastakohtaa, laulua ja hiljaisuutta, ruumista ja kieltä, performanssia ja esitystä, jolloin palaset ovat määritellyt omikseen ennen kuin ne liimataan yhteen. Tämä ihanteellinen moninaisuus luo itsestään avoimuuden äänenkannattajan ja siinä tarkoituksessaan olemisen mahdollisuuksien tiedonantajan, joka aktiivisena hääää vapauttaen eteensä tulevia irtautumaan estoistaan – iskulauseena voisi toimia huomio siitä, että kaikki jo nyt vetävät jotain roolia ja ovat siis näyttelijöitä luonnostaan.

Osoittautuu välttämättömäksi keskeyttää oleellisen ja keskeisen tekemisen ja ilmaisun luomisvoimaisia näytäntöjä. Pitäisikö kokea hädänalaista järkytystä, mielenhäiriötä tai sekavuutta, kun asetuksissa ei näytä olevan järkeä, tuoda ilmi järjettömyyttä joka todistaisi aistittavasta kaoottisesta ja villimmästä, jostain joka on hullua? Villin sitominen hulluuteen, joka voi sitouttaa järjettömyyden ja ymmärtämättömyyden, kieltäytyä liiasta jäsentelystä ja analysoinnista, pitää yllä kofoniaa ja hämärän alueita? Hämärässä valo, pimeys, värit lakoavat hienovaraisiin päällekkäisyyksiin, harmaudessa on sävyjä, mutta se myös hämää nopealla vaihtelulla, sitä ei saata tavoittaa. Harmaa, hienovarainen ja hämärä hulluus, joka sidotaan paikalleen, tehdään rajatapaukseksi ja vinksautetaan aina välillä pimeälle puolelle. Rajoilla olemisen tavoittelusta päästää vastentahtoisesti irti, hämärältä sektorilta halutaan luotettava asemapaikka. Järjettömyyden auktoriteetti alistaa äärimmäisille tavoitteille, vaikka valoisuus pakenee määritelmiä, se muuttuu, pimeän kokemus ei ole vakio, se on hämärän peitossa. Harmaa on toteutumaton tavoite ja tavoittamaton kalvaa mieltä, oma kykenemättömyys kaduttaa, kun hallinnoidaan järjetöntä.

Jänis-karaokeisännän ollessa paljon äänessä ja laulaen usein esityksen aikana, sen touhuja jää seuraamaan vähän väliä. Myös muiden eläintyyppien tekemisiä katsoo, vaikka ne eivät paljon tekisikään, lähinnä tanssivat ja seisoskelevat tai istuvat ja makaavat sohvilla. Sitä jää seuraamaan kuinka vähän toimintaa on, kuinka pientä ja monotonista se on. Yksi hahmoista, karhumainen hyypiö tanssii suurieleisemmin verrattuna muihin koko esityksen ajan, se vaikuttaa dramaattisemmalta, sen suhde yleisöön näyttää suoremalta, mutta samalla sekin toistaa kyllästymiseen asti samaa liikekieltä. Oikeastaan koko porukka on aika kyllästyttävän näköistä osiltaan lakonisessa hyörinnässään ja mitään tekemättömyydessään, ollen myös yhdessä mahtipontisen visuaalisen kehitelmän ja tunnelman kanssa. Asut ovat katseenkiinnittäjiä, niiden naulitsevuus ja ärsykyisyys sekä viihteellisyys viettelevät, ne viestittävät voimakkaasti, mutta niiden viestit eivät ole yksiselitteisiä. Puku näyttää naamiolta olematta sitä, eläin kummittelee läheisenä, tuttuna ja tunnistettavana korvineen ja häntineen, mutta on jatkuvasti ratkaisematon, sen oleminen läheisyydessä ja vieraana vaivaa epäselvyydellään. Eläimen esittäminen ja sen kuva, katseen kohteena oleminen ja esityksen esityksellisyys vaivaa, oudokuttaa, hämmästyttää ja on ongelmallinen. Kuinka paljon jaksaa hämmästellä tätä tilannetta, mitä on liikkeen virtaaminen ja mihin sen pysäyttää? Itsen ja muiden esiintyminen, heidän ihmettely ja kyllästyminen heihin ja siihen mitä on itse tekemässä, pysähtyminen esityksessä siihen ettei tiedä tai muista mitä oli tekemässä ja vetäytyminen sivuun, veivät virran mukana dadaokessa. Siinä alkaa katsoa yksityiskohtia, hitautta ja nopeutumista, hetkittäin äkillisiä muutoksia, sisustusta ja sen baari-yökerhojäljitelmiä, loistavia valoja, videoita jotka on nähnyt jo monta kertaa.

Esiintyjinä ja tilaisuuden isännöijinä aloimme noin tunnin kuluttua siirtyä ja joutua entistä enemmän sivurooliin. Jotkut katsojat halusivat tulla laulamaan, jotkut halusivat moneen otteeseen päästä esiintymään. Kaikki etäisyyden ja outouden kokemukset esityksen aikana alkoivat korostua entistä enemmän, kun meistä näytti tulevan vieraita omassa esityksessämme. Tunnelman kohotessa ja porukan lisääntyessä osallistujat tuntuivat kuitenkin tulevan myös lähemmäksi, viihtymisestä tuli keskeisempää. Tämä huomion siirtyminen tai keskittymisen muutos tapahtui yllättäen alun osallistumishaluttomuuden jälkeen, vaikka kyseinen katsojien osallistuminen oli koko ajan ollut oletettua ja odotettavissa. Yleisö alkoi lämmetä ja rohkaistua ehdotukseen, se alkoi tulla mukaan. Tämä mukana olo teki heistä pääosan esittäjiä, meille ei enää jäänyt tilaa tai aikaa laulaa, heiluimme vain sivussa, tilan laitamilla kuin henkisenä tukena katsojalaulajalle. Jokaiselle tarjoutui mahdollisuus esiintyä, olla osana yleisöä, viihdyttää ja viihtyä, olla viihteellisenä. Laulun lopussa
kaikille
taputettiin.

MOMENTIN MONUMENTTI

Jatkuva tarve vapauttaa vangittuja olemistasoja aiheuttaa moninaisuusneuroosia: tapahtuma otetaan käyttöön potentiaalisenä vapauttajana, joka saattaa saada olevan liikkeelle. Tarkkanäköisestä kokemuksesta johdetaan tulkki, joka herättelee olevaa henkiin. Kuvaelma tukirangasta joka ei elvy ilman apua; säälisekainen pelastusoperaatio, jotta saataisiin jälleen lihaa luiden ympärille. Kummallinen sankarillinen taistelukokemus kasvattaa halua toimintaan, että edes jotain pystyttäisiin pelastamaan, jotta saataisiin tiukempi ote tai painavampi sisältö. Hädänomainen tarve katsoa syvemmälle, aivan kuin syvyydet olisivat siinä jos vain malttaa tutkia pohjia myöten. Eteenpäin suuntautuva liike ottaa valtaansa etsittäessä laajempaa ja moninaisempaa olemista positiosta, jonka tällä kertaa toivoisi olevan oikea tai oikeampi, lopulta oikeamielisempi ehtymättömiä olemistasoja kohtaan. Pakottava liike kiinnittyy erityiseksi kokemaansa, joka demonstroisi todellisen vapaan eleen.

Miten päästä harhaluulosta, että löytäisi jonkin vapaan alueen? Ehkä ei mitenkään, yritys siihen on kierre perustaa uusi tila, hahmo joka yrittää ylittää kuiluja uskossa tiedonvaloon jatkuvan tiedonjanon pimeydessä. ”Tapahtuman palauttaminen puhtaasti olevan tasolle eräänlaisen demytologisoinnin avulla on ehkä mahdotonta. Sillä ajattelu, joka sitä yrittää, ajattelee edelleen metafysiikan sanoin.”²³ Se on traagiseen eläytymistä paatoksellisella voimalla ja voiman hiipumista lähtökohtiin jotka pettävät alta. Jotain hiljaisen koomillista on tuossa eheyttämisy yrityksessä, kun se käy isoilla vedoilla, epäuskoisena heikkoutensa edessä. Toipuminen jokaisesta yrityksestä eteenpäin ei onnistu nopeiden jatkotoimenpiteiden ja muutoshalukkuuksien paineessa. Epäonnistumiset näkyvät jossain horisontissa liian massiivisina, kun ne luulee sisällyttäneensä valmiiksi laskettuun rakenteeseen mahdollisista vapaa-alueista.

Heikkoa vapautta saattaa alkaa tihkua kuihtuneesta rakenteesta, kun alkaa olla liian voimaton ja haluton pääsemään todellisuusumpikujista eroon. Ainainen lasin takaa tarkastelu kyllästyttää, läpinäkyvyyden hajottamisen luomat ajatukset houkuttavat kehitelmiin rikkoa vangittua olemista, mutta tuollainen innokkuus uuteen kieleen ja sen hetken rakenteeseen, kaivattuun läsnäolouskoon, tekee helposti itsestään totaalista liikettä, jatkuvaa paluuta omiin jälkiin, jotka hallinnoidaan täyteen kierrokseen. Käsien heiluttaminen tietyllä tavalla samalla videoitaessa sitä tai jutustelu rennosti yleisön kanssa esityksen kuluessa voi olla joitain keinoja hakea kieltä joka saisi moninaisuudet elehtimään, mutta kuinka nopeasti nuo käsienheiluttelut ym. toistuvat jonkin keskusteluhorisontin sisällä yhdenmukaisina esimerkiksi performanssitaiteessa jossakin paikassa ja historiallisessa hetkessä? Tämä ei tarkoita, että performatiivinen ele pitäisi haluta mieluummin pidättää aitona ja ai-noana, sellaisena joka voitaisiin rauhoittaa uuteen avausyritykseensä luotaessa

---

23 Vattimo (1999), 121

tapahmalla olemista, vaan sitä kuinka helposti kieli hakee arvonsa ja jähmettyy auktoriteetiksi, rakenteeksi?

Esiintyjän olemassaolon näyttäytyminen ja pyrkimys tuoda esille jotain olennaista on perustavanlaatuinen hahmo jäljittäessään herkkiä ilmiöitä. Miten absoluuttiseksi vapaana olemisen -tahdon kiinnittyminen esiintymismomentin läsnäolon merkityksellisyyteen rakentuu? Se on kuin itseään toteuttava ajatus vaikutusmahdollisuuksista, toiveista olemisen suhteen, joka muodostuisi lupaavammaksi kuin aiemmat yritykset tai olemisen toiminnot. Kun oikein kovasti haluaa jotain niin mahdollisuudet alkavat kasvamaan, ne tulevat näkymäksi todellisemmasta, tekijästä tulee voimallisempi jännittyneessä suhteessa kykyihinsä.

Kyvykäs ponnistus ikään kuin kaivetaan esille, kun tarve ympäristöön vaikuttamiseksi on suuri - mikä tahansa on mahdollista, liike samaistetaan ”suuremman luokan ” todellisuuteen, se saa painoa. Tähän jonkinasteiseen suuruuden hallintaan tai -hulluuteen totuttelee omassa vallantahdossaan ja tuo kamppailu oman kuvan kanssa pitää toimeliaana, kuin alistuneena omille harhoille. ”Tiedostamattomana monumentaalisuus saa aikaan sen, että ajattelua jää hallitsemaan jokin ideologian kaltainen.”²⁴ Näin ollen on kai pakko hyväksyä itsensä monumenttien kyhääjänä välttääkseen totaalisen rakennelman kasaamista.

Esityksen jännitteeseen lataa, jotta se ottaisi haltuunsa, se on kiehtova viritys kaikessa mahdollisuudessaan epäonnistua tarkoituksissaan. Aika rakennetaan yhdensuuntaiseksi alustaksi nyt-hetkelle, joka hahmotettavissa olevin rajoin yhteisömuodossaan ja taidemuodossaan pitää paikkaa valmiina valmiille tahdolle näyttää ja esittää ja osoittaa tarvittava käänne todellisempaan suuntaan. Luodaan joillekin omassa merkityksellisessä ja tasaisesti arvotetussa piirissä määrätyille ta- hoille sallittua luottoa, joka jatkuvan tarkkailun ja vieressä tekemisen kannustamana ja kannustimena asetetaan keskiöön kilpailussa laajimmalle levinneestä tai syvimmälle ulottuneesta ojennuksesta herkistyneen olemassa- ja läsnäolon uskot- tavassa kierteessä.

---

24 Vattimo (1999), 121

PERFORMANSSI: APPELSIINIPUU

Tein esityksen Vuojoen kartanon Aamiainen kahdelle -nimisessä kesänäyttelyssä Eurajoella kesäkuussa 2014.

Portugalilaiset toivat appelsiinipuun - saksaksi Apfelsine tai hollanniksi Sinaasappel eli Kiinan omena²⁵- Eurooppaan 1400-luvulla Kaakkois-Aasiasta. ”On hyvä muistaa, että kun keskiajan ja vielä renessanssin historiassa ja taiteessa puhutaan appelsiineista, olivat ne aina pomeransseja (*Citrus x aurantium*, engl. *Seville orange*). Pyhimyksiä ja paratiisia kuvaaviin raamatun aiheisiin perustuviin maalauksiin laitettiin vielä 1600- ja 1700-luvuilla appelsiineja tietämättä, että Raamatun tapahtumien aikaan sen enempää pomeransseja kuin appelsiinejakaan ei kasvanut missään Välimeren tai Lähi-idän alueilla.”²⁶ 1600-luvun loppupuolelle tultaessa, Ranskan kuninkaan esimerkkiä noudattaen, Euroopan hoveissa innostuttiin rakentamaan appelsiinipuiden talvehtimiseen soveltuvia kasvihuoneita, *orangerioita*.²⁷

Etsittäessä tietoa tietokoneelta tulee samankaltainen olo, kuin kirjoittaessa luki-ossa tutkielmia, tosin silloin etsi tietoa kirjoista. Performanssia suunniteltaessa uusi tieto appelsiinipuista osoittautui käyttökelpoiseksi ja loi oivallisen lähtökohdan osista koostettavan sisällön palapelissä. Eurajoella sijaitsevan Vuojoen kartanon kesänäyttelyn avajaisissa esityksen paikaksi olin aiemmin valinnut kasvihuoneen²⁸ läheisyyden, sillä ripustuksen yhteydessä olimme sijoittaneet ystäväni, Mikko Vandellin, kanssa yhdessä tekemämme veistoksen *Voisin syödä sut/I could eat you for breakfast* orangerian viereisellä nurmialueella kasvavan omenapuun alle. Kesäkuun 2014 alkupuolella puussa ei vielä ollut omenia, mutta purettaessa näyttelyä elokuun puolivälissä omena tippui päähäni – hauska ja hieman kivulias, ehkä odotettavissa oleva sattumus seistessä omenapuun alla. Tuolloin kesäkuussa ajattelin, että appelsiinin koostumus, sen valovoimaisuus vihreässä maisemassa, historia koskien kartanon kasvihuonetta ja käteen sopiva koko olivat tekijöitä, jois-

---

25 [Http://fi.wikipedia.org/wiki/Appelsiini](http://fi.wikipedia.org/wiki/Appelsiini). Käyty viimeksi 1.10.2014

26 [Http://users.kymp.net/citruspages/appelsiinit.html](http://users.kymp.net/citruspages/appelsiinit.html). Käyty viimeksi 1.10.2014

27 Ibid.

28 C. L. Engels suunnitteli 1840-luvulla valmistuneen Vuojoen kartanon orangerian. Silloin jo rappeutunut ensimmäinen kasvihuone rakennettiin 1810. Marja Ylönen, *Vuojoen kartano* (Forssa: Forssan Kirjapaino Oy, 2004), 50. ”Orangeriassa kasvoi myös suuri punakukkainen kamelia. Sitä kuvanveistäjä Emil Cedercreutz erityisesti muisteli kertoessaan vierailuista äitinsä kotikartanossa: *’Kahdentoista metrin pituinen kameliapuu oli nähtävyyks, kun se oli täydessä kukassa kuin suuri omenapu ja ansarien talvipuutarhoissa, joita tämän kameliapuun takia yhtämittä oli korotettava, upeili joukko palmuja, agaveja, geraniumeja ja pomeranssipuita. Isoisäni aikana siellä myöskin menestyksellä viljeltiin ananasta trooppisessa kuumuudessa.*”Ibid. 52

ta voisi muodostua kiinnostava assosiaatioketju. Etukäteen jäsenNELTY ajatuskulku ja tarpeisto yhdistyy esitystilanteessa kokeiltavaan intuition eri palikoiden suhteesta toisiinsa; mihin koskee milloinkin ja kuinka paljon, mitä puhuu ja millä sävyllä. Ennen performanssia kuvittelee mielessään miltä kaikki näyttää, miltä itse näyttää, kun on esillä. Appelsiini mahtuu kouraan ja sitä tekee käsillä tarttumislilikettä ilman hedelmää, jotta näkisi miltä se näyttää. Itseä on vaikea nähdä, raajat näkee helpommin, ne ulottuvat näkökenttään suurina, ruumis näyttää raajoilta ja mahalta ilman päätä ja häntää, tai selkää, etu- ja takapuoli ovat ennemminkin raajoja erilaisissa asennoissa.

Monesti performanssissa huomio kiinnittyy käsiin niiden tarttuessa esineisiin, kohteisiin, johonkin, jolla kokeilla merkityksiä ja niiden murtumispisteitä. Miten nuo tarttumispisteet sitten valitaan loputtomien mahdollisuuksien joukosta? Tässä tulee heti verkostot ja rihmastot kyseeseen, toisiinsa sitoutuneet voimat ja niiden kestokyvyt. Se on kasvusto, joka leviää ympäriinsä, sikiävä kuhina kasvualustalla, missä jokainen yrittää vallata alaa toiselta, nousta esiin, kohdistaa huomiota itseensä. Tämä villinä kuohuva runsaus haastaa tekemään päätöksiä, keskittämään ja keskittymään tiettyyn suuntaan, jotta ei hukkuisi vyöryvän massan alle. Kuin villinä luontona rehottava lajimoninaisuus pitäisi jakaa pienempiin kokonaisuuksiin, joita olisi mielekkäämpää tutkia – lajien ja ominaisuuksien erittely ja maltillinen keskinäisvertailu on yksi tapa ihmetellä variaatioita. Ehkä silloin on hyvä pystyttää jollekin lajille omat optimaaliset puitteet, joissa ei ole niin paljon häiriöitä; outojen koostumusten, sekasikiöiden tarkkailua tutkimuspöydällä.

Sekavan metodin harjoittaminen esityksen muotoilussa on normaali käytäntö, jossa ei tiedä mikä riittäisi katsojalle hänen kriittisen kärkensä tynnyttelemiseksi, mikä olisi visuaalisesti tarpeeksi näyttävää ja intuitiivisesti tehokasta aineen täyteyden pohdiskelua, tai miltä appelsiininkukka tuoksuu ja näyttää, ja kuinka tärkeätä se on loppupäätelmien kannalta, jos vaikka arvioidaan esityksen kiinnostavuutta ja vastuullisuutta. Monesti hetken ajattelu ja toiminta tuntuvat ylivoimaiselta urakalta tuoda yhteen mitään julkistamiskelpoista ja riittävän olennaista, päässä vain on aivojen kemiallista toimintaa, välittäjä-aineita jotka huijautuvat kiinnittymään johonkin, joka ei johda mihinkään.

Kartanon kesänäyttelyn teemana ja nimenä oli *Aamiainen kahdelle*, esitykseenkin halusin tuoda aamiais-ajatuksen. Omenapuu ilman omenoita voitaisiin korvata appelsiineilla, leikkiä, että puussa kasvaa appelsiineja. Appelsiinit saisivat olla ilmestys, jotain minkä ei pitäisi olla siinä. Orangerioihin tai ansareihin, niin kuin

Kuva 1. Performanssi: Appelsiinipuu. Vuojoen kartano Eurajoki 2014.
Still-kuvat videosta. Video Jussi Matilainen.

niitä suomessa nimitettiin, liittyy tuo outous ja hämmästely, kun niiden sisällä kasvatettiin eksoottisia hedelmiä, jotka eivät yleensä olisi Pohjois-Euroopan talven keskellä. Hedelmiä ei jaksakaan ihmetellä, kun niitä on aina tarjolla, vaikka ne maistuvatkin erilaisille eri vuodenaikoina, makeus ja koostumus vaihtelee. Vuojoen vihreässä maisemassa, vihreätä omenapuuta vasten nuo appelsiinit näyttävät värikkäämmiltä, niitten makeutta alkaa kuvitella, niistä tulee harvoja ja valittuja. Jalkani ovat osa tuota oranssia hehkua sukkahousujen ollessa appelsiinien väriset. Kaksi appelsiinia, mutta vain yksi syöjä, kaksi vaikuttaa runsaalta yhdelle. Puhun yhdessäolosta ja kesäisistä kohtaamisista ja siihen mihin ne voivat johtaa. Ruuan jakaminen on keskeistä toisen kanssa olemisessa, mutta tässä syöjä pitää itsellään kaiken syötävän. Ohjeistan miten voi ja kannattaa käyttäytyä, jos menee toisen kanssa ulos retkelle tai leiriytyy. Esitys on ohjekirja toisen huomioimiselle ja yhteisen tilanteen jakamiselle. Varoitan kävyistä selän alla ja muurahaisista maassa, välillä jongleeraan appelsiineilla, kunnes lopulta imen niistä mehut. Ne olivat hyvin mehukkaita, ja mehua valui suupielistä; runsauden ja hedelmällisyyden kohtaus kartanon puutarhassa. Appelsiinit olivat kuin reliikki talvipuutarhasta, sen menneestä loistosta, jaettaessa oppia intiimistä hetkestä.

Lintujen ääntä kuulostelee ja toivoo, että olisi jossain hiljaisuutta, enemmän aikaa katsella kummastuttavia kasveja ja eläimiä. Pitää keskittyä kuvittelemaan kuinka ääni kohisee meressä ja taivaassa, tuolla jossakin on veden ääni, maan mylvintää sen liikahtaessa, mannerlaattatoimintaa ja sumun hiljaisuutta rannikoilla – kuulostaako sumu erilaiselta Englannin luoteisrannikolla kuin lähirannalla. Meren näkee tuttuuna, paikallisena merenä, muiden meri on eri asia. Veden tuttuuna oleminen tekee sen käyttökelpoiseksi mutta tuo sen myös lähelle, osaksi sen läheisyydessä olevaa; mahtavan voiman osana olemisen kun siihen voi koskea. Tilaa ja ympäristöä kysyy, aikaa sen havainnoimiseen, siinä olemiseen. Mitä portteja esineet tuovat tilan laajentamiseen, sen laajuuden näkemiseen? Esityksen esineiden tai

materiaalien valitseminen pyörii niiden tarttumiskelpoisuuden ja luotaantyöntävyyden, niiden pois vetäytymisen ja tarpeettomuuden ympärillä. Pyrkimys koskea kuitenkin arveluttaa, sitä häilyy kohteen ja oman läsnäolon kysymyksessä. Miten paljon ja nopeasti alentaa esineen omaan arvoonsa ja kokeilunsa avulla aktivoisen, luo täten antropomorfista vaihtelua? Esitykseen otin internetistä Pariisissa sijaitsevan museon Musée de L'Orangerien sivuilta löytyneen muutaman lauseen tekstinpätkän, jossa kerrotaan ranskaksi paikan historiasta ja Claude Monet'n Lummelampi –maalauksisarjan sijoittumisesta sinne:

”De l'orangerie au musée

Utilisé par la Troisième République comme dépôt de matériels, salle d'examens ou lieu d'hébergement pour soldats mobilisés, cadre polyvalent de manifestations sportives, musicales ou patriotiques, d'expositions industrielles, canines, horticoles, ainsi que de rares expositions de peinture, il est finalement attribué en 1921 à l'administration des Beaux-arts, qui compte en faire, comme de son voisin le Jeu de Paume, une annexe du musée du Luxembourg, prédécesseur de notre musée national d'Art moderne.”²⁹

Luin kyseisen tekstin esityksessä, mutta ymmärrän ranskasta vain joitain sanoja ja fraaseja. En ole myöskään koskaan käynyt Pariisissa tai Ranskassa. Näitä seikkoja en kertonut yleisölle, enkä sitä, että olen joskus opiskellut ranskan kieltä pari vuotta. Vieraan kielen lausumisyrietykset herättävät itsessä jonkinlaista tyydytyksen tunnetta ponnistuksen takia, jonka tekee asian edessä josta ei suoranaisesti ymmärrä mitään. Samalla on kuitenkin osittain tietoinen asiayhteydestä. Tietoisuuden, ymmärryksen ja muutaman vieraskielisen lauseen yhteen tuominen on palapelin kasaamista merkitysympäristössä ja käsitesuossa, oleskelua tiukassa otteessa, jossa käsitteen käyttö merkkää tiettyä lähtökohtaa. Sitä potee selkeän ja käsitettävän suhdetta ja käyttää ponnistuslautana halukkuutta ymmärrykseen; itseymmärrys, toisen ymmärtäminen, kuluneen kuluttaminen ja sen kestävyys laskeminen. Tuhlailevaa käytöstä toisen edessä, hänen ollessa jossain kaukana vieraana ja käsittämättömänä – uupuneena kestävyysvajetta mitataan itsen ja toisen välillä, kun ei ole varaa enää hukata energiaa.

Onko se olemista ylikuormittuneen sanaston kanssa ja ylikuormittuneen sanaston kritiikin hokeman kanssa? Kuluneen läheisyys ja tuttua oleminen, samojen sanojen hokeminen ja käsitteiden liikkeelle laittaminen, niiden hihnassa pitäminen, jotta ne eivät pakenisi liian kauaksi. Mitä asettaa kuluneena olemisen vastineeksi, jos haluaa tuoda jotain lisää, voimallistaa lähtökohtia, ehkä elävöittää tunnelmaa? Sitä voi alkaa nimetä rajoitusten rajallisuutta, lisätä itselleen mahdollisuuksia ja ilmaisun vapautta, luonnostella heikommin esille pääseviä ilmiöitä, silmuja ja nuppuja, joita pitää auttaa puhkeamaan kukkaan; mielen kartaston piirtämistä käyttäen hyväksi assosiaatioita ja niiden väliin jäävää epämääräistä tilaa. Siinä piirtää assosiaatioketjun luoman epämääräisen tilan karttamaisuuden, maasto- ja

---

29 www.musee-orangerie.fr/homes/home_id24798_u112.htm. Käyty viimeksi 1.10.2014

korkeuserot, tarpeeksi ison lohkareen näkymisen merkinä, katselukulman ylhäältä alas, tilan pohjapiirroksen tuntemisen kuvan. Kartasta muodostuu merkittävä tekijä kohteen ja päämäärän hallinnassa ja hallinnan poistamisessa, uuden alueen hahmottamisessa ja ajeltamisessa liian kuluneiden reittien unohtamiseksi, niistä kieltäytymiseksi. Miten suurta aluehallintoa on esityksen tilassa käsiteltäessä ymmärryksen taakkaa, toistettaessa tuota taakkaa ja asetettaessa muita vaihtoehtoja ja suuntia ymmärryksen hallinnan purkamiseksi? Missä määrin edellisen kysymyksen vastakkain asetteleva johdatus onnistuu pitämään otteessaan performanssin hetkeä? Vangittuna oleminen, rimpuilu, kapina ja vapautus voisivat ilmoittautua ehdokkaiksi kilpailemaan hetken puolesta, mutta nämä vastaukset eivät ole mielekkäitä, jos yritetään jotain muuta kuin siirtää hallinnan positiota. Kysymykset ovat virheellisesti laadittuja, ne pitää asettaa uudestaan tarkemmin.

Kuitenkin vaikuttavuutta katsojaan mieltii ja vaikutusmahdollisuudet kiertävät kehää esiintyjän ympärillä. Vaikutuspuhe aktivoi yksilön valppauden pakottavaksi haluksi saada jotain aikaiseksi. Katse itseän tarkentuu: mitä itse voi sanoa ja tehdä vallantunnonaan ja hyvässä tarkoituksessaan päästää irti tuosta vallasta. Toiminta pureutuu avoimen ja monimuotoisen ihmettelyyn, omien rajojen kokeiluun. Vieraan kielen maiskuttelua vieraiden katsojien edessä, ääntämistä ja äännähtelyä kokeilee, jos se vaikka loisi kiinnostavan särön, keskeytyksen vuorovaikutteiseen lataukseen. Tulos tästä voi olla kiusaantuneen ja nolon ajattelu jaettuna kokemuksena, häpeän koskettavuus ja inho. Häpeän määrä on vaihteleva, mutta olennainen haettaessa uskottavuutta kokeiluitensa tuloksille: onnistuuko vai epäonnistuuko, todentuuko asetettu oletusarvo. Hidastusta ja hitaita kohtia, pysähdyksiä ja lörvimistä, esitys-sanon heijastuksia aikaan jähmettämällä sen mitä oli tekemässä. Tämä kokeileva asenne hidastukseen on ehkä silti jotain muuta esitystilanteessa, monesti asiat toteuttaa nopeammin kuin suunnittelee. Ei haluaisi uskoa kontrolliinsa, joka tuottaa hitaudestakin ohjelmallista.

Jos performanssin ennako-oletuksena on kokeileva tila, tekeekö se toiminnan keskiöstä esityslaboratorion? Muokataan tarpeeksi eristetty tila, josta löytyy jokaisen omanarvontuntoisen tekijän työkalupakki, vakiovarusteet ja laitteisto hänen luodessaan tärkeitä havaintoja. Kokeellisen orientaation suosio saa kyselemään esiintyjän ja kirjoittajan roolia tutkimusympäristössään. Kaksi kättä testaa saako ne valitsemansa esineet avautumaan pois kohteena olemisestaan, mutta tuleeko näin tapahtumaan, vai onko kahden appelsiinin anti liiaksi sitoutunut niitä pitelevien käsien kykyyn laskelmoida vaikutuksiaan toisiin? Luotettavien todistajien ja kollegoiden yhteisö voi vahvistaa jäsenensä havainnot puhallettaessa eloon elottomia kappaleita. ”Uusine semioottisine voimavaroineen nämä antavat panoksensa uudelle tekstilajille, kokeellista tiedettä koskevalle artikkelille, hybridille ikivanhan raamatullisen tekstitulkin – jota on aiemmin sovellettu vain Pyhään Raamattuun ja klassisiin teksteihin – ja uusia kirjoitusmerkkejä suoltavan uuden laitteen välissä.”³⁰ Latour kuvaa 1600-luvun puolivälin tieteellisen vallan jakautu-

---

30 Latour (2006), 47

mista, mutta millaiselta näyttäisi kirjoittajaesiintyjä ”kokeellisen tieteen artikkelina”?

Kasvitieteellisessä puutarhassa kävellessä voi nähdä ihmeellisiä, ennennäkemättömiä lajeja, jotka on tuotu sinne ympäri maailmaa hyvin erilaisista ilmastoista. Lasilla katettu suoja kasveille, jossa voi kerralla katsella rehevää vihreyttä, viidakkoa ja autiomaata. Runsaus on luotu ahtaamalla vierekkäin palasia paikoista, jotka lasin toisella puolella olisivat kaukana toisistaan, ehkä valtameren mitan päässä. Lajikokonaisuudet ”elävät omista, luonnollisissa ympäristöissään”, mutta ympäristöjen välillä on vain muutama metri. Katsoja kävelee tiellä, joka vie kaikkien näiden maisemien läpi, kuin tekisi matkan maailman ympäri pienoiskoossa. Itsensä näkee isona, kun omaa ruumista kohti on muutama puu ja pensas; yhden mahdollittava mikromaisema.

Vihreä laajenee leveys- ja pystysuunnassa puita kasvavassa maisemassa, mutta yhden puun vieressä seisominen puutarhan rajojen sisällä nostaa sen etualalle. Puutarhaan istutettu omenapuu muuttaa muotoaan, se toimii appelsiinipuuna performanssin ajan. Esiintyjä tekee risteytyksiä ja muunnelmia ja arvioi kättensä jälkiä. Puun alla seisovalla puisella figuurilla ei ole päätä, mutta se näyttää katsovan itseään alaspäin: maassa sen edessä oleva pallo on kohdistanut kiintopisteenensä kohtaan missä pään pitäisi olla. Appelsiininpitäjä seisoo päättömän läheisyydessä, puun lehvästö on niiden jaettu paikka. Performanssista voi jälleen kehkeytyä autio saari, kaukainen paikka keskellä merta, jossa voi rauhassa tutkia toiseuden ilmentymiä ja uusia lajeja, luetteloida niitä, välillä koettaen nähdä lähemmäksi, päästää irti esineiden eristämisestä.

Kirjoitin tekstin liittyen dokumentaatioon, mutta tuo tekstitiedosto katosi. En ehkä epähuomiossa ollut tallentanut sitä tai sitten olin tallentanut sen jonnekin eri paikkaan, kuin muut tiedostot, tai sitten se vain katosi. Kirjoitin siinä kuvaajan katseen merkityksistä ja dokumentin luonteesta, siitä miten se on jotain muuta, kuin dokumentti. Halu säilöä tilanteita ja hetkiä saa kiinnittymään dokumenttiin todisteena jostain hetkestä joka on ollut. Todistamalla tehdään totuus siitä, että jotain todella tapahtui, jokin on ollut ja pitää paikkansa. Katoavan taiteen määritelmät tulevat osaksi performanssia: se halutaan jossain muodossa säilyttää, että jäisi jokin jälki. Kameroiden, tai vastaavien, oleminen kaikkialla ja joka puolella, lähes jokaisella luo vaikutelman hektisestä ja runsaasta säilömisprojektista, kaikkien mahdollisten hetkien talteen otosta, kuin olisi jatkuvasti pelko kadottaa kokemukset ja muistot. Joskus kamera tuodaan niin lähelle esiintyjää, että kuvaajan selkä nousee pääosaan. Kuvaamisen vallitsevuus alkaa ärsyttää, siitä tulee ärsyke, johon tulee vastareaktio: haluaisi, että kamerat hiljenevät, poistuvat paikalta. Kuitenkin kuvaajan sijoittuminen etäälle on kuin hän olisi objektiivinen todistaja katsomassa kohdettaan ja rekisteröimässä kohokohtia, valitsemassa sen mikä on olennaisinta. Kuvaajan ollessa ihan vieressä hän rikkoo tuota rajaa, hänestä tulee osa esitystä, tai pikemminkin hän tuo esiin monet samanaikaiset esitykset, kuvaamisen esityksen ja kuvien omat esitykset totuuksista. Myös se millainen suhde kuvaajaan on, kuinka läheinen hän on vaikuttaa siihen mitä rajataan. Vieraana oleminen, vieraus ja läheisyys tunkeutuvat kuvaustoimintoihin ja kameraa pitävästä ystävästä voi tulla etäisyydet näkyville, vieraantumisessa, vieraudessaan hän monimutkaistaa suhteensa kuvattavaan, se ei ole enää selkeä ja läheisyydessään ymmärrettävä.

Napin painallus, laukaisuäänät ympäröivät ja ovat niin tuttuja, että ne kuulee korvissaan, vaikka kukaan ei painaisikaan nappia. Sitä näkee ja kuvittelee kuvia, rajaa niitä ilman kameraakin. Kamera on katsoja itse, päässä on pimeä huone, johon silmä päästää valon ja kuvan. Digitaalisuus ja nopeat teknologiat ovat saaneet kuvat virtaamaan entistä vauhdikkaammin ja sekoittumaan toisiinsa, niiden ollessa suhteita asioiden väleissä. Oleminen näissä suhteissa on dokumentaation olemattomuutta, sen vaihtumista tapahtuman kerronnasta tapahtumaksi itseksensä. Dokumenttiin ei voi luottaa varmana ja pysyvänä, muuttumattomana tukirankana tai jonakin johon palata varmistamaan tietonsa perusteita. Esityksen valokuvaaminen ja videotallenteet eivät arkistoi todellisia tapahtumia, mutta ne voivat olla itsessään täynnä kummallisia käänteitä, ne kouristelevat eivätkä pysy paikoillaan, alkavat värähdellä ja touhuta omiaan, käyvät läpi odottamattomia suunnanmuutoksia.

Kuvan, kameran ja tekstin katoamistempu ja oudot ilmestymiset näyttävät kuinka haurasta ja kestävää niiden tekemä jälki on. Kirjoitus tai kirja voi kestää vuosisatoja ja kadota hetkessä. Kieli on myös itsessään kadonnutta ja kadotettua, se ilmaisee omassa kadotuksessaan, hiljenee ja poistuu, häviää ja tulee esiin. Kieli jää hetkeksi ja on silti koko ajan, se on jo olemassa ja kirjoitettu. Paperin, kirjan ja koneen

yhdistymisessä kieli muuntuu ja liikkuu. Kirjoituksen ja oman kirjoituksen säilymistä miettii, sitä miten se jää olemaan ja mikä on sen katomista; lukeeko kukaan mitä on kirjoittanut, kuunteleeko kukaan mitä on puhunut, näkeekö kukaan missä olet, jättääkö kehenkään jälkeä, kirjoittaako itsensä muihin, onko sillä väliä, jos teksti hukkuu ja vaipuu pois. Kuinka kirjoitus jatkuu häviämisesään? Muistelemalla mitä on aiemmin kirjoittanut, kirjoittaa samat asiat uusiksi, mutta eri tavalla: jostain on lisää, jostain unohtui ja joku vaihtoi muotoaan. Kadonnut teksti, dokumentti hetkestä, jostain ajatuksesta toi poistumisessaan esille uuden tekstin, esityksen joka myöskin voi hukkuu johonkin ja muodostua toiseksi, valmistumisessaan lakaista olemasta.

En ole viime aikoina kuvannut kovin paljon, niin videota tekiessä lähti kuvaamaan asenteella ja tyylillä, joka muistui mieleen. On lyhyitä ottoja, joita tein yksinään kotona ja pusikossa, sekä vanhoja, muutaman vuoden takaisia nopeita kuvia arkistoistani. Näiden rinnalla tai kanssa on performanssidokumentaatiota. On jotenkin harmillista huomata, että siitä miten joskus kokeili editointia ja videon mahdollisuuksia, on tullut tapa ja tyyli johon palaa välittömästi, lähes automaattisesti: on luonut tavan toimia ja ilmaista ja toistaa samoja asioita, tuttua kieltä, hyväksi todettua avausta, tiettyä kuvakulmaa. Kaikki mitä tekee, kuvaa, sanoo tai kirjoittaa kiertää saman kehän ympärillä: varoo jähmettymistä ymmärrettyjen merkitysten taakse, oman kielen ja olemisen autoritaarisuuden eleeseen, kunnes niin kuitenkin pääsee käymään. Mutta tämä pelko myös luo kehän ajatuksen, uskon että pitäisi ylittää itsensä ja se, minkä kokee huonoksi tavaksi olla. Liika yrittäminen saa kohdistamaan uhat ja toiveet paremmasta, ja jakaa tekemisen ja olemisen paikkoihinsa, osiinsa, joihin pettyy. Pitäisi vähentää keskittymistä epäonnistumisiin ja ainaseen tarkoitukseen tehdä paremmin ja oleellisempaa, jottei arvottaminen heti tapahtuisi, vaan saisi tilaa olla ja ajatella; täytyisi saada itseltään enemmän tilaa ja aikaa.

Oli hauskaa ja välillä turhauttavaa kuvata yksinään pusikossa; äkkinäisiä tilanteita, joihin ei ole valmistautunut, paitsi juuri sillä asenteella, että onhan näitä ennenkin tehty. Otan monesti raskaasti olemisen asioiden parissa joita haluaa tehdä, tunnen oloni painavaksi, laahustavaksikin, mutta paljolti se on myös kevyttä ja spontaania, innostumista ja intohimon tunteita. Oman tekemisen, alituisen puuhastelun ja hääramisen ekstaasit ovat arvelluttavia ja laskeutumisen niistä aiheuttava puutunutta tylsämielisyyttä, ja silti ne vavisuttavat ja lumoavat, saavat vapisemaan ja hyvälle tuulelle: saa pohtia ja olla kiinnostunut asioista.

Italo Calvino heittää haasteen liittyen nopeuteen ja työskentelemiseen: ”Kirjailija joutuu työssään ottamaan huomioon ajan eri ulottuvuuksia, kuten Merkuriuksen ja Vulkanuksen ajan: hänen on kyettävä sekä antamaan välittömyyden vaikutelma, joka saavutetaan kärsivällisyyttä vaatien ja pikkutarkkojen korjausten kautta, että antautumaan hetkelliseen intuitioon joka heti saatuaan muodon tulee lopulliseksi niin kuin se, mikä ei voi toisin olla.”³¹ Videoiden kanssa hääratessani oli luontevaa kuvata itseä, kun oli yksin ja halusi tehdä esityksiä, tilanteita kameralle. Omassa rauhassa pystyy reagoimaan nopeasti ja muuttamaan suunnitelmia, voi tehdä mitä haluaa. Tätä itsen kuvassa olemista saa sitten hämmästellä myöhemmin ja leik-

---

31 Calvino (1996), 89

kauspyödyän ääressä: ”Olenko minä oikeasti koko ajan kuvassa?”, narsistista vään-
töä, joka pääsee yllättämään, kun katsoo performanssi- ja muuta videomateriaa-
lia. Iskee kuin yllättäen se aspekti, että on näkyvä muille ja että yleensä ei tarvitse
katsella itseään, itsensä näkee vain kameran kanssa ollessa tai heijastuksissa. Ka-
meralle voi esittää itseään, keksiä itsensä aina uudelleen, puhua kuin sanoisi totta
tai totuuksia, olla mitä vain ja luulotella mitä vain; näihin sumuverhoihin menee ja
jää sinne, ne pääsevät valloilleen ja valtaavat näkymät, esittämisen ja kuvan ailah-
telut, kontrolloimattomuus pääsee oikeuksiinsa.

Nopeissa video-otoissa voi päättää hetkessä milloin laittaa kamera päälle ja pois
päältä, kuvaajan näkemys ja valta korostuu, mutta samassa subjektiivinen otanta
lakkaa, kameran ollessa joka suunnassa, sen elohopeamaisessa nopeudessa rih-
mastoitua, olla valloillaan, kuin symbioosisa näkyväksi ja kuvaksi nimetyn, rajatun
ja tarkoitettun kanssa. Se todentaa omavaraiseksi ajatellun kuvan mahtipontisuut-
ta ja vaivihkaa hajauttaa sen. Video ja kamera ovat esillä piiloutuneena, ne ovat
loisia, sieniä. Se on kuin biologian oppitunti: sienirihmasto kasvaa jokapaikassa,
ottaa ravinteensa näyttävältä ja maasta korkeuksiin kohoavalta puulta antaen sille
vettä ja vastinetta. Joskus se erikoistuu haurastuttamaan ja lopulta lahottamaan ja
tappamaan puun kokonaan, maaduttamaan sen ravinteiksi muille kasvustoille tai
uusille puille. Vertauskuviin tekstissä ja kuvien tekemisessä palaa, luo kerrontaa,
niinkuin videoissakin, kerronnan välillä hälvetessä ja lakatessa.

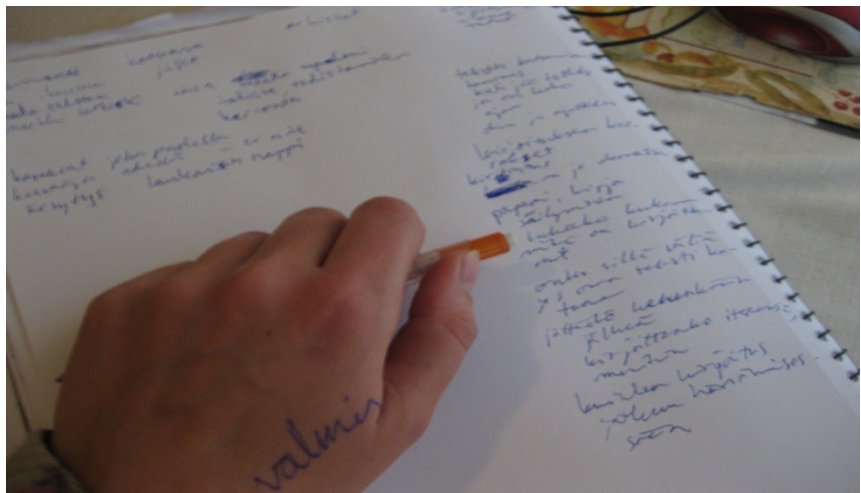
Jotkut otokset olen jättänyt silleen, en ole editoinut niitä kuin suoraan kameralla.
Ne jäävät kuvaushetken aikaan ja reaktioihin. Toisinaan tämä metodi voi saada il-
miöt ja tapahtumat herkistymään, kun niihin ei jälkeinpäin kosketa ja aleta raken-
taa kerronnan vahvuutta, optimaalista sommitelmaa, merkitysten lataamista
maksimaaliseen viritykseen. Editoidessa näytti kuitenkin kiinnostavalta tuoda tä-
mä yhteen muokatun materiaalin kanssa. En koe, että performanssidoku-
mentaatioita olisi mielekästä katsoa sellaisinaan, eihän niitä edes jaksa katsella
tylsistymättä ja kiusaantumatta; tulee olo kuin olisi kuuntelemassa huonosti ker-
rottua vitsiä tai anekdoottia. ”Novelli on hevonen: kulkuneuvo, joka etenee omi-
naisella tavallaan, ravaten tai laukaten, kuljettavasta taipaleesta riippuen.”³² Myös
videon kulku on laukkaamista, kiihdyttämistä, erilaisia nopeuksia ja ajan muutok-
sia, aikatasojen vaihtelua ja sekaantumista toisiinsa. Calvino jatkaa: ”Itse asiassa
siis myös tyylin kohdalla on kysymys valmiudesta sopeutua, ilmaisun ja ajatuksen
sulavuudesta.”³³ Tätä pitää silmällä kuvatessaan, olematta koskaan vakuuttunut
tuleeko niin käymään. Video jatkuu kunnes, niin kuin pitkän illan jälkeen, kaikki
päätyy karaokeen ja valojen sammumiseen.

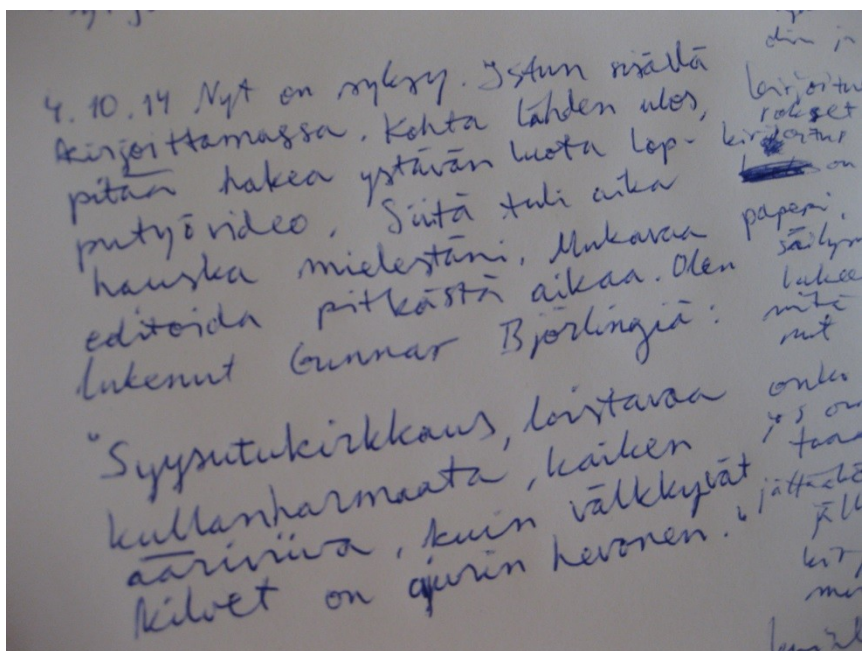
32 Calvino (1996), 71

33 Ibid.

Kuva 1. Valmis. 2014 Valok. lida Nikitin.

Kuva 2. Muistiinpano. 2014 Valok. lida Nikitin.³⁴

34 Gunnar Björling, Kosmos valmiiksi kirjoitettu, Valitut runot, "Pian kylpee lintu vesissä, 1934", suom. Tuomas Anhava (Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1972), 71

LOPETUS

Tekstin tapahtuminen tuntuu mahdottomalta. Se painostaa kokeiluun, luottamaan asioiden liikkumiseen ja tekee tuon oletuksen tapahtumasta taakaksi, jopa vastenmieliseksi yritykseksi. Tapahtumasta tulee kuin jokin muodostunut tarve tai kohde johon hypätä sisään, pakkoliike selitettäessä se samalla hengenvedolla tapahtumallisuudeksi, kuin ihanteeksi johon pyrkiä. Tässä hetkessä moninaisuuksien hämmästely ja kielen yritteliään muutoshalun aktiivinen tarkkailu kohtaavat oman äänen etsimisen sekä lamaannuksen tilaan taipuvan ja välillä radikaaleihin kielenpainoihin yltyvän argumentin hämmennyksen hyväntahtoisessa taistelussa vapaan olemisen puolesta.

Ähky uhkaa laadittaessa kokemuslistoja ja kohotettaessa kilpailukykyä kollegoiden, alakulttuurin edustajien, minkä tahansa edustajien kanssa jaetussa keskustelussa siitä kenen kokemus on moninainen ja liikkuu avoimimmin. Lähdetään löytöretkelle kiinnostavimman, tiedostavimman ja vakuuttavimman ajatuksen lähteelle, joka luonnollisesti on ehtymätön näkijälleen. Pakoyritykset pysähtyneistä merkityksistä tuottavat tilaa turhautuneelle ja kyllästyneelle, parempaan uskovalle ja kauniimpaa toivovalle: kujanjuoksu aikaa kohdistettua inhoa vastaan luottaessa jotain uudelta näyttävää joka vapauttaisi ilmiöt vielä vähän enemmän. Varustelukierre katovilla hetkillä, joita voi pitää silmällä, muistella ja etsiä niiden jättämiä jälkiä. Iskee toistuva mieliteko tehdä kuva, jossa pää tuhoutuu, turha kuvaus epäonnistumisesta ajattelun kehittämisessä syvemmälle kuin aiempi syvyyssmitta. Voisiko tämän pään räjäytyksen toteuttaa esityksessä, jossa performanssin kivulias aitouskäsitys ja esitystaiteen avoimet rajanrikkomishalut saisivat rauhassa jähmettyä apaattisuuteen tyhjistä ja liikkumattomasta tuhoamisvoimasta joka syö itsensä? Itseään tarkkailevaa hajoamista, voipumista, maatumista. Sitä tekee itsestään kohteen jota lohduttaa eristettäessä pahoinvoinnin syitä tai juonetta.

Tapahtuu jonkinlainen jäykistyminen kielen edessä, sen rakentaminen, koostaminen jatkuvassa liikkeessä, tarkkailun alla olevassa liikkeessä. Sen rakeisuuden tunteminen kasvattaa osista, jäänteistä, jäljistä, ylimääräisestä massiivisella tavalla arvokkaan. Liika tietoisuus arvosta, arvokkaasta saa kiinnittymään jokaiseen eleeseen jossa se voisi olla nähtävillä. Paikat, tilat, tilanteet käyvät heikoksi omasta voimastaan. Ne tunnustavat oman mahtinsa saattaen näin pakottaa itsensä sulkemaan etäälle viereisen tapahtuman. Ympäriällä on liikaa liikettä, myös rakentavaa liikettä. Vapaan hakeminen saa kartoittamaan paikkoja missä voi aina nähdä enemmän –paine olemiseen kasvaa, kieli jää kurkkuun. Syntyy jyrkevä paine maahan, maahanajo.

Jäämistöihin palaaminen laittaa toimeliaan kyhäämään kasaan toimivaa rakennetta, osoittelemaan merkityksiä silmiemme edessä. Onko tämäkin sitä? Luultavasti. Miten keksiä, luoda, tuoda tapahtumaksi kieli? Jatkuva tapahtuma väsyttää; pitääkö asioiden tapahtua, puhjeta eleissään esille, nojata dynaamiseen hetkeen?

Jatkuva orgastinen uupumus tuntuu olevan jotain mihin pitää palata, nostaa kuitenkin aina keskiöön uupuneista varjoista. Pimeys ei jaksakaan kannatella arvokasta elettä. Ajatukset tiivistävät tilan pieneksi – positiivinen vire rakentaa tiivistymät, jotka tukehtuvat, liittävät yhteen, saumoittavat raot, tekevät sinetin ilmaisuun. Puolinaiset lauseet saavat olemisen näyttämään äärimmilleen venytettynä. Tarpeellisen suuri yritys kaikuu tyhjänä, kirvelee turhautumisen paineessa. Halvautuminen hyvään tarkoitukseen puskee jostain, esiintyy ainoana mahdollisuutena kyhättäessä kokoon jotain näistä jäänteiden pakottavista, pakotetuista eleistä.

Edellä kirjoitettu hiljentyy omaan pieneen pettymykseen ja alkaa kokeilla toisia tapoja käsitellä tyhjän kokemusta kielen keskellä, sekä sen huojumista suuntiin jossa voi heilahtaa irti tästä tautimaisesta jäykistymisestä. Jatkuva vahtiminen, kyttääminen itsen ja toisen onnistumisesta olla läsnä rikkaille, moniarvoisille ajatuksille huvittaisi saada muuttumaan rikkaiksi, moninaisiksi kasautumiksi ja hajoamisiksi kielen tapahtumassa. Talteen otettu, pinnisteltä kieli ajaa kokelasta edunvalvontamaiseen käyttäytymiseen, jota pitäisi välttää. Puskeminen, pakottaminen, pystyminen, kykenemättömyyden vastenmielinen esilläolo liikuttavassa vaateessa ilmaista toiselle edes jotain, lausuu kokemuksen kielelle laaditun pakotuksen, jonkinlaisen ummetuksen tilan. Tällöin pään laajeneminen rajoistaan tarvitsee lisärakenteita pysyäksensä kasassa. Kuvallinen esitys tai tapahtuma voisi olla hidastettu liike seinän läpi työntymisestä, se olisi yhtä hankalaa, kiinnostavaa, yksinkertaista kokeilemista jäykän muodon edessä. Siinä on militanttia ahdasmielisyyttä asenteessa syvään kokemukseen, sen mahtiin hiljaisessa puheessa, rajoitetussa ylimielisyydessä tai pakotetussa nöyryydessä toisen edessä. Muurattujen saumojen lohkeilevaa ääntä ylivoimaisessa yrityksessä.

Näkisipä mikä muotoutuu ahdingossa elävien sanojen hyytyneestä voimasta. Niiden kasaamisen turha vaiva sekoittuu tunnustukselliseen, sanomisen ulottuvuuk- sia poissulkevaan tahtoon, pahennusta herättävään ja parannusta toivovaan optimaaliseen, vai optiseen, harhaan, jossa luomisen hankaluudet tarkentavat katseen liian pienelle terävyysalueelle. Jonkinäköinen tahdistin tarvittaisiin vараamaan ilmaisen rytmiä, pitäisi maltaa laskea rytmiä, sen kiittoa, missä sanat hakisivat paikkaansa kirjoittamisen pikatajunnassa. Käyttöpakkomainen elehtiminen saa käyttämään kieltä liian usein. Silloin se kovettuu käännteissä, nivelissä, sulkeutuu pois.

Lähdin kirjoittamaan lukiessani joidenkin ajattelijoiden tekstejä, jotka eittämättä ovat tehneet suuren vaikutuksen ja jäljen ajatteluuni. Eniten ne saivat pohtimaan oman äänen ja tekemisen itseisarvoisia merkityksiä, juonteita ja sitä kieltä jolla tätä asetelmaa ylläpitää. Myöskin se, miten aina keksii ja etsii totuudellisemmalta näyttävän ja kuulostavan taustan ja jalustan saa varomaan tekemisistään ja sanojaan: kaikesta hakee lopulta ja lähtökohtaisestikin vakuutusta tai vastuun kannattelijaa, jotta voisi toimia toiminnoissaan. Hämmästys ja ihmetys vaihtuu huomaa- matta, ja monesti nopeasti, seuraavan kiinnitysalustan hahmottamiseen, ankkuroitumishaluihin, jotta voisi ilmaista, suoltaa ulos uutta ja hohdokkaampaa, vakavaraisempaa todellisuutta, oleellisempaa olemista. Kiinnostavien ja syvyyksiä

avaavien, itseä kyseenalaistavien harjoitteiden ja hajoitusmetodien toistaminen muuttuu ihailuksi niitä ja itseä kohtaan. Tuntuu, että on jatkuva paine olla vastuullisena ja tämän seurauksena niukkana tekemisissään ja teostensa tuotannoissa, kuitenkin luisuen aina takaisin puskemaan itseä, toisia ja materiaaleja tarkoituksenmukaisiin asentoihin.

Tämänkaltainen lopetus tälle työlle on sen jatkumista sen vieressä ja ulkopuolella. Näin on sopivaa olettaa ja mahdollista uskoa. Tämä esitys kiihottaa tarttumaan seuraavaan tilanteeseen.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Baudelaire, Charles. *Modernin elämän maalari ja muita kirjoituksia, "Pakanallinen koulukunta", "Modernin elämän maalari"* suom. Antti Nylén, Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 2001.

Björling, Gunnar. *Kosmos valmiiksi kirjoitettu, valitut runot, "Pian kylpee lintu veissä"*, suom. Tuomas Anhava, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1972. Valitut runot vuosilta 1922-1955.

Blanchot, Maurice. *Päivän hulluus*, suom. Helena Sinervo, Helsinki: Yliopistopaino, 1996.

Calvino, Italo. *Kuusi muistiota seuraavalle vuosituhannele, Amerikan luennot*, suom. Elina Suolahti, Helsinki: Loki-Kirjat, 1996.

Deleuze, Gilles. *Autiomaan kirjoituksia vuosilta 1967-1986*, toim. Jussi Kotkavirta, Keijo Rahkonen, Jussi Vähämäki, Helsinki: Oy Gaudeamus Ab, 1992. "Pierre Klossowski ja ruumiin kieli", suom. Leevi Lehto. Julkaistu teoksessa *Modernin ulottuvuuksia*, toim. Jaakko Lintinen, Taide, 1989.

Klossowski, Pierre. *Roberte, tänä iltana*, suom. Mika Määttänen, Helsinki: Loki-Kirjat, 1993.

Kontturi, Katve-Kaisa. *Feminismien ristiaallokossa, Keskusteluja taiteen ja teorian kytkennöistä*, Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 2006.

Latour, Bruno. *Emme ole koskaan olleet moderneja*, suom. Risto Suikkanen, Tampere: Vastapaino, 2006.

Marttila, Markku, Juha Seitajärvi, Lauri Tykkyläinen, Kai Vase, toim. *Intohimon vallassa, Teuvo Tulion kuvamaailma*, Helsinki: Libris Oy, 2003.

Tetri, Anna-Karoliina. *Sienivärjäys*. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Moreeni, 2013.

Tournier, Michel. *Perjantai*, suom. Eila Kostamo. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino, 2000.

Vattimo, Gianni. *Tulkinnan etiikka*, suom. Jussi Vähämäki, Liisa Kunttu, Helsinki: Tutkijaliitto, 1999.

Ylönen, Marja. *Vuojoen kartano*. Forssa: Forssan Kirjapaino, 2004.

Verkkolähteet

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Appelsiini>. (Käyty viimeksi 4.10.2014)

<http://users.kymp.net/citruspages/appelsiinit.html>. (Käyty viimeksi 4.10.2014)

www.hirvikatu10.net/wordpress.1/?page_id=2. (Käyty viimeksi 4.10.2014)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Koksi>. (Käyty viimeksi 4.10.2014)

<http://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Muutelaimet/Lammasketju/Lampola>. (Käyty viimeksi 4.10.2014)

[Www.musee-orangerie.fr/homes/home_id24798_u1l2.htm](http://www.musee-orangerie.fr/homes/home_id24798_u1l2.htm). (Käyty viimeksi 4.10.2014)

Kuvalähteet

Paula Gröhn, s. 25, 29.

Tuuli Tuikka, s. 33, 47.

Jussi Matilainen, s. 58.

Iida Nikitin, s. 65.

VIDEO

Myös osoitteessa:

<https://www.youtube.com/watch?v=yf5JGtUq0fY&index=1&list=PLSHkZcOYYnKo00wloJ8HwD8kTBp5M1x3m>

tai Youtuben etusivulta: www.youtube.com

hakusanalla: Muistio

Video listassa kahdessa osassa: Muistio 1. Yhden hengen tila 01

Muistio 1. Yhden hengen tila 02

